מוסף על המשמר
מס' 2 (1763)
10 בינואר 1986
כ"ט בטבת תשמ"ו

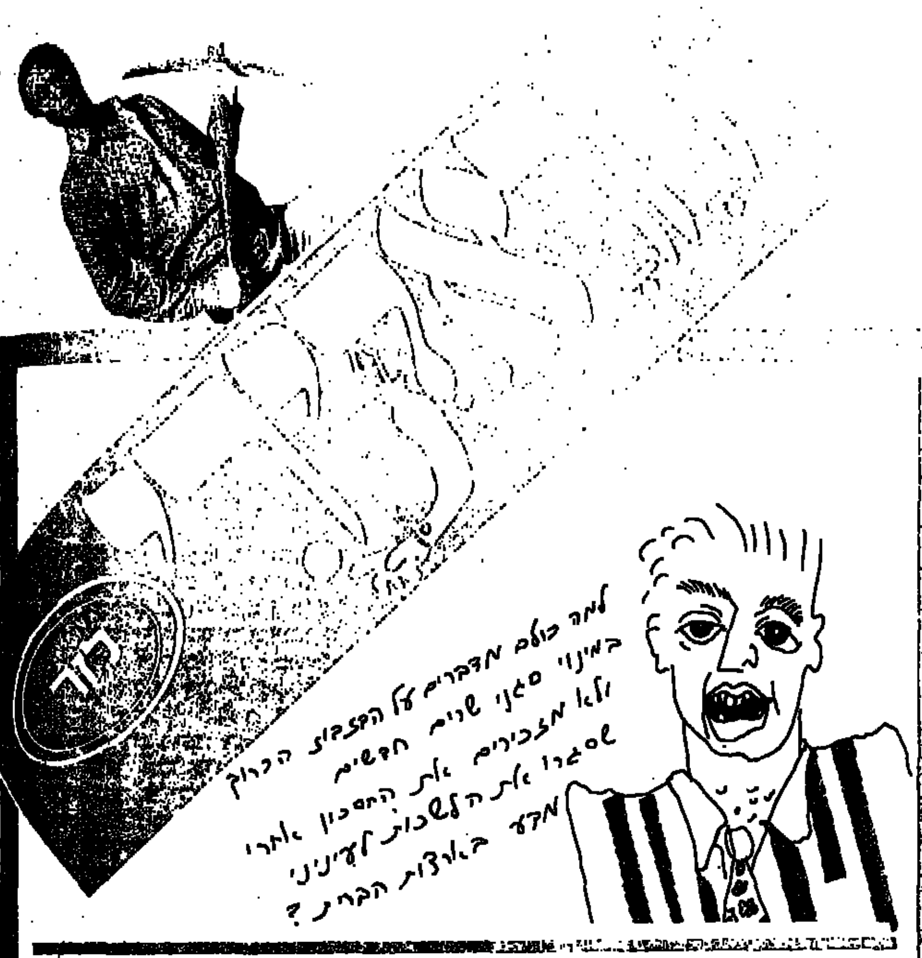

נבדקת האפשרות כי חזיר הבר שנמצא ליד ירושלים נשלח לטמא את הר הבית

חזיר הבר שנצפה לראשונה באזור ירושלים על־ידי הזואולוג דוד קושנירוב, מעורר מחלוקת בקהילייה המדעית. בעוד פרופ' מנדלסון הקשיש סבור שהחזיר נשלח על־ידי חבריו כחלוץ לפני המחנה, על מנת לחפש שטחי מחיה חדשים, העלה הפיגולוג, ד"ר שפירא, סברה לפיה חזיר הבר הנו תגובת־נגד ראשונה של ארגון מגדלי החזירים, להעברתו של חוק החזיר בקריאה ראשונה בכנסת. העובדה שבעל החיים הטמא נמצא בסביבות מבשרת ציון, כשפניו מופנות לכיוון ירושלים, הדליקה נורות אדומים אצל ועד נאמני הר הבית, והם מבקשים מכוחות הביטחון לבדוק אם מאחרי החזיר המסתתר לא מסתתרת כוונה של ארגונים עוינים ערביים, או שמאלניים, לחלל את קדושת הר הבית דווקא לפני חג החנוכה.

החזיר שנצפה אינו משתף פעולה עם חוקריו, היות שלמרבית צערם של כל הנוגעים בדבר נמצא על־ידי פקחי שמורות הטבע ללא רוח חיים, וייתכן כי שלח יד בנפשו מיד לאחר שהסתבר לו כי התגלה. נעל נעלי גומי ולבש בגדים מנומרים, לא נמצאו עליו כלי נשק אבל אין להוציא מכלל אפשרות שהיה שותף לכמה ממקרי יידוי האבנים בזמן האחרון. החקירה בעיצומה.

גרופר יסביר בארה"ב

הצעתו של חבר הכנסת פנחס גולדשטיין לשלוח מסבירים לארצות הברית כדי לתקן בדעת הקהל את הרושם השלילי שהותירה פרשת המרגל פולארד התקבלה ללא התנגדות, וכבר בימים הקרובים תצא משלחת הסברה למסע שכנוע מחוף אל חוף. בראש המשלחת יעמוד חבר הכנסת פסח גרופר, שאמנם אינו דובר אנגלית, אבל זקוק לטיפול רפואי דחוף והוא מחפה על חוסר ידיעת השפה בטפיחות כתף לבבית.

„בסטייט דפרטמנט" עדיין לא שכחו את התלהבות מנוסח הודעת ההתנצלות של ממשלת ישראל. שגריר ארה"ב, תומאס פיקרינג, הגדיר אותה כ„מצוינת", מזכיר המדינה מר שולץ אמר עליה שהיא „התנצלות לדוגמא" ופקיד בכיר במשרד החוץ לא היסס לקבוע כי „ישראל ניצלה בזכות ההתנצלות".

עוזריו של מר פרס רואים בפרשה הישג נוסף לממשלת האחדות, ומציינים כי הממשלה הקודמת לא היתה יכולה להגיע לרמת התנצלות כה גבוהה, ולהתרוצצות השר פרץ, נסיעת ח"כ אבן לחו"ל במסעו הבא השר אברהם שריר.

איש לאוהלו

את הבדיחה הפלשתינית הבאה שמענו מפי עיתונאי חוץ:

ערפאת מת, מגיע לשמיים, ניגש לפתחו של גן־העדן ומבקש להיכנס. מתבונן השוער ברשימות שלפניו ואומר: „מצטער, אדוני, לא מופיע אצלנו. אולי תנסה ממול".

הולך ערפאת לפתחו של הגהינום ורוצה להסתפח שם. מעיין האיש אשר בשער בכתובים ושוב: „מצטער, אדוני, אינו מופיע אצלנו. נסה פעם נוספת ממול".

הולך ערפאת אצל האלוהים ומתלונן בפניו: „לא פה ולא שם. כיצד?"

שוקל אלוהים בכובד ראש את הסוגיה ואומר לבסוף: „זו באמת בעיה קשה. אתה יודע מה, קח לך אוהל ושב בו בינתיים..."

נר לי, נר לי, נר לי פעיל
בחנוכה נרי יגיל
בחנוכה נרי אעמיד
לרשות המבצע לעלייה פנימית

בשכונות החרדיות של ירושלים מתכוננים לחג החנוכה

תכונת־חג מרובה מורגשת בימים אלה ברחובותיהן של השכונות החרדיות בירושלים, לקראת היפתח שבוע החנוכה בכ"ד כסלו. אברכים נעימי־סבר, ותינוקות של בית־רבן, נחפזים הנה ושוב כשבידיהם חומרי תבערה לסוגיהם השונים: נפט, סולר ומזוט, סמרטוטים ישנים, בקבוקים ריקים, קופסאות גפרורים ומצתים, נרות שעווה ונרות חלב. המסתפקים במועט נוטלים עמם נייר עיתון מצהיב, וכרזות קיר שפג תוקפן, והמהודרים שבמהדרים נוטלים בנזין 96 אוקטאן.

בהתקדש ליל החג יוצאים המוני החוגגים לרחובותיה של קריה נאמנה, זה בכה וזה בכה, מברכים איש את רעהו ברכת: „חג אורים שמח" וניגשים לקיים מצוות: „באנו חושך לגרש". בערב ראשון של חג (מוצאי שבת) ידליקו תחנת אוטובוס אחת, למחרת היום יציתו שתיים, ואחרי כן שלוש וארבע, וכך הלאה, עד ייתמו שמונת ימי החנוכה ועמם התחנות.

ובבעור התחנה כאבוקה זו, ואור נגוהות מציף את היכלה של עיר הקודש, יסובבו פעוטות את החנוכייה המאירה ויזמרו:

תחנה לי יש
בוערת בה האש
עולות בלהבה
תמונות התועבה.
תחנה שלי
אורך נא העלי

מיום שירדו שמחות על ירושלים, לא באה כשמחת אש התועבה, ומי שלא ראה תחנת אוטובוס בנגוהותיה, לא ראה אמונה בוערת מימיו.

בעלי סף הכנסה נמוך ישוחררו ממבצע פרו ורבו

לא כל יוצאי הצבא במדינה יחויבו במצוות הגברת העלייה הפנימית השנה. בעלי משפחות שיוכיחו כי הם מעוטי יכולת בשטח זה, והכנסתם הממוצעת אינה מגעת לשליש הרמה הרצויה, יזכו להנחות מדורגות עד שתשתפר הכנסתם. לעומת זאת יוצעו למשפחות שכבר עברו את גיל הפריון לאמץ תינוקות ברזילאים או מבפיקאים מסובסדים על־ידי הממשלה בשיטת הסובסידיה לצרכן ולא למצרך. חבר כנסת, או שר בממשלה, שיקיים את מצוות העלייה הפנימית בשנה זו, יהיה משוחרר מהחובה לצבור 60 אחוז מתקולות כדי לבצע קדנציה נוספת, ומי שישתמט ימלקו לו. את הסובסידיות.

אתיופים משוחררים.

נס פך השמן

מפיקים אצלנו נפט משכבת סלע הנקראת „פצלי שמן". מדוע „פצלי שמן"? כי יש בהן „אפיצאלע שמן"

הליכוד יקוז את מתיחת עור פניה של אשת מערך עם יישור חן עבודה של מזכירת סיעתו

סיכויים טובים לקבלת חוק החנינה לאסירי מחתרת, כפי שמציע חבר הכנסת דב שילנסקי, לאחר שהליכוד והמערך הגיעו להסכם־טיפולים ביניהם. קשיים רבים ליוו את המשא ומתן בין שתי הסיעות, מחמת התנגדותו של הליכוד למתיחה צרפתית של עור פניה של אשת בכיר במערך, מבלי שיקבל, לטענתו, תמורה הולמת.

לאחר שיושבה המחלוקת, ונמצא פתרון קיזוזי מניח את הדעת, יצביעו שישה מחברי המערך עבור שחרור האסירים, ובכך יושג, כנראה, הרוב הדרוש לחקיקת החוק.

חבר הכנסת מסיעת הליכוד מאיר הכהן אבידב, מתנה את הצבעתו עבור ההצעה באישור מבצע „פרו ורבו" שלו ובהשתתפות פעילה של האסירים המשוחררים בו.

כתובת המערכת:
"על המשמר", רח' חומה ומגדל 2, ת"א
העורך הראשון: בצלאל לב דל
עורך: אריה פלגי
עורכת משנה: תאיר זבולון
עיצוב גרפי: איתן פימנטל
ביצוע גרפי: שושנה זילבר

הפעם:

כתבות

■ עבריין קטן
התוק מונע טיפול בעבריינים קטינים
מאת שלי יחימוביץ' 4

■ הברית הסודית — פרון והנאצים
הכריז מלחמה עליהם והציל אותם
מאת גוגה קוגן 6

■ טלוויזיה של מוח
הטלטקסט בישראל
מאת שלמה סלוצקי 10

■ אמנים למען
סיכום הפופ ב־1985
מאת עופר גיר 12

■ יהדות מנצ'סטר
כתבה מצולמת
מאת ג'רמי לרמן 16

ראיון

■ "החזרה בתשובה לא טובה לצה"ל
עם קצין חינוך ראשי, תא"ל נחמיה דגן
מאת ישראל זמיר 20

מדורים וטורים

■ חותם אישי
מאת אלי עמיר 14

■ גשר צר
סיפור מאת דודו פלמה 15

■ שלום בית
מאת חיה יוסף 19

■ חראקירי
מאת יעקב לזר 32

זאב צחור – 2; דורית קידר – 2; יעל ישראל – 2; עודד ליפשיץ – 3; אלי הכהן – 3; רחוביצקי – 3; שאול קנז – 8; יוני עופר – 9; מיכאל הרסגור – 9; עירא דביר – 9; שמואל בונים – 18; יעקב רבי – 18

■ הלו חותם 8

■ כל יום
(בעיצוב רחל דביר) 27-22

■ 40 שנה לקיבוץ המעפיל
מדור פרסומי 31-28

■ בשער: ינקל אדלר:
אם ובת, 1927

אמן בשער

עבודת־החיים בצבעים

ינקל אדלר — יהודי, פולני, צייר ומעל לכל — אדם. בעל זיקה חזקה למסורת שורשית הצומחת על אדמת החסידות הרגשית והנלהבת, על אדמת המסתורין והסמליות המלבלבת מנבכי האגדה והקבלה. תחומים אשר אינם מסתפקים בנראה בלבד; אלא חותרים לעבר הבנת משמעות הקיום, גרעין הישות. אדם אשר אינו מנותק מהוויות העולם הזה ואינו מתנזר מפיתויון הבשרים ושמחת המינים.

הוא אוהד את אלו ההולכים בדרכם המיוחדת בדרה: שחקני קירקס נשכחים, נגני כנור במקומות שכוחי־אל, הרוצחים אויביהם בערמה, לאותה יהודית תנ"כית וערמומית המוצגת כמו הזונה הגדולה ועתירת משמנים...

אוהד אף את הדמויות המסמלות אידאות חברתיות ומסגרות אנושיות, כמו האם והבת הפיסוליות, הענקיות בממדיהן, יצוקות היטב, וכמעט בלתי ניתנות לתזוזה עקב קיבעון שנכפה עליהן על־ידי בוראן. פועל צעיר מתואר כאב־טיפוס, כגיבור־מפתח, שבע רצון מהדרך שבחר בה.

יש בו רוך ואהבת האדם, היודעים לספוג את מנגנוני ההתנהגות של האדם שמנגד: פולנייה ואם זקנה מאוד, השומרות על חיים פנימיים, שנים של התנסויות הניבטות מבעד לעיניים שמאור התבונה לא עזבן...

ינקל אדלר שציוריו מוצגים בימים אלה במוזיאון ת"א עובר את החיים באמצעות צבעיו והומריו: הוא מערים גבשושיות, חורט עמקים, גורד נהרות ומשטיח מרחבים, ממלאם בצבעי אדמה וצבעי אש, ממלאם בשמחה ושכול, בהאונה לרחפים אישיים ולצרכי התקופה...

● דורית קידר

אנשי כבוד

מי מושחת יותר

יש בבאר־שבע קבוצה הנקראת "מעצבי דעת קהל". היא מאורגנת בסמינריון לימודי שמשתתפים בו כ־30 איש: מנהלי מחלקות במפעלים הגדולים, ראשי ועד עובדים ועובדי ציבור מקומיים. במסגרת הסמינריון החלטתי לערוך משאל בנושא: דימוי ומציאות בנושא עבירות על החוק על־ידי ההנהגה הלאומית. בפגישה הראשונה חילקתי להם דף ובו שני טורים: הימני הוקצה לימין והשמאלי לשמאל. בצד נרשמו 15 תפקידים: ראש ממשלה, שר, ח"כ, מנכ"ל, מועמד לנגיד בנק ישראל, מנהל בנק וכך הלאה. מעצב דעת הקהל התבקש לרשום את שם האיש שהואשם במעשה פשע או שחיתות, לפי רשימת התפקידים ולשבצו, לפי מיקומו הפוליטי בימין או בשמאל.

כשהוחזרו הדפים הסתבר שהטור השמאלי היה עמוס: למן יצחק רבין, דרך אברהם עופר, ועד אשר ידלין ויעקב לוינסון. הטור הימני היה כמעט ריק. פה ושם היו כאלה שרשמו את שמותיהם של רכטמן ויהושע בן־ציון, אבל בסך הכל הבולט היה שהשמאל מושחת והימין נקי.

הדיון אחר־כך חשף תמונה שונה לחלוטין. גם אם מעמיסים את המפד"ל על השמאל דווקא (ומנהיגי המפד"ל, על גלגוליה ההיסטוריים, צברו מספר מרשים של "תיקי אפרסק" למיניהם) מסתבר, בסופו של דבר, שהצד הימני של הדף צפוף הרבה יותר ויש בו את כל הרכבים למן ראש ממשלה (יצחק שמיר ופרשת רצח אליהו גלעדי) ועד מועמד הליכוד לנגיד בנק ישראל.

השיחה לא נועדה לחיטוט עליז בערימה, הגדולה להפתיע, של העבירות המגוונות שמנהיגינו הגדולים צברו. מטרתה היתה להוכיח שיש סלקטיביות ברורה בזיכרון הקולקטיבי שלנו. עברייני הימין נתפשים בתודעה כאינדיווידואליסטים. אין הם מדביקים את תנועתם בתוויות שחיתותם, ואילו עברייני השמאל הופכים לביטוי קולקטיבי של כל התנועה. אריה נאור, מזכיר ממשלת ישראל, שמכר לעיתון גרמני אינפורמציה שקרית תמורת סיכוי לטובת הנאה מפוקפקת, אינו מופיע בזיכרון הלאומי כבן יקיר של הליכוד ויועץ קרוב למנחם בגין, אלא כנוכל קטן שנדחק לצמרת. אבל מן הצד השני יעקב לוינסון נחשב למייצג של תנועה שלמה ושיטה אידיאולוגית.

לקראת הפגישה הבאה נתבקשו משתתפי הסמינריון להכין הסבר לסלקטיביות שהיתה בתודעת כל אחד מהם. החבר'ה גילו התלהבות, והביאו עמהם הוכחות נוספות לשחיתות בצמרת, והפעם הכוכבים היו מימין: אבל כשניסו להסביר את הטעות בזיכרון, שלהם עצמם, הם היו במבוכה. היו כאלה שאמרו, כצפוי, כי התקשורת הטעתה אותם. אבל טענה זו נדחתה במהירות בטענה (שגם היא מוטעית) שהתקשורת נשלטת על־ידי השמאל ולכן לא היה לה אינטרס להקנות תמונה שהשחיתות בשמאל גדולה מאשר בימין.

התשובות המורכבות יותר התייחסו לכך שהשמאל, במהותו, מעורר ציפיות לניקיון כפיים. מי שמציב עצמו כנושא בשורה בתחום החברתי, נדרש לרמה מוסרית אחרת ממי שאינו מתיימר לדבר בשם רעיונות אוניברסליים נעלים. מי שגר בבת־ים, משקיע בבורסה, ומנסה לרמות את מס־הכנסה – עושה מה שעושים כולם. אבל כשקיבוץ משקיע במסחר אפור – הוא בכותרות, כי הוא זה המטיף לחברה יוצרת ומתוקנת. בסורן מתבצע רצח־עם והעולם שותק, אבל אותו עולם מזועזע, ובדין, מהטבח בסאברה ושתילה שבוצע בידיעת המנהיגות הנבחרת של העם הטוען להיותו עם בחירה, אור לגויים.

הפואנטה המפתיעה של הדיון נשמעה מפי מישהו שהודה כבן למשפחות אבו־חצירה. הוא מנה את עלילות משפחתו, למן מכירת מים קדושים של הבאבא־סאלי בסכומי עתק ללא דיווח למע"מ, דרך פרשת הבאבא ברוך ומירה לב, ועד אהרון אבו־חצירה והג'ויינט־סיטר. בגאווה מודעת הוא טען שיתרונה של משפחתו, וזכותה להנהגת הציבור, מוכחת מכוח פרשיות אלו. שהרי, כמאמר חז"ל, כל שאדם גדול מחברו – יצרו גדול הימנו. מכאן שאם המאזן הכולל של מעשי מרמה, שחיתות ועוול, מגלה שהליכוד גדול הרבה יותר מהמערך – אות הוא שז'בוטינסקי צדק כשאמר "אלוהים לשלטון בחרתנו".

● זאב צחור

אירוע

פגישה עם מרטין גריי:

לא בלתי שביר

שנים רבות רציתי להכיר את האיש שהוא גם מונומנט. השבוע פגשתיו במסיבת עיתונאים שהתקיימה עם בואו ארצה להקרנת הבכורה של הסרט "בשם כל בני ביתי", סרט שבדרכו נשאר נאמן לספר, אך לא־עור מרגש כמו העדות הכתובה. אולי מפאת השנים שחלפו. כי כשקראתי את ספרו של מרטין גריי, "בשם כל בני ביתי" הייתי אך נערה צעירה, והספר ריגש אותי כמו ששום ספר דוקומנטרי, או עלילתי, על אודות השואה — לא עשה זאת. האפקט היה כמעט כמו הצפייה בסרט "המכה ה־81" שהוקרן בבית־ספרי באותה עת, ואף שלימים שמעתי חוות־דעת מסויגות ואנינות־טעם שטענו שהספר מגזים, ושהאירועים בו "מנופחים עד כדי סנטימנטליות" ושהאיש "עשה הון על מתיו" — עדיין חשתי הערכה רבה אל הספר שהעלה דמעות באותה נערה שהייתי, למקרא זוועות טרבלינקה.

מאז לא שכחתי את מרטין גריי, האגדה מהספר, איש שכל־כך הרבה טרגדיות נתקבצו בחייו, אך מכוח ההישרדות והרצון להעיד לפני העולם על מתיו האהובים המשיך לחיות, והקים משפחה חדשה על זאת שמתה לו בשרפה. תהיתי איזה בן־אדם הוא זה שמצטייר, דרך עדותו, כאיש חזק, סלע שלא נשבר, והאם זו רק פאסאדה, שאלתי את עצמי האם גם הוא מתעורר בלילות בחלומות פלצות, כיתר הניצולים שאת עדותם ההוטטת אנו שומעים מדי שנה בתכנית יום השואה.

מרטין גריי, מונומנט או בן־אנוש, באתי לראות את הסדקים מתחת למעטה, וראיתי איש מבוגר שגילו ניכר בו היטב, אך עדיין הוא שומר על גינוני־צעירים. מצאתי אותו, מרטין־מיטיק מהספר, הנער האמיץ מהגטו, שהספר לגבר חזק שלא ייתן לנחשולי החיים להפריעו בדרכו לאושר. איש שמכבדים ומעריצים. אולי גם מושא לחיקוי — הרי הוא איש שיצא מהאימה, שהצליח, סלף־מייד־מן שעשה הון בכוחות עצמו. אלמלא היה איש ללא מדינה שעובר מארץ לארץ (פולין, רוסיה, פולין, ארה"ב, צרפת, קנדה, צרפת) — אפשר היה להגדירו כסיפור הצלחה שנשען על החלום האמריקני. בארה"ב היו אוהבים אותו. גם החנה בו הוא עוטף את עצמו, עם כניסתו לאולם, יש בו מן הסממנים האמריקניים שיש רק לכוכבי קולנוע הוליוודיים. הוא גם נראה כך: גדול, גבוה, גברתני, במעיל עור מודרני.

גריי: בביקור בארץ

גריי מדבר בסיסמאות. הוא שופך הרבה מלים מחוקצעות במסיבת העיתונאים על אודות כוח, אומץ, גבורה, הישרדות וסליחה. מלים שאחר־כך יחזור עליהן ביתר הראיונות, כאילו הן שגורות בפיו והוא חוזר עליהן בכל ארץ, בפני כל אדם שחפץ לשמוע את מניעי ההישרדות המופלאה שלו.

גריי, איש שאי־אפשר שלא להתייחס אליו בכבוד, אך יש גם המביטים בו בהסתייגות ומשמיעים הערות מרושעות וקטנוניות למראה הצלחתו. כדרך שהגיבו אחרים — כי אצלנו זה לא מקובל שאדם שעבר את אימי השואה, וכל משפחתו נספתה, יפרח ככה ויהפוך לסיפור־הצלחה בקנה־מידה אמריקני. דברים כאלה תביכים על האמריקנים בעצם שכאן אוהבים סיפורי איוב קלאסיים כהם איוב סובל מרורים ובסופו של דבר נשבר ונורה.

אבל, גם גריי, מתחת למעטה המחוספס הנרמה כיצוק מברזל, של צוק גיברלטר, כפי שגריי נתפש ממבטו שטחי ראשון, אמשיו להמתין לסדקים. במערת רגשותיו, למשל כשאומרים לו שיש ארצות בהן מתעלמים או מתכחשים לששת המיליונים. והצתה השואה או הוא עולה לטונים גבוהים של התרגשות ואגב כן עטוהו שלמרטין גריי עדיין יש סיוטים בלילות, לא שוח מנחם מישהו ולא מעניק איזה שהוא ממה אנושי לעינינו השירות לצוק שלבאורה הוא כה בלתי שביר כה שביר בעצמו.

● יעל ישראל

עוד שבוע

חזיז

"כל ההולך רכיל כאילו שופך דמים..."
חז"ל

השר משה ניסים,
בדיון בסיעת הליכוד
על הגרלת חופש העיתונות

נותרו

287 ימים

לכניסתו של יצחק שמיר לראשות הממשלה (אם...)

רשות דיבור

לרב שלמה גורן,
על חידוש החיפוש אחר הצוללת "דקר"

"הכושי עשה את שלו אז מי צריך אותו עכשיו?"

השבוע הגיעה לקהיר משלחת צבאית בראשות תת אלוף דב שיאון. מטרתה — תיאום והשגת הסכם לחיפוש אחרי הצוללת "דקר". הרב שלמה גורן — שהיה הרב הראשי לצה"ל בעת היעלמה של "דקר" לא הוזמן להשתתף במשלחת.

"איש לא פנה אלי". הוא אומר בציניות מרירה. "אבל אני כבר לא נפגע, כבר התרגלתי להכל. כנראה שהכושי עשה את שלו. אז מי צריך אותו עכשיו?"

לפני כשלוש שנים התירה הצנזורה פרסום מחקרך בנושא אבדן הצוללת. איך הגעת למסקנה שהיא שקועה מול חופי מצרים?

ראשית, על סמך המצוף שנמצא באוור. ועל־פי בדיקות עשב הים שהיה עליו. נוסף לכך עשיתי אז עבודות מחקר ממש, שכללה חיבור ואיסוף נתונים ובדיקות שנערכו על־ידי מומחי חיל הים, הטכניון, האוניברסיטה העברית ואפילו אנשי הצי השישי האמריקאי. על סמך כל אלה אני עדיין סבור — אלא אם כן יוכח אחרת — ש"דקר" שקועה ברצועת הים בין פורט סעיד לאלכסנדריה.

מה היו, לדעתך, הסיבות להיעלמה?

שתי סיבות עיקריות: א. היא סטתה סטייה רצינית מאוד מנתיב השיוט המיועד. ב. הצוללת צללה לעומק רב ממה שהיתה יכולה. אני מניח שהצוללת קרסה, ולפיכך ייתכן מאוד שבחיפושים יוכלו למצוא את שרידי הגופות של הצוות בתוך גוף המתכת. זאת בתנאי שהצוללת לא נפרצה.

בזמנו התפרסמה פסיקת ההלכה שלך בה התרת את העגונות ופתרת בעיה הלכתית כבודה. אם יימצאו שרידי הגופות — האם אתה צופה בעיות הלכתיות חדשות?

ישנה בעיה של זיהוי. אם יצליחו לזהות את השרידים — אפילו לפי דיסקית זיהוי שחוקה — הרי ברור את מי מביאים לקבר ישראל. אבל אם יהיו קשיים בזיהוי — יצטרכו להביא את כל העצמות לקבר־אחים. ייתכן שמשפחות אחרות לא תהיינה שבעות רצון מעובדה זו. אני רוצה להזכיר לך שכשהבאנו לקבורה את הל"ה התעוררו בעיות רציניות, ועד היום אני סבור שחלק מן החללים שלא זוהו אינם נמצאים בקברים המתאימים. המשפחות יתעקשו שלא להביא אותם לקבר־אחים כדי שכל משפחה תוכל להשתטח על קבר יקירה. מבחינה רגשית אני מבין אותם, אבל מבחינה מעשית לא ניתן היה להוכיח זיהוי ודאי של שרידי הגופות.

● אלי הכהן

מלה רעה

"מספנות ישראל" = לול בקיבוץ

בימים אלה מונה כונס נכסים ל"מספנות ישראל" והמפעל בסכנת סגירה. כלכלן בכיר בבנק ישראל טען לפני כחודשיים, שאם הדיוטות בכלכלה רוצים להבין ולנתח אירוע כלכלי, ולדעת כיצד צריך לנהוג — שיבחנו אותו כפי שבוחנים הכרעות כלכליות בקיבוץ. לכן, נשווה את המספנות ללול בקיבוץ. כשרנים על כדאיות הפעלתו, מניחים כמה הנחות:

● הפסדי העבר אינם מעניינים: גם אם יסגרו את הלול, הקיבוץ ימשיך לשלם את החובות, וכך גם במספנות: הפסדי העבר אינם מעניינים מבחינת כדאיות עתידית; מישהו — המספנות, הממשלה, או הנושים שלא יקבלו את כספם — כבר ישלם אותם בדרך זו או אחרת.

● אם לקיבוץ אין תעסוקה אחרת לעובדים בלול, אז בעת עריכת תחשיב הכדאיות אין לוקחים בחשבון את הוצאות המחיה שלהם, מפני שגם אם יסגרו את הלול, החברים ימשיכו לחיות ולצרוך והקיבוץ ימשיך לפרנס אותם ואת ילדיהם.

כך גם במספנות: אם המספנות ייסגרו ובחיפה, בטווח הנראה לעין, אין שום תעסוקה חלופית לעובדיהן — אין לקחת בחשבון, כתחשיב הכדאיות, את השכר לפועלים; כי אם יסגרו את המפעל, מה שמשלמים היום כשכר — יבוא מחר מכיס ציבורי אחר כדמי אבטלה, או כהשלמת הכנסה.

● אין לחייב את הלול בהוצאות כלליות של הקיבוץ, שלא יקטנו אם הוא ייסגר: הנהלת החשבונות לא תצומצם, מרכז המשק, הגזבר ורכז הקניות ימשיכו לעבוד ולנסוע לתל־אביב והגננים ישקו את הדשא. כנ"ל במספנות: אם יסגרו אותן, צה"ל לא יקוצץ, לא יפטרו פקידים במשרד התחבורה הממונה עליהן, ועיריית חיפה לא תמצמם את שירותי הניקיון.

לכן, יש להוציא מתחשיב הכדאיות של המספנות את התשלום עבור השירותים האלה, שהוא המסים שהמפעל משלם, כולל מכס והיטלים וארנונות למיניהן.

רק אחרי שמגיחים את ההנחות האלה, בוחנים האם הלול מסוגל לשלם, ממכירת בשר וביצים, את ההוצאות הישירות להפעלתו: קניית אפרוחים, תערובת ותרופות, חשמל ומים. ושוב, כנ"ל במספנות: יש לבחון אם כדאי לבנות ולמכור אניות במחיר חומרי הגלם וההוצאות לחשמל ותפעול המכונות (בלי שכר עבודה, בלי חובות עבר, בלי מסים, בלי הפחתות). במעט בטוח שבתחשיב כזה, שהוא התחשיב האלטרנטיבי הנכון, יתברר שכדאי יהיה לבנות אניות בחיפה, ובמחיר הנמוך הזה יבואו גם הזמנות חדשות, המדינה תרוויח פעם נוספת: אם יבנו במספנות סטיי"לים במחיר חומרי הגלם, תקציב הביטחון ייצא נשכר, וכנ"ל אם ימכרו אניות במחיר כזה ל"צים" השקועה בחובות.

מתי ישתנה התחשיב? כשיגיע המיתון ותתחיל צמיחה, אם נחזור למונח "הקיבוץ" — ברגע שיוקם ענף חדש, נניח מפעל רווחי, ולקיבוץ לא יהיו חברים הדרושים להפעלתו — צריך יהיה לבדוק האם הלול הישן מסוגל לשלם אותה הכנסה לכל חבר העובד בו, כמו המפעל החדש, ואם לא — לסגור אותו.

כך גם במספנות: כשתהיה צמיחה ויחסרו פועלים, צריך יהיה לבדוק האם המספנות, שבזמן האבטלה התעלמנו מהשכר שהן משלמות, אמנם מסוגלות לייצר אניות גם כשמחייבים אותן באותו שכר שמוכנים לשלם המפעלים החדשים והמשגשגים של חיפה, ואם לא — לסגור אותן אז.

מדוע, אם כן, סוגרים היום את המספנות? מפני שמעצבי המדיניות הכלכלית, כולל הפרופסורים המלומדים שמייעצים להם, אינם מתעניינים בכלכלת המדינה, אלא רק בתקציב המדינה, ומה שאינו מופיע בו אינו קיים. לכן, אם כדי להפעיל את המספנות צריך לנטרל את החובות ולשלם אותם מתקציב המדינה — סוגרים. כפי שהראינו — זהו פשע כלכלי, וקרוב לוודאי שכך המצב גם במפעלים רבים אחרים, הנסגרים בימים אלה, וברבים מענפי החקלאות.

פועלי המספנות מוחים

אותם מומחים גם אינם שואלים כמה עולה לכלכלה הישראלית ירידתו לחו"ל של פועל, או מהנדס מובטל מהמספנות, שהכשרתם עלתה עשרות אלפי דולרים. היורדים האלה יחסרו לכלכלת המדינה כשפעם תהיה צמיחה ויידרשו אנשי מקצוע. בתקציב אין ביטוי לנזקי ירידה, או לערכו הכלכלי של ציבור העובדים בישראל. אם יורד מלאי חומרי הגלם במדינה, זה מבוטא בדולרים. בחשבונות הלאומיים, למלאי הפועלים והמהנדסים אין, כביכול, שום ערך כספי, ואם הוא נשחק — שום שר או פרופסור אינו חייב לתת על כך את הדין. אפילו לא לוקחים בחשבון, בבדיקת מפעלים, את הירידה הצפויה בהכנסות המדינה ממסים עקב סגירתם.

אין פלא שחשבונות כאלה גורמים לכך שהתכנית הכלכלית מוגדרת כהצלחה, אבל מתברר, בסופו של דבר, על־פי הנתונים שהתפרסמו בסוף 85', שהייצוא יורד, התוצר הלאומי הגלמי יורד, האבטלה גוברת והמדינה מתרוששת, ואינה מסוגלת לקיים את שירותי הרווחה המינימליים.

פעם, בשנות ה־50, שלחו את סלאח שבתי לנטוע יערות, כשלא היתה תעסוקה אחרת. כי הבינו שאם הוא, ואלפי העולים האחרים, חיים ואוכלים בין כה וכה, או לשכר שלהם אין משמעות, ומחיר היער שנטעו הוא כמחיר השתילים והטוריות, וזה זול.

היום, הסלאח־שבתים, בניהם ונכדיהם הם, בין השאר, מהנדסים ובוני אניות, וזו התקומה. אך החשיבה הכלכלית הלכה אחורה — וזו הסיבה שהם מובטלים. אם מצב זה יימשך — לא קשה לעשות את תחזית הכלכלית ל־86: התכנית הכלכלית תצליח, אך הכלכלה תתמוטט. סלאח שבתי במקום לבנות אניות יורד לארה"ב.

● עודד ליפשיץ

תמונת מצב

צריכים לחנוך אותם כאשר הם עוד קטנים — אפשר לומר על „פרחי הפשיעה", אך דווקא אז יש קשיים משפחתיים וחוקתיים

מאת שלי יחימוביץ'

עבריין קטן

כשהיה אבי אלמליח (19) בן 11, הנהיג כבר כנופיית עבריינים: כולם מבוגרים ממנו, אבל מכירים בסמכותו המנהיגותית. אבי חי עם אמו הגרושה ועם שני אחיו, שניהם עבריינים בוגרים. כשהיה בן 13, גנב אקדח, והרג אחד מאחיו תוך כדי משחק בו.

במשטרה זוכרים שלושה חודשים, בהם פרץ אבי ליותר מ־120 דירות. הוא היה עושה, כך מספרים, חמש־שש דירות ליום. במקביל, התרגל לבזבז סכומי עתק: נסע במוניות, אכל במסעדות פאר, הזמין את הכנופיה לבילויים, שיחק קלפים על סכומים עצומים.

במשטרה ובשירות המבחן היו אובדי עצות. אלמליח קיבל כל טיפול אפשרי: פיקוח, הצמדה ל„איש ראוי", מוסד פתוח, מוסד סגור, הכל. היום, כמובן, הוא יושב בכלא, שפוט לתקופה ארוכה. כשנדון בכנסת „חוק יצחקי", להעלאת גיל העבריינות הפלילית, הביאה המשטרה בפני ועדת החינוך של הכנסת את סיפור אלמליח, כדי להראות שיש למטבע שני צדדים. שבצל החוק ההומאני ההוא, יחסו כמה עבריינים קטנים, קשוחים וחסרי תקנה.

שומרים מיטה

בדרום הארץ אוכלסו מרבית הישובים על־ידי עולי צפון אפריקה בשיטת הרחיפה. העולים, כידוע, הושמו שם בעל־כורחם, במסות, ובלי חופש בחירה. תכנון ארוך־טווח לא היה, וגם האפשרות לצמיחה הדרגתית והרמונית — ניטלה. חלק מתוצאות האפ־לאפיות הוא העדר הסתגלות נורמלית לסביבה. תוצאת העדר ההסתגלות היא משפחות מעורערות ועבריינות; למשפחות מעורערות ועברייניות, נולדים, לעתים תכופות, עבריינים קטנים. השמות שיוזכרו בכתבה זו, יהיו בדויים, בשל העובדה שהחוק אוסר פרסום שמות קטינים.

חוק יצחקי שהוזכר קודם, היה, לגבי המשטרה, נקודת מפנה בטיפול בעבריינים צעירים. עד חוק יצחקי, אמר סעיף 13 בפקודת החוק הפלילי, כי „מי שלא מלאו לו 9 שנים, אינו נושא באחריות פלילית". ביוני 78' אושר בכנסת התיקון לחוק העונשין, לפיו יועלה גיל האחריות הפלילית מ־9 ל־13. במקביל, תוקן גם חוק הנוער, שהרחיב את סמכויות הטיפול של פקידי הסעד. ביוני 84' תוקן החוק שוב, בלחץ המשטרה, וגיל האחריות הפלילית הורד ל־12.

פקד עמירם אזולאי, קצין הנוער של משטרת מרחב הנגב (וגם דובר המרחב), אומר: „היו לנו שתי טענות. האחת: רבים מהילדים העבריינים כן מבינים את העובדה שהם עבריינים, וכן מבחינים בין טוב לרע. החוק החדש, כך אמרנו, יגביל את המשטרה בעבודתה. לחקירה לא יהיו שיניים. אי־אפשר יהיה לעצור, אי־אפשר יהיה לחקור".

הטענה הזו, אומר עמירם, הוכחה, בדיעבד, כנכונה. „יושב לך עבריין צעיר, רגל על רגל, סיגריה ביד, ואומר לך: 'אני מתחת לגיל. קפוץ לי. אתה לא יכול לעשות לי דבר'. ואתה — לא יכול לצלם, לא לקחת טביעת אצבעות. אתה כבול".

„הטענה האחרת שהשמענו היתה, שפרט להחלטה, שפקידי הסעד יטפלו בשכבת הגיל העבריינית שתישאר פרוצה — לא הכינו שום אמצעים וכוח אדם שיהוו תחליף לטיפול המשטרתי. לטיפול הסיעודי של שירות המבחן בגילאים הללו יש אפקט רב ביותר. ואם הילד לא מטופל — הרי שאנו שומרים לו מיטה קבועה באחד מבתי הסוהר כשיגיע לפרקו".

מכירים את הקליינטים

תקופה ארוכה, אכן נפלו הילדים בין הכסאות. פקידי הסעד הספורים, שעליהם הוטל כעת הטיפול, לא ידעו להתמודד עם הבעיות החדשות. הטענה, אומר עמירם, כאילו המדיניות צריכה להיות שיקומית ולא ענישתית — „אין לה רגליים, משום שממילא היה הטיפול, גם קודם לחוק, שיקומי: הילדים, לרוב, לא הוענשו בבתי המשפט, אלא נקבעה להם תכנית שיקומית, ששירות המבחן נשא באחריות לה. לאחר חקיקת החוק, מונו חלק מאנשי שירות המבחן לפקידי סעד, כדי שיוכלו, חוקית, להמשיך לטפל בילדים.

בינתיים, נערכה המערכת מחדש סביב הגזרה. אלה המתמודדים ביומיום עם עבריינים קטינים, ברחוב, ולא בחדר מוגן באחד המוסדות המטפלים — הם אנשי יחידת הנוער של המשטרה. ביחידה זו יש סיעוף, יש חקירות חשודים, ויש פקחנות — שהיא מעין מחלק בולוש.

בשעות אחר הצהריים ובשעות הערב המאוחרות, מסיירים פקחני הנוער בשכונות המועדות לפורענות. משה אגם, חוקר נוער, אומר שהפקחים כבר מכירים את הקליינטים. יש „ברוקאים", כאלה המוכרים כפורצים וכגנבים: יש נערים רבים ששוחררו בתנאי ערובה, ומוטל עליהם צו שופט האוסר לצאת את הבית מ־8 בערב ועד 6 בבוקר. אצל אלה מבקרים פקחני הנוער. בין הפקחים לבין הנערים, מתפתחת מערכת יחסים שעיקרה סטטוס־קוו: יש כבוד, יש הבנה. לפעמים, בזוית העין, במראת הנהג, רואה פקחן נער, שקודם קידם אותו בחיוך רחב — עושה בהיחבא תנועה מזרחית לעבר המכונית המתרחקת. אבל בדרך כלל — „יש הבנה".

מעדיפים בית סוהר

ביצוע מעשים מגונים הוא עבירה שלאחרונה הפך לנפוץ מאוד, גם אצל בני נוער. לא ברור אם אכן חל גידול בעבירה, או שנוצרה פתיחות להתלונן. לפני שנה, מספר משה אגם, היו בשכונה ה' היוקרתית תלונות רבות של ילדות, בדבר נער המבצע בהן מעשים מגונים. הילדות, בנות 7, 8, ו־9, היו תחת טראומה קשה. לחוקר הילדים סיפרו על פיתוי בממתקים, ואחר כך ביצוע מעשים מגונים במקלטים חשוכים.

הנער, בן 16, אותר. הוא הודה בביצוע כל המקרים. למרות חומרת המעשה, הוא טופל בעדינות. „היינו הורסים אותו אם היה נשלח למוסד או לבית סוהר", אומר אגם. „הוא נשלח לטיפול פסיכולוגי דרך שירות המבחן. כבר שנה שלא עבר עבירה". ומה אם תשמעו שביצע מעשה אונס אכזרי? — „נרגיש רע. נרגיש שנכשלנו. אבל על תכנית השיקום אחראיות כמה רשויות: שופט נוער, השירות הפסיכולוגי, שירות המבחן. אנחנו רק ממליצים; הכישלון, למרות שזה שלא יוריד מהתחושה הרעה — יהיה משותף".

חקירה משטרתית של נער — שונה באופיה מחקירת מבוגר. משה אגם: „מבוגרים הם יותר מתוחכמים. חקירת נער היא חברית יותר. מסבירים לו איך אפשר לבוא לקראתו".

עם כולם זה כך? אין נערים שאתה פשוט רוצה לשבור, להוציא מהם משהו?

„בטח שיש. יש נערים שיש לי חומר עליהם, ואני רוצה לראות אותם בבית הסוהר. עבריינים ממש — מעדיפים בית סוהר ולא מוסד נעול, כי בכלא על התנהגות טובה, מורידים שליש, במוסד — לא".

בכלא, אומר דובר שירות בתי הסוהר, שמעון מלכה — מוחזקים נערים בנפרד מעבריינים בוגרים. (לא כך, אגב, בבית המעצר של כלא ב"ש, שם הם מוחזקים יחד). עבריינים צעירים יהודים משוכנים בתל־מונד, עבריינים צעירים ערבים — בכלא רמון. לאחרונה, אומר מלכה, החל שירות בתי הסוהר בניסיון ראשון מסוגו, הקרוי, בשירות, „טיפול בהלם". נוער, על סף הידרדרות לעבריינות, מובא לסיור־התרשמות בכלא. שם, כמובן, מנסים להפגיש אותם עם הצדדים הכעורים והאפלים ביותר של הכלא. שיפחדו.

החקירה לא מאיימת

תמר שיכט, בוגרת פסיכולוגיה וקרימינולוגיה וחוקרת נוער, אומרת שלפעמים, דווקא מוסד העבריינים (לא זה הסגור) — יוצר אצל הקטין שינוי חיובי. היא מספרת על יואל, שהחל לפרוץ לגנים ולבתי־ספר כשהיה בן 10. „כל יום שבת, כשנודע שהיתה פריצה — ב־90 אחוז ידענו שהוא ביצע אותה. הוא היה גונב כמויות אדירות של מזון ממוסדות ומביא הביתה. הוא צבר עשרות תיקים. בתקופה שעדיין לא היה בר־עונשין, לפעמים היה טוב עבורו כשהיה נתפס. היו מביאים אותו לכאן — מוזנח, מטונף, רעב. היינו נותנים לו משהו לאכול. כשהגיע לגיל של אחריות פלילית — נשפט ונשלח למוסד „מכורה", מוסד לנערים עבריינים. היום הוא כאילו התיישר. לא בורח, משתלב, מגיע הביתה נקי, מראה אישור־יציאה מהמוסד. אילו נשאר בתוך משפחתו הבלתי־מתפקדת, היה מידרדר עוד. המוסד הציל אותו".

יש כתובת

„כעשרה אלפים קטינים מגיעים מדי שנה לשירות המבחן לנוער", רובם המכריע מופנה על־ידי המשטרה. את המגעים שיש לאנשי יחידת הנוער של המשטרה עם עבריינים צעירים — קשה להעריך. שיחות מזדמנות של יחידת פקחני הנוער ברחוב, עם עבריינים מוכרים, אינן נופלות לשום סטטיסטיקה. ההנחיה במשטרה היא שלא לפתוח בקלות תיק פלילי [illegible]

בחקירות, יש כמה נתונים ידועים מראש. למשל: ילד שביצע עבירה עם עבריינים בוגרים — לא יודה. יש גם כמה נקודות תורפה ייחודיות לכל נחקר. אם הילד אוהב את אמא — ידבר החוקר על אמא. יש ילד שאינו מסוגל לראות את אמו בוכה, יש אחר שהמחשבה על מעצר — שוברת אותו. יש מי שרוצה מאוד להתגייס לצה"ל. בין כל החולשות והעקשנויות — מנווט החוקר.

העבירות הן לרוב עבירות רכוש. לאחרונה חלה עלייה מסוימת בעבירות של בריונות ואלימות, אולם עבירות הרכוש עדיין, באופן ברור, צועדות בראש. 40 אחוז מעבירות הרכוש בדרום מבוצעות על־ידי בני־נוער. גניבות רכב, גניבות מרכב, התפרצויות לגנים ולמוסדות בעיקר אצל ילדים, וכשמתבגרים, התפרצויות לדירות פרטיות ולבתי עסק. עבריינים צעירים גם צורכים סמים, בעיקר סמים רכים.

קצין נוער מרחבי, פקד עמירם אזולאי: „יושב לך רגל על רגל ואומר — קפוץ לי"

לפעמים, יש גל פתאומי של גניבות, שאחראית לו חבורה אחת, פעילה במיוחד. עד לפני שנה פעלה במרכז באר־שבע כנופיית ילדים, שכל עיסוקה היה לבצע גניבות קטנות. תומכים דרך סורגים, מסלקים כמה בקבוקי שתייה, קצת כסף. אחרי שפוררה הכנופיה וחבריה נשלחו למוסדות ולמשפחות אומנות — השתרר שקט בעיר.

תמר שיכט אומרת: „הם לא לומדים בבית־ספר. אין להם מה לעשות מלבד לגנוב. זו הנורמה. גם כשהם נתפסים, הם ממשיכים. זו בדיחה בשבילם. גם החקירה לא מאיימת עליהם. הם יודעים בבירור שאנחנו לא יכולים לעשות להם כלום. באים, מספרים מה היה והולכים. גם מפה, מהיחידה, הם גנבו. זה אורח חיים. זו נורמת התנהגות. להיות עבריין זה לא רע וזה לא יוצא דופן. כל השכונה היא עבריינית".

התערבות בזמן משבר

מיחידת הנוער, שולחים את הנערים החשודים כי עברו עבירות — לשירות המבחן. בשירות המבחן, נשמע אף כך קו הקן של ביקורת סמויה על גישת המשטרה. תמר שיכט מגדירה בבירור את ההבדלים בגישה: „לפני המשטרה עומדת טובת הציבור בתחילה, ורק אחר כך טובת הקטין. אצל שירות המבחן הסדר הוא הפוך. הגישה שונה, ויש מעין ניגוד אינטרסים. כמובן שיש יחסי הבנה. אבל אין תמימות דעים".

חוה הירש, קצינת מבחן מחוזית, אומרת כי המשטרה ששולחת לשירות המבחן נערים ונערות בגילאי 12־18, שהיו לחלקם את התיקים מאוחר יותר, מחוסר הוכחות. בינתיים — עובר הנער חלק מהפרוצדורה בשירות המבחן. אם ראו בשירות שהקטין זקוק לטיפול — יש אפשרות לטפל בו גם ללא תיק.

„לרוב, שולחים הודעה בכתב לילד ולהוריו", אומרת חוה הירש, „והם מוזמנים לשירות המבחן. מבקשים מההורה [illegible] משוחחים עם הילד, כדי להראות לו שהוא המטופל. מנסים [illegible] אווירת עזרה ולא הענשה. מסבירים לו שתכני השיחות יועברו לא למורה, לא להורה, לא למשטרה. לא לבוש [illegible] בעיקרון, מעדיפים שהילד יגיע מיד מהמשטרה. עם [illegible] צורך בהתערבות טיפולית בזמן המשבר עצמו".

בתוך שישה שבועות, מחזיר שירות המבחן את התיק למשטרה. קיימות שלוש אפשרויות: המלצה על סגירת התיק, דחיית ההחלטה, או המלצה על אי־סגירת התיק.

„פעם", אומרת חוה, „היתה המשטרה נענית להמלצות שלנו ב־90 אחוז מהמקרים. לפחות. היום — נענים פחות. שירות המבחן ממליץ לסגור — המשטרה לא מקבלת את ההמלצה. נלחמת תמיד על סגירת התיק, בעיקר כשמדובר על [illegible] הראשונה: לילד יש, לפני בית המשפט הראשון, הרבה חרדות ופחדים, המהווים, כשלעצמם, גורם מרתיע. אם הוא יעמוד פעם ראשונה בפני שופט, והשופט יגיד נו־נו־נו ויסלח, זה יהיה גרוע מהפחד. הוא יחשוב — 'אם זה לא כל כך נורא — למה להיזהר?' את הנימוק הזה קשה לשוטרים להבין. יותר קל לי לשכנע אותם לסגור תיק, כי העבירה שטותית, כי הילד נגרר, כי הילד צעיר". במשטרה יאמרו — נכון. מאשרים פחות המלצות. אבל בתקופה ההיא לא היה מה שנקרא „א.ת." — „אי־תביעה". במקרה של פתיחת א.ת., בעבירות עוון — לא מובא העניין כלל לשירות המבחן: אין רישום פלילי, אין סטיגמות על הילד. אם כבר פותחים תיק — משמע שהעבירה היתה חמורה, ולכן גם נענים פחות לבקשת שירות המבחן לסגור תיק.

זר פרחים למורה

בשירות המבחן עושים שימוש נרחב באפשרות לדחות את המשפט לתקופה נוספת. שולחים למעון הסתכלותי „נווה חורש", נותנים לבצע פעולות התנדבות.

כשמגיע הילד לבית המשפט, רשאי שופט הנוער לצוות על כמה דרכי טיפול: מסירת הקטין להשגחתו של אדם ראוי, תוך הגבלת סמכויות ההורים לפרק זמן מסוים; העמדת הקטין במבחן; התחייבות בערבות להתנהגות טובה; מעון יומי, מוסד פתוח או מעון נעול לתקופה קצובה; קנס; פיצוי לאדם שניזוק בעבירה. השופט יכול לשלוח את הקטין לטיפול, גם ללא הרשעה, מסיבות טיפוליות ולא הענשתיות. מעון הוא כל דבר: משפחה אומנת, הוסטל, קיבוץ, מוסדות לעבריינים.

סעיף אחר עליו יכול השופט להורות, קרוי בלשון החוק „מתן כל הוראה אחרת". ההוראה האחרת, תלויה, תכופות, בדמיונו היוצר של קצין המבחן: כתיבת חיבור לבית המשפט על „אלימות בחברה", הגשת זר פרחים למורה שהוכתה, אפיית עוגה לקשישה בודדה. במשטרה יחייכו בלגלוג לשיטות הללו. בשירות המבחן מאמינים בהן.

שירות המבחן בדרום, הכולל את כל היישובים שבין אשקלון וקריית גת לבין אילת, אינו לוקה, כמה שלוקים לעתים מוסדות מסוגו באזורים אחרים בארץ. כאן צמחו העובדים מתוך המקום, חלקם משכונות מצוקה. עובדים רבים הם בני עדות המזרח. הם מכירים את החומר. אין התנשאות, יש שיתוף.

הרבה עיירות מצוקה יושבות על קו אשקלון־אילת, ה„מובילה" — מתחלפת. פעם היתה עיקר פשיעת הנוער בקריית מלאכי. אחר כך פינתה זו את מקום הכבוד לאופקים ולנתיבות. אחר כך באה דימונה, והיום נמצאת אילת בראש רשימת עבריינות הנוער. חוה הירש אומרת שעלייה או ירידה תלויות בפעילות המשטרה בשטח, ולא בשום דבר אחר.

הלכה למלא לוטו

לפני חודש נעלמו רינה (14) וחנה (18) מביתן שבעיירה דרומית. הן נעדרו כמה ימים. חנה היתה מוכרת למשטרה כפרוצה צעירה, רינה — לא. משפחתה של רינה התקשרה עם עיתונאים, הסיפור פורסם, והתקשר [illegible] רצח. במשטרה התרגשו פחות. הפעילו את המערכת כנדרש, אבל ידעו שהשתיים, גם הפרוצה, גם הנערה האחרת, תימצאנה בריאות ושלמות.

האופן בו תיארה משפחתה של רינה את היעלמותה, יכול היה להיות מצחיק, לולא היה טיפוסי כל־כך להזנחה, לעזובה, לאדישות: „שלח אותה אבא שלה למלא לוטו. היא חזרה בשמונה, ואז שלחה אותה אחותה לקנות עיתון. והיא לא חזרה עד היום".

במשטרה, אגב, צדקו: רינה נמצאה, כשהיא ישנה, באחת מכיתות בית הספר בעיירה.

„היה כבר מאוחר, ופחדתי שאבא ירביץ לי, אז לא חזרתי", אמרה. את חנה מצאו בטרמפיאדה. היא הוחזרה אחר כבוד לביתה, ממנו, בן הסתם, תיעלם שוב בקרוב.

לרחל רינת, מפקחת מחוזית בשירות לטיפול בנערות במצוקה, יש הבחנה משלה בין עבריינות של נערים, לבין עבריינות של נערות. אצל נערים, היא אומרת, מופנית האגרסיה בדרכים ה„לגיטימיות" כלפי חוץ. אצל בנות — פנימה. לנזק עצמי ולהרס עצמי. הביטויים הם בריחה מהבית, עיסוק בזנות, כניסה להריון.

עם שקית ניילון בטרמפיאדה

„מהצד השני נמצאת המשפחה. שבגלל ערכי התרבות שלה — קשה לה להתמודד עם גיל ההתבגרות של הבת, עם המתירנות. מעבר לפער הגילי בין הבת להורים — יש פער תרבותי משמעותי ביותר. כשם שההתפתחות המהירה מפצה את הבת — כך היא מפחידה את ההורים. ככל שהמשפחה אלימה יותר, חלשה יותר, כך מתחילה הטבעת להתהדק סביב הבת. ככל שהטבעת מתהדקת יש לה רצון ביותר חופש. האיסורים מתהדקים: אל תצאי, אל תתאפרי. הלחץ גובר. מתחילות בריחות מהבית".

„הן בורחות לאילת, בורחות לתל־אביב. נערה עומדת מבוהלת בטרמפיאדה עם שקית ניילון, היא מקבלת טרמפ. טרמפ זה דבר שמשלמים עבורו. אחר כך היא ישנה על החוף. כמובן, מיד מוצאים אותה. היא מכירה המון אנשים חוקיים. פתאום יש לה הרבה בחירה. התוצאה היא אובדן אוריינטאציה. התפרקות האגו, התערערות האבגון הפנימי. במצב כזה, מוסד יכול להציל אותה. יש תמורה. יש קיר. למסגרות סגורות יש דינמיקה של [illegible] למסגרת".

לפעמים, אומרת רחל רינת, היא „נבגדת" ע"י האבא או האח לגילוי עריות. יש לה רווחים ומניעים מזה, אבל באופן בסיסי [illegible] פוגעים בדימוי העצמי, [illegible] בגלל הצורך להסתיר מאמא.

[illegible] הנערה במצוקה ה„קלסית", רחל רינת: „נערה עם [illegible], משפחה מרובת ילדים, היסטוריה של גירושין, מכות, אלכוהוליזם ובעיות אישיות במשפחה: אלימות, אווירה אינססטואלית במשפחה גם אם זה לא מגיע ממש לידי גילוי עריות, מקורות מאור קטנים לבינתה, כמו כסת השכלה, יופי. [illegible] לקחת שליטה, פטליזם, חוסר תחושה פנימית שיכולה לארגן את החיים, חשיבה קצרת טווח, קושי לתכנן את החיים".

רוצה הביתה

עמירם אזולאי מצייר את הרקע לעבריין הצעיר הטיפוסי: „משפחה רעועה, שכונת מצוקה עם הרבה פשיעה ברחוב. העדר אב או אם, או סכסוך חריף בין ההורים. עבריינים אחרים במשפחה, היפלטות מוקדמת מבית הספר, הורים נבערים".

חוה הירש מדגישה את היעדר הראייה לעתיד. הרצונות הם עכשוויים, וגם אם אחריהם צפויה הרעת המצב — עובדה זו לא נלקחת בחשבון. תמר שיכט אומרת שבשום אופן לא ניתן להצביע על גורם יחיד, או על טיפוס „קלאסי". עבריינות, היא אומרת, נובעת ממכלול של גורמים. „יש כאלה שגונבים אוכל משום שאין אוכל בבית. אבל יש כאלה שגונבים אוכל ובבית יש שפע. אז איך תוכלי להצביע על גורם אחד?"

אולי את ההגדרה המסיימת, הקולעת ביותר, את שרטוט דמותו של העבריין הקטן — ייתן סיפורו של יוחאי:

כשהיה יוחאי בן 5, הוא הוכנס, כמו ששת אחיו האחרים, לעבודה בעסק המשפחתי. ילדותו המוקדמת עברה עליו בקרצוף רצפות ובעשיית שליחויות. האב — שיכור כרוני. האם — דיכאונית וחסרת־אונים. כשנהרג האב בתאונת דרכים, החלה האם לעסוק בזנות. העסק התמוטט, הבית רעב ללחם.

כשמלאו ליוחאי 9, החל לגנוב. שלושה מתוך חמשת אחיו הבוגרים כבר ישבו בכלא, לאחר שהורשעו בגניבות ובסחר בסמים. כשהיה בן 10, נפגע בתאונה שאירעה באשמת אמו, ונותר עם נכות קשה ביותר בידו הימנית. יוחאי היה עבריין קטן, כמו אחיו הגדולים ממנו, אולם ליוחאי, שלא כלאחיו — לא היו שום גבולות. הוא עשה ככל העולה על רוחו, גנב כל מה שחשק בו. לאנרכיה הזו היתה שותפה האם, שבגלל רגשות אשם חזקים לא היתה מסוגלת להגבילו.

יוחאי צבר מספר עצום של תיקים על גניבות, תקיפות, וגרימת נזק. במשטרה חגגו כשהגיע לגיל 13 — הגיל בו אפשר לשלוח קטין אל שירות המבחן. הוא נשלח למוסד אבחון, שם לא היה מסוגל לשבת רגע אחד במקום; אולם התגלה, כי בעבודה פיסית קשה, הוא מוצא סיפוק מסוים. הוא נשלח למוסד רגיל, שם קיבל יחס מיוחד, וגם הצליח לשבת רבע שעה בכיתת לימוד.

היום, לאחר שנה במוסד, יוחאי שוב חסר־סבלנות. הוא רוצה הביתה, אל שכונתו, אל החופש. במוסד איימו שאם לא ישתלב — יישלח למוסד סגור. קצינת המבחן שלו, שלורי רוזה, גם ארגנה עבורו ביקור מרתיע במוסד הנעול. יוחאי נרתע [illegible], ושוב החל להשתולל. הוא רוצה ביותר חזרה הביתה.

מה יקרה ליוחאי? אני שואלת את שלורי רוזה. — „הוא יבוא הביתה, יעבור עבירות, ייעצר, ייכנס למעון נעול. בתוך שלוש־ארבע שנים יהיה בתל־מונד. הוא רוצה הביתה. אבל לא מבין שהבית לא יכול לקלוט אותו, שהשלב הבא יהיה בית הסוהר".

„אמרתי לו, יוחאי, תחשוב על העתיד. אתה לא יכול לחזור הביתה. תחשוב — מה יהיה מחר. הוא ענה לי — „לא אכפת לי מה יהיה עוד שעה"."

הברית הסודית - פרון והנאצים

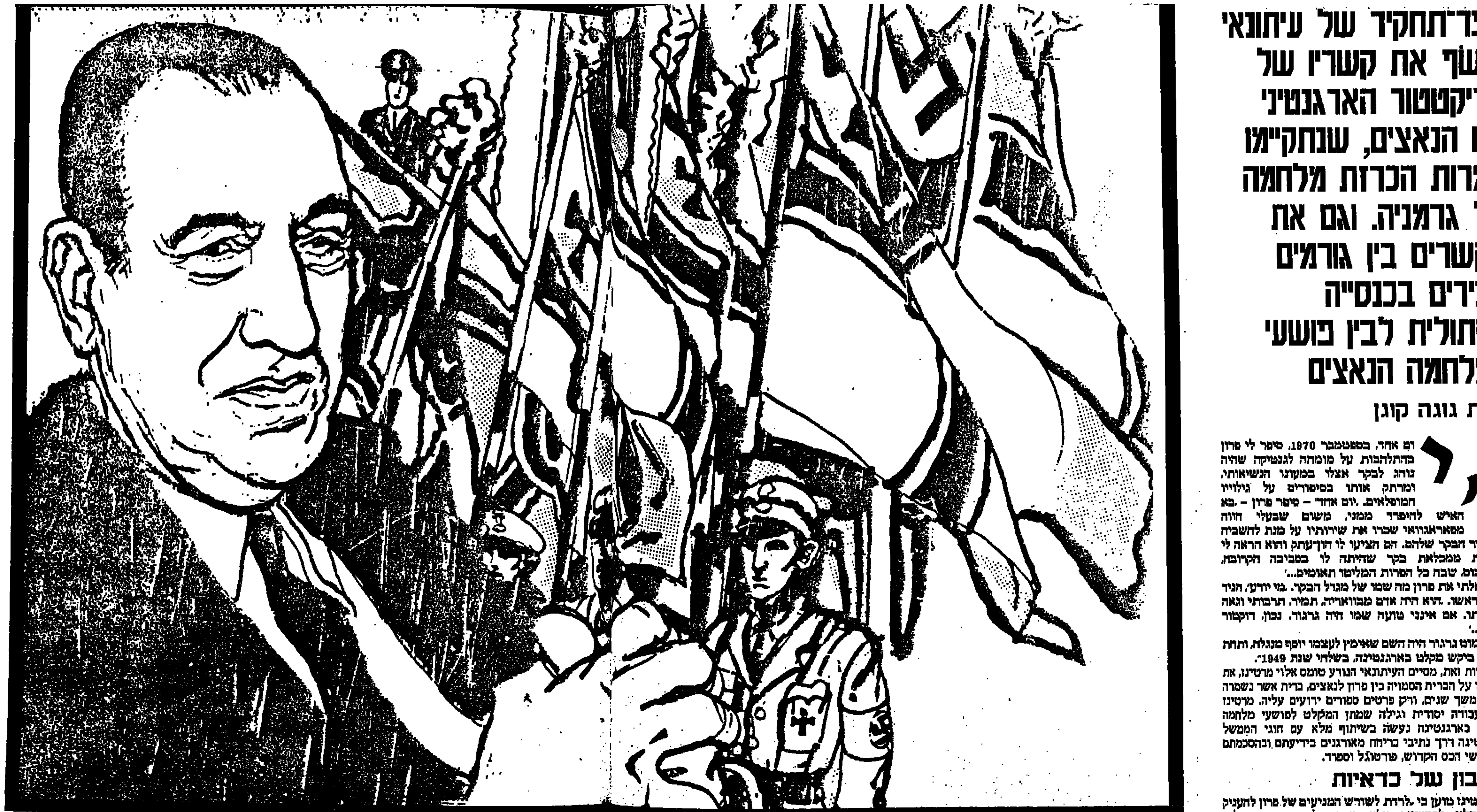

ספר־תחקיר של עיתונאי חושף את קשריו של הדיקטטור הארגנטיני עם הנאצים, שנתקיימו למרות הכרזת מלחמה על גרמניה. וגם את הקשרים בין גורמים בכירים בכנסייה הקתולית לבין פושעי המלחמה הנאצים

מאת גוגה קוגן

"יום אחד, בספטמבר 1970, סיפר לי פרון בהתלהבות על מומחה לגנטיקה שהיה נוהג לבקר אצלו במעונו הנשיאותי, ומרתק אותו בסיפורים על גילוייו המופלאים. 'יום אחד' – סיפר פרון – 'בא האיש להיפרד ממני, משום שבעלי חווה מפאראגוואי שכרו את שירותיו על מנת להשביח את עדר הבקר שלהם. הם הציעו לו הון־עתק והוא הראה לי תמונות ממכלאת בקר שהיתה לו בסביבה הקרובה, באוליבוס, שבה כל הפרות המליטו תאומים...'

"שאלתי את פרון מה שמו של מגדל הבקר. 'מי יודע', הגיד פרון בראשו. 'הוא היה אדם מבוואריה, תמיר, תרבותי וגאה במולדתו. אם אינני טועה שמו היה גרגור. נכון, דוקטור גרגור...'

"הלמוט גרגור היה השם שאימץ לעצמו יוסף מנגלה, ותחת שם זה ביקש מקלט בארגנטינה, בשלהי שנת 1949".

בעדות זאת, מסיים העיתונאי הנודע טומס אלוי מרטינז, את תחקירו על הברית הסמויה בין פרון לנאצים, ברית אשר נשמרה בסוד במשך שנים, ורק פרטים ספורים ידועים עליה. מרטינז עשה עבודה יסודית וגילה שמתן המקלט לפושעי מלחמה נאציים בארגנטינה נעשה בשיתוף מלא עם חוגי הממשל בארגנטינה דרך נתיבי בריחה מאורגנים בידיעתם ובהסכמתם של ראשי הכס הקדוש, פורטוגל וספרד.

חשבון של כדאיות

מרטינז טוען כי "לרדת לשורש המניעים של פרון להעניק מקלט לפושעים אלה, אינו קל, משום שהשליט

פרון: חסות לנאצים "טובים"

הארגנטינאי מעולם לא נתן יד להתפרצויות אנטישמיות – נהפוך הוא, לפחות באופן גלוי, הוא עקר כל ניצן של תוקפנות גזענית מצד בעלי בריתו הלאומניים". מניעיו של פרון, לדעת העיתונאי, היו של כדאיות טהורה. הוא, כפוליטיקאי מפוכח, ידע לנצל כל הזדמנות, מבלי להתחשב במקורה. ההסבר המקובל ביותר (לפי חוקרים אמריקנים) הטוען כי הגנרל גרף כספים עצומים ממתן אישורי מקלט, לא הוכח מספיק. מצד שני, הוכח שכספים שהיו שייכים לראשי הנאצים החלו לזרום לבנקים בארגנטינה כ־6 חודשים לפני תום המלחמה. אולם תחנתם הסופית של כספים אלה מהווה תעלומה עד היום.

ההסבר הפשוט יותר הוא שפרון, אשר החל משנת 1944 פתח במדיניות של תיעוש מהיר ותימוש מחודש של הצבא, יצא מהנחה שהפליטים הנאצים – עם הידע הרב שלהם, יכולים לסייע לו במדיניות זאת. הוא ביקש לעצב ארגנטינה בעלת עצמה, שתוכל לנהל מו"מ עם המעצמות ללא התרפסות. לשם כך היה זקוק לצי־סוחר עצמאי, תשתית טכנולוגית שתאפשר לו לבנות תעשייה פטרוכימית, תעשייה אווירית, ובעיקר תעשיית נשק. כמו כן התיימר להקים תכנית גרעינית, ולשם כך החליט להסתייע בטכנאים הגרמנים, מבלי להתחשב במחיר המוסרי הכרוך בצעד זה...

הסודיות וההטעיות שאפפו את גלי ההגירה הנאציים לארגנטינה, מוכיחים שפרון היה מודע לסיכון המוסרי, אך מבחינה זאת אין הוא הנבל היחיד בסיפור זה. הוא ידע, מפי מקורביו, שטרומן, נשיא ארה"ב, אישר מדיניות של יבוא מוחות מאותו סוג שהוא ביקש. אך ההבדל היה שוושינגטון ניצלה את הטכנאים רק בתחום הידע שלהם, ואת פושעי המלחמה כיוון מודיעין, בעוד שלבואנוס־איירס, הגיעו רק מעט טכנאים ופושעי מלחמה היו יותר מדי.

טכנאים מפוקפקים

על איזה "גרמנים סמויים" דיבר פרון? עד כמה שיתו המדען היחיד בעל רמה אקדמית שהוא הצליח לייבא היה הפרופסור קורט טנק, אחד ממומחי האווירודינמיקה מהלופטוואפה, אשר הקים פס ייצור למטוסים צבאיים בקורדובה, בסיוע 12 או 15 מתלמידיו.

קורט טנק המליץ לפני פרון שיאפשר כניסתו לארגנטינה של מומחה בפיזיקה־גרעינית, רונלד ריכטר. מחקריו של ריכטר, שהתבצעו באי הואמל (HOEMUL) קרוב לאגם הגופש ההררי ברילוצ'ה, הסתיימו באחד הביזיונות ההיסטוריים של הגנרל, אשר הצהיר, ב־1951, ש"ארגנטינה מסוגלת לייצר ולשלוט באנרגיה הגרעינית, ובמשך הזמן תהיה אפשרות לשווקה בבקבוקים של ליטר, או חצי ליטר, לשימוש ביתי".

רשימת המדענים, אם נכלול גם את מנגלה, מסתיימת כאן ולעומתה בולטת הרשימה הגדולה של פושעי המלחמה אשר הטילו עוגן בבואנוס איירס: מספיק לנקוב בשמותיהם של אדוארד רושמן, שכונה "התליין מריגה", יאן דורקאנסקי שרצח 50 אלף פרטיזנים צ'כים בשירותו בס.ס.; קלאוס ברבי

ובתחום ההשערה גם מרטין בורמן והיינריך מילר, ראש הגסטאפו. לאלה אפשר גם להוסיף כמה אלפי קרואטים, משתפי־פעולה עם הנאצים, ביניהם דראגו קרונזיר, מפקד מחנה ריכוז ביוגוסלביה, חואן פרסביק, מאנשי אנטה פאלביק מילו בוגטיץ, אף הוא מאנשי ה"אוסטאצי" אשר הגיעו לחופי ארגנטינה מצוידים בדרכונים מזויפים שהוכנו ב"אינסטיטוטו סאן הרונימו" ברומא בשנת 1947.

פרון, בשנת 1970, אמר במפורש לאלוי מרטינז: "הרבה לפני סיום המלחמה התכוננו לימים שלאחריה, גרמניה היתה מובסת, זאת ידענו, והמנצחים רצו לנצל את הפוטנציאל הטכנולוגי שהוכשר שם במשך 10 שנים. אי־אפשר היה לנצל את הציוד, משום שהיה הרוס, לכן הדבר היחידי שניתן לנצל היה כוח האדם. הודענו לגרמנים שאנו מתכוונים להכריז עליהם מלחמה, על מנת להציל אלפי בני־אדם. החלפנו שדרים אתם, באמצעות סאלאזאר מפורטוגל ופראנקו מספרד, ספרד הבינה מיד את כוונותינו ועזרה לנו. הגרמנים אף הם הסכימו. כאשר הסתיימה המלחמה, עזרו לנו גרמנים אלה להקים תעשיות חדשות, לשפר אלה שכבר היו לנו, ובעיקר עזרו לעצמם..."

ספרד הפאשיסטית מסייעת

בשנת 1945, שרצו במאדריד נאצים ידועים ומשתפי פעולה, ורבים מהם קיבלו משרות של יועצים טכניים שהדריכו את משטרת פראנקו.

באווירה זאת, פרחו עסקיו האפלים של קונסול ארגנטינה בברצלונה, אחד בשם מולינה, אשר הנפיק — תמורת 5,000 עד 7,000 דולר פספורטים ארגנטיניים לנאצים וסוכנים גרמנים. האירוניה הטרגית בסיפור זה היתה שמולינה, למעשה, היה יהודי, בנו של יהודי רומני, אשר היגר לארגנטינה כאשר מולינה היה בן 9. הלז נכנס לשירות הדיפלומטי, נשלח לספרד ושם, בשיתוף פעולה עם ארם בשם סמואל סקורזה ארגן מכירת ויזות ארגנטיניות לפליטות יהודיות. כאשר הגיעו פליטות אלה באופן חוקי, לארגנטינה, הכריחו אותן להיסגר בבתי זונות לעבוד בהם זמן בלתי מוגבל.

בין אלפי הדו"חות והמסמכים על ההגירה הנאצית לארגנטינה, המעניין ביותר הוא זה שנשלח על־ידי הנספח הצבאי של ארה"ב בברנה, שווייץ, גנרל לאגגה, בתאריך 28.3.45, יומיים לאחר שארגנטינה הכריזה מלחמה על הציר:

"הצלחנו לגלות שקיים גשר אווירי קבוע בין גרמניה לספרד. המטוסים לא טסים מעל צרפת, אלא דרך צפון איטליה והים התיכון. אלה מטוסים בעלי 4 ד־6 מנועים, שנבנו לפני זמן קצר, על מנת להבטיח את בריחתם של הדגים השמנים הנאציים לכיוון יפאן וארגנטינה. לשם כך הוקמה טייסת מיוחדת, המכונה "פירוטסאפל" עם צוותים מובחרים.

"תנועת המטוסים משמשת לא רק להעברת כספים או סוכנים לספרד, אלא גם לשם אימון הצוותים למקרה שייכשל המו"מ הרשמי לבקשת מקלט (...)

"בפברואר 1945 טסו שני מטוסים כאלה לבואנוס איירס, הנתון הזה נבדק. הנאצים שולחים, עכשיו כספים וזהב לבואנוס איירס בשק דיפלומטי ארגנטיני. כספרה, המשלוחים מועברים לשני מנזרים, השייכים למסדר שיש לו מנזרים גם בארגנטינה. באותם מנזרים יש פקידים מהנציגות הדיפלומטית בארגנטינה, אשר מכניסים אותם לשק דיפלומטי..."

הדו"ח של לאגגה מאשר כי:

- שדות התעופה של ספרד היוו נקודות מפגש והסתעפות של כל המנעים בין ארגנטינה לרייך.
- כל המבצעים האלה היו ידועים ונתמכו על־ידי ממשל פראנקו.
- התנועות היו סדירות לאחר ניתוק היחסים בין ארגנטינה לציר, ולא הופסקו אפילו למחרת הכרזת המלחמה, על־ידי ארגנטינה.
- הכס הקדוש לא היה יכול להתעלם ולא לדעת. כפי שהוא טוען עד היום, שבתוך המנזרים, הן בספרד והן באיטליה, עברו לפחות "20,000 פושעי מלחמה.

נתיב הזהב

בשנת 1946 שלח פרון משלחות דיפלומטיות לשטוקהולם וציריך, על מנת להקל על העברתם של פליטים נאצים לכיוון בואנוס איירס. שנתיים לפני כן, ב־8 בספטמבר 4', הודיע הקולונל ונדל ג'ונסון, נספח צבאי בצ'ילה, מפי "מודיע קומוניסטי", כנראה פקיד בבנק המרכזי הארגנטיני, ש"מתבצעות העברות של כספים, ברולדים, לבנקים הארגנטיניים"; לפי ג'ונסון הסכומים נעים בין 100־200 מיליון דולר. אך הוא אינו מציין באיזה אופן מתבצעות העברות אלה, ואיזה מוסדות בנקאיים מעורבים בעניין.

מאוחר יותר, בשנת 4', הודיע מזכיר ראשון בשגרירות האמריקנית בבואנוס איירס, שמנסים לברר בכל האמצעים באיזה בנקים נפתחו חשבונות חדשים ממוספרים, ומציין במפורש שבנק בשם "טורנקיסט" מנהל בערך 8 מיליון פזות (2 מיליון דולר דאז) השייכים לאנשים וחברות הנמצאים בטריטוריה של האויב, וקיימים עוד 50 מיליון פזות (12 וחצי מיליון דולר), אשר מקורם בשווייץ ובעליהם אלמוניים."

בכל הדו"חות האלה אין סימן, או תזכורת כתובה, שכספים אלה שינו נתיבם לכיוון הקרן שייסדה אשתו של פרון, אוויטה. לא באותה שנה ולא 10 שנים לאחר מכן. כל הניסיונות לברר נקודה זאת. האם בכלל נעשה דבר מעין זה, הסתיימו במבוי סתום. פרון, כנראה, חי בגלות. מאוחר יותר, מכספים שחסך, בערך 150,000 דולר. ומכספים שהמיליונר חורחה אנטוניו נתן לו.

עור של יהודי

לדעת אלוי מרטינז, שאף פרון להקים גרעין מוצק של טכנאים שיהיו נאמנים. אשר מצד אחד יסייעו בהגברת התיעוש, ומצד שני לבילוש ופיקוח על קבוצות אופוזיציה, במיוחד בתוך האיגודים המקצועיים. תכניותיו היו שאפתניות. הוא שילם פיצויים לחברות אותן הלאים, ובכך רוקן את קופת הדולרים של המדינה. הגרעין הקטן של טכנאים גרמנים התמקם בסביבות מחוז קורדובה והיה פעיל בקרב קציני חיל האוויר ואף השתתף במפגשים עם ברונו גנטה, האידיאולוג החשוב ביותר של הימין הקיצוני הארגנטיני בשנות ה־40.

פושעי המלחמה ומשתפי הפעולה התפזרו ברום ההררי של ארגנטינה, קרוב לאגמים בפטגוניה ובאנדים. באזורים אלה היתה האוכלוסיה ממקור גרמניה אוסטרי ויוגוסלבי פחות מ־3% בשנת 1943. אולם 18 שנה לאחר מכן עלה פתאום הממוצע ל־21%. סטטיסטיקה מעניינת ביותר.

למרות שאין הוכחה בכתב כי אכן שידתו אנשים אלה כיועצים של משטרת ארגנטינה, השפיעו היחסים ההדוקים שהיו קיימים בין קצינים נאצים לשעבר, לבין קציני צבא ארגנטינים: במשך השנים חדרה השפעה זו וקבעה את עיצובם של אנשי הצבא במדינה, וכך הפכה חברה, אשר בראשית המאה היתה ליברלית ופתוחה, לחברה מסוגרת, באוטוריטריות, ומאמינה בדיכוי.

אלוי מרטינז מסיים את מחקרו באמרו ש"אולי מגוחך להניח שהברבריות הארגנטינית שהתגלתה בעשור האחרון מקורה בהגירה הנאצית של שנות 47־50, אך שיטות הפעולה הדומות במלאכת הדיכוי של משטר הגנרלים האחרון מזכירות את הנאצים: מחנות ריכוז, עינויים ערימות גגר הפים מפשע אן מתנגדים שכבר לא היוו סכנה. הקונצפציה של מלחמת השמד, קברים המוניים ומשרפות, אלה אינם רק פארודיות תת־מפותחות של משטר אימים. אלה הן תורות שעברו מדור לדור, מהרייך השלישי, לחונטה הצבאית שביקשה למגר את הקומוניזם הבינלאומי במדינתם".

שחקנית התיאטרון המפורסמת, נורמה אליאנדרו, שהתה בשנת 1965 באתר הנופש בהרי מחוז קורדובה. היא התיידדה שם עם זוג גרמנים קשישים, חביבים ומסבירי פנים. בערבים היו יושבים ומשוחחים על בעיות העולם ומטיילים בשבילי הגבעות. יום אחד הראו לה אחד מאוצרותיהם היקרים ביותר: תבליט לתרגני משנת 1850. הגבר היה עטוף בכריכה מעור מבריק, רך. נורמה אליאנדרו שאלה את הזוג איזו מין כריכה זאת, והאשה נמבט מתוק בעיניה הכחולות, השמילה מבטה ואמרה בקול נמוך: "זה עור של יהודי", בעלי היה קצין במחנה ריכוז בפולין.

הלז... חותם

יש גם אחרים

בסדרה שפורסמה ב„חותם" (52) על עיתונאים, צוטטתי על־ידי הכותב כמי שאמר „אני רואה את עצמי כעיתונאי הבלתי תלוי היחיד הקיים בארץ".

חוששני שבמסגרת הסלקציה שעשה הכותב, מטעמי תמצות, נשמטו קטעים רבים ממה שאמרתי וכך הקשרם. מה שאני אמרתי הוא „שאני רואה ב'הארץ' את העיתון הבלתי תלוי היחיד הקיים בארץ".

גם מי שסבור שה„אגו" של העיתונאים מנופח, לא יחשוד בי כשחצנות המסוגלת להוליד משפטים כאלה.

יואל מרקוס
תל־אביב

לא כל מי שמרגיז, צודק

בחותם האחרון כותב מיכאל הרסגור: „...אלי בן־גל מצטרף למקהלת שוללי זכותה של כל דת מונותאיסטית להקים מוסר משלה בעיר הקודש ירושלים".

אני קובע שמשפט זה מהווה שרשרת של שקרים גסים והוצאת דיבה. כל מי שקרא את הדיווחים של העיתונות הלא־דתית, למשל את עמיקם בצלאל ב„על המשמר", את חיים גורי ואמנון דנקנר ב„דבר" יודע כי:

● מעולם לא היה קשר כלשהו בין עמדותינו לבין פעולות הקנאים המטורפים המתנכלים לא רק למורמונים, אלא גם ל„אגרי", לזוגות מעורבים, למחזיקי טלוויזיות בשכונות חרדיות, ולכל מי שעומד בדרכם החומיניסטית־יהודית. למאיר שלו, שאינו מסיר אותה, לקח 30 שנות בדי לגלות, כמכניתו בשלחונית „כתוב בעיתון", את התרמית של ניצול שמי על־ידי העיתונות החרדית.

● אוניברסיטה מורמונית קיימת זה 14 שנה ברמת־רחל ואין סיבה שלא תמשיך לפעול או להתרחב בכל שטח פרשי מרחבי מדינת ישראל.

● מי שמתנגד לניצול הדמוקרטיה על־ידי מיסיונרים יהודים, הכופים ביקורים „מאורגנים" של חיילים ותלמידים ב„אור שמח" או בכפר חב"ד, וכאי גם לדרוש האם חייבים למסור 27 דונם קרקע־מרינה על הר הצופים, שהופקעו מבעליהם הערבים לצורכי ציבור, לידי כת דתית אחרת... מן הסיבה היחידה שהדבר מרגיז את יריבינו האורתודוקסים. ברוך שסיבה זו מספיקה בהחלט מ. הרסגור. לי, אישית, לא!

אגב, הבלטה מוזרת של שם קיבוצי מיועדת ליצור רושם שכל הקיבוץ הארצי נושא באחריות לעמדות הרמיוניות שהרסגור מנסה להדביק לי. זה שייך לכיבוד דעות הפרט... נוסח מיכאל הרסגור.

אלי בן־גל
קיבוץ ברעם

בשמו בלבד

אני רואה חובה לעצמי ולעצמנו להבהיר, שלפי מיטב ידיעתי, אלי בן־גל פעל בעניין המורמונים על דעתו האישית, בהתלם השקפותיו ופועלו בסוגיות שונות אמורים לייצג את עצמו בלבד.

לכן, חבל, שמיכאל הרסגור נקט לשון לא מספיק נהירה בכותבו בין היתר, כמעין הכללה: „אם איי־סובלנות כזאת חדרה גם לתנועה הקיבוצית..." (חותם 1)

עם זאת, עד אשר יימצאו גם מקרב המפלגה, התנועה והקיבוצים שלנו, אנשים שבעקביות ובהתמדה, ובצורה חד־משמעית, ייאבקו מאבק פוליטי חרוץ נגד כפייה דתית, ולמען חילוניות המפעל הציוני, למען חוקה והפרדת הדת מן המדינה, הירתמותו, הכמעט בלעדית, של מ. הרסגור למשימה בטור המעניין הקבוע שלו ב„חותם", ראויה להוקרה. (וכמובן, כבודו של מיודענו, איש האשכולות, יעקב רכי, במקומו מונח).

עמרם בירם
קיבוץ ברעם

טיהור השרץ

כשהוקמה „הסיירת הירוקה" בשנת 1977 (זוכרים מה עוד קרה אז בארץ?) נמניתי עם הצוות הבכיר שניהל את רשות שמורות הטבע. הסיירת קמה כאחד מאגפי הרשות. כבר מיום העלאת רעיון הקמתה על־ידי מנהל הרשות האלוף (מיל') אברהם יפה, נאבקתי בו כמיטב הכרתי ויכולתי. היה ברור לי, ולחברים מעטים נוספים בצוות, שא. יפה מקים — בחסות רעיון שמירת הטבע והמוסר, שהופקד על הגשמתו — יחידת קומנדו אנטי־ערבית. הוא המשיך בכך את התפישה שביטא כבר בראשית קיום המדינה, שהוא רואה את הבעיה הערבית דרך „הכוונת העליונה".

הסיירת נועדה, לדבריו, להוות כוח מחץ לתריפת התקפת האויב המסוכן ביותר של הטבע — היישוב הערבי בכללו, והבדואים בפרט.

אכן, מתנגדי הסיירת בראשות שמורות הטבע, טענו [illegible] רעיון הסיירת, נוגדת את הרעיון הבסיסי של תנועת שמירת הטבע. חוקים ואכיפתם [illegible] העיקרי צריך להתרכז בהסברה, חינוך וקירוב הציבור [illegible] להבנת חשיבות הנושא ולהשגת שיתוף פעולה אתו [illegible] הסיירת [illegible] של המנהל שלנו [illegible] בפני הלחצים של א. יפה [illegible] הסיירת על־ידי הזיות וצמצום אמצעים.

המהפך של 1977 שינה הכל וגם את היחס לסיירת. א. יפה, מכהני דת ארץ־ישראל השלמה, נעשה לאחר משותפי השלטון. שר החקלאות, אריק שרון, קיבל את הרעיון בהתלהבות והקצה בנדיבות תקציבים להגשמתו. אלון גלילי, בן קיבוץ שומרי, נתמנה למפקד הסיירת בהמת מנהל אגף ברשות, ונאמנו של המנהל ושר החקלאות.

א. יפה הגשים את חלומו וקיבל בקבלנות תפקידי שיטור ואכיפת החוק עבור משרדי ממשלה שונים. כך הופיעה לפתע הסיירת כמבצעת צווי הריסת בתים בכפרים ערביים, חיסון עדרי בקר וצאן, פיקוח על החכרת בלתי חוקית של אדמות לערבים ועוד. טענתו של ע. תור, שהסיירת יצאה זכאית בבתי המשפט, מוכיחה היותם דומים של משטרים רודניים. הדרכים של העלמת עוולות ועיוות, לחץ והפחדה של בעלי הדין, פיתויים והסתת העדים, יצירת אווירת [illegible] נגד אנשים פשוטים וקשיים נלמדו יפה על־ידי א. [illegible] ואנשיו.

הם יודעים יפה עד כמה יודע הבדווי לסבול גם עלבון ומכות ולהבליג, כל עוד יש תקווה בלבו שיוכל להמשיך את אורח חייו ולמצוא גבעול של עשב לצאנו. מי כמוהם יודע איך אפשר לאיים ולהבטיח, לבלבל ולסכסך לפני המשפט ולאחריו, ולטשטש עקבות כשניתן, בסיוע מלמעלה, לקחת את החוק לידיים, ולהחזיק את החשבון פתוח לעתיד בלתי מוגדר.

א. גלילי מרבה להתפאר ברעיונותיו במעשים טובים שלו למען הבדווים. גם אם נניח שכולם אמת, הרי הם אינם עומדים בכל יחס לכמות ולעצמת מעשיה הרעים. צבע הסיירת לא היה מעולם ירוק, הוא תמיד היה שחור.

על השר ויצמן, המבקש בכנות לעזור לערבים בישראל ולזכות את המדינה באמונם, לעשות את הכל כדי לפרק את יחידת הקומנדו הזו, ולהעביר את תקציביה השמנים למשטרה הממונה על החוק לכל נושאיו, והנתונה במסגרת של סדר ומשמעת המאפשרים ביקורת, ומניעה מרבית של חריגות, שלא „כסיירת השחורה".

טוב יעשה קיבוץ סער, והקיבוץ הארצי, אם יבדקו את חלקו של חברם החדש, ע. תור ומידת שיתוף הפעולה שלו עם הסיירת, ואת מידת התאמתו לייצגם בתפקידו בחוץ בהתאם לתפישותיהם הרעיונית והמוסרית.

זאב [illegible]

סילבסטר אינו חג שלנו

תעודתו הקומוניסטית והחילונית של מיכאל הרסגור נוגעת ברבים [illegible] בחותם. [illegible] „סילבסטר שמח" (חותם, 14) [illegible] שכנגדו לאמץ את הסילבסטר, ולעשותו לחג עממי שמח [illegible].

[illegible] שכזה מפי ההיסטוריון ותלמיד חכם שכמותו יש משום הטעיית הציבור היהודי. מכיוון שהוא [illegible] מן העובדה ש„חג" זה נקבע לשם הוקרת זכרו של הקדוש סילבסטר, מי ששימש כאפיפיור בעבר הרחוק. מה לנו היהודים ולחג נוצרי־דתי שכזה, הנועד לשמר את זכרו של ראש הכנסייה הקתולית?

את חג הסילבסטר מאמצים בארצות, וגם אצלנו [illegible] מן התרבות הנוצרית ומתגוללים למיניהם, שחייהם ריקים מכל תוכן, וכל שחסר להם הוא לחקות את אורחות שכניהם הזרים. אמנם, גם אצלנו מצוין חג זה פה ושם, לא כסילבסטר, אלא כמועד חילוף המשמרות בין שנה אזרחית חולפת לשנה חדשה, המועד להתבדרות ולהתפרקות עד דלא־ידע במעט, תוך ציפייה לנשיקה של חצות.

לכן, הרצון התמוה הזה לשלב בחיינו נוהגים וסמלים נוצריים, כאלה שנולדו, כידוע, על ברכיה של דת [illegible] לפרוש מן היהדות, ולבטל את קיומה ואת [illegible] — הוא פסול ותמוה גם יחד.

כדי לקיים את הקומוניזם והחילוניות שלנו — יש לנו לשם כך חגים ומועדים משלנו [illegible] ואין אנו זקוקים למישהו [illegible] חג נוצרי זר [illegible] את זהותנו הלאומית על אדמתנו, בארץ אבותינו.

עזרא [illegible]

עם אחד!

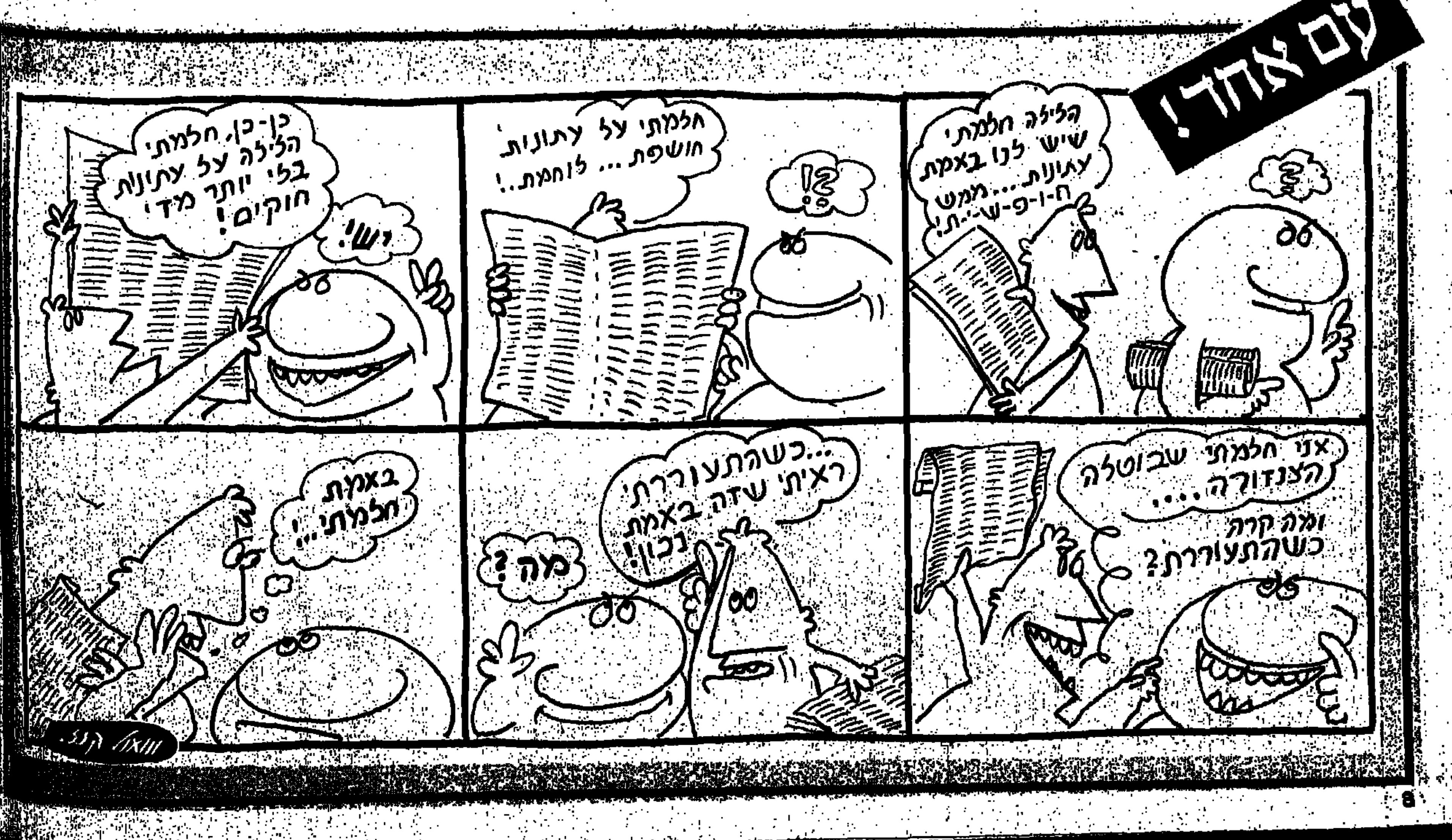

הפסקה נסערת

הפגישה הסודית נקבעה באוניברסיטת ת"א לשעה אחת ארבעים וחמש בצהריים, שעת יציאת הסטודנטים להפסקה. המנהיג חמור־הסבר חדר לתוך חצר הקפיטריה והתיישב במקומו הקבוע, הביט ימינה ושמאלה, ובגאווה מהפכנית הטיל את תרמילו והחל לשלוף ספר אחר ספר.

אורה הסטודנטית זהובת השער, תרה במבטה אחר אירועים מסעירים בשמש החורפית של ינואר. מבטה נח על המנהיג. (מ.י.) לפתע, אחות עידוד עצמי, ארוזה את שאריות הגס, כיתתה נמרצות את בדל הסיגריה וצעדה הישר לשולחנו.

צעיר ממושקף, בהיר שער, הגיע מתנשף והתיישב לימין המנהיג, החלפת מבט מהיר הספיקה לשניהם. הבהיר ינק את הקולה שלו בקולניות; המנהיג החריש.

הסטודנטית עלעלה בספרות המהפכנית בעניין הולך וגובר. הביטה בפניו המסוגפים של המנהיג ופצתה פיה לשאול שאלות תרבותיות. הספרים גירו את דמיונה, אך הממושקף, שישב זקוף לאחר חיסול משקהו, היסה אותה בתנועת יד.

מנונן מרעי הרוח רחש ורעש בתחנת רכבת, פגישות ופרידות התרחשו לנגד עיני השניים, אך הם לא זעו, והתבוננו בשוק הבשרים כמו ממעל. הסטודנטית לא התייאשה ונטלה מושב פלאסטי, „באיזו הוצאה אתה עובד?" שאלה את המנהיג. הממושקף עיקם את פניו, אך המנהיג ריכך והוא שתה דבריו בצמא: „אני מוכר את המהפכה הבאה".

הממושקף הנהן ונזכר שהוא מונה אמש להיות דובר הקבוצה. „המהפכה של עדות המזרח" פירט, „בטרם תספיקי להשלים את הב.א שלך, אנחנו נהיה בשלטון, נגרש את האשכנזים ואת הערבים מהקמפוסים".

הצעירה, שלמדה היסטוריה כללית, גיחכה קלות והביטה במנהיג במצפה לשמץ חיוך, אבל כשנתקלה במבטו הקר שאלה: „את מי אתם מייצגים?" „אותנו" פסק הדובר, לאחר שהציץ בפני המנהיג, „את הספרדים, בני עדות המזרח הדפוקים, ואת, ושכמותך, עוד תלמדו בדרך הקשה את עיקרי המהפכה".

„כמה חברים מונה קבוצתכם?" שאלה.

„שישים אחוז מהאוכלוסיה — וזה רוב" פלט הדובר, „אנחנו עוד נשלח אתכם למחנות חינוך מחדש, אנחנו נוליד את הארם החדש בעל התודעה המעמדית־אתנית. הציבור שלנו יגרש את הערבים ויחנך את האשכנזים" קולו נצטרד כשעבר לטונים גבוהים, „אנחנו הכיוון החדש של המהפכה העולמית שהסתאבה!"

„אז אתם קומוניסטים?" שאלה זהובת השער. „אתם ארומים" אישרה את הגדרתה בינה לבינה. הסיסמאות התאימו לטרמינולוגיה שליוותה את ההרצאה על התפתחות התנועות בעולם, עם המרצה המזוקן שסיפר בדיחות זימה.

„אנחנו קומוניסטים ספרדים לאומיים" אמר המנהיג בטון פסקני, ומיד פנה לדוברו: „בוא קאופמן, בוא נלך מפה, המהפכה לא יכולה לבזבז זמן על קטנות, במיוחד שהן מהצד השני".

המנהיג אסף מרכולתו וקם, כשקאופמן צועד בעקבותיו. קאופמן השמנמן הציץ ימינה ושמאלה אל עבר השולחן הערבי מימין, והשולחן הקבוע של ר"צ משמאל, רקק בגועל, וצעד אחר מנהיגו לעבר החנייה.

ההפסקה כמעט נגמרה. במנונן מרעי הרוח המשיכו לעוף נשיקות והבטחות. רעש לגימות הקפה האפיל על השיחות הפוליטיות שהתנהלו סביב השולחנות העמוסים. סטודנטית בהירת שער אחת ישבה דוממת ליד השולחן הקבוע של הקבוצה, והתכוננה לשיעור הבא בתורת המשטרים.

● יוני עופר

עזרא דביר

חופש המצילות

ב„דבשלנד" – זוהי ארץ בכיו־רע קרת
מקרת עצוב נורא,
וכדי להיות מעודכנים נציץ מעט בעיתונים...

* * *

ב„דבשלנד", שרובת בִּצָה, יש על חופה
סוכת מציל,
והמציל צופה תמיד, נכון אמיץ על המשמר.
וכשקורה שמישהו בבוץ לשקוע שם מתחיל
אז המציל צועק עד שניצל או... שנקבר.

הכל היה שם נהדר, ממש
קן־צפרדעים מקסים
עד שפתאום אותו מציל ירד מעט מן הפסים.
פתאום במקום להתרכז רק
בשוקעים ובשמקקים
התחילו לשלוח על המים ברווזים מפוברקים.
„טוב, זה נהוג בכל בִּצָה על פני פינות
כל הכדור,
נבלע צפרדע ונשתוק"... אמרו הכל
על הבחור.
אך הוא הצהיב מיום ליום, מילא עצמו
רשעות ומין
ובלי בושה, מן הסוכה, על רוחצים
תמימים השתין.

פרצה שם צעקה גדולה וגם דיון גדול נפתח
וחיש סוכם שיש לקצוץ את לשונו
של הפרחח.
וחוקקו חוק שישים סוף לבושה ולדליפה –
על האבר אשר דלף חידקו בן־רגע עניבה.

והמציל זועק חמס ומצווח „טומטומים!
איך אזהירכם מסכנות אם בלי רחם
את פי סותמים?!"
והוא צודק, בלי שום ספק, אך אין עצה
ואין מוצא –
קשה לסמוך על מי ש... על ראשים ממקפצה.

ההיסטוריה היא תמיד צעירה

מיכאל הרסגור

השלטון הוא אורגאזמה

הקשיים העיקריים למלמד ההיסטוריה במוסד להשכלה גבוהה נובע מכך שהן המרצה והן הסטודנטים שלו, לא היו מעולם ראשי־ממשלה, או שרים, ואפילו לא חברי־כנסת. על כן הם מתקשים לתפוס את מהות התופעה הנקראת שלטון.

עבודת הדוקטור שלי עוסקת בקבוצה השלטת במדינה אירופאית מסוימת במשך שנות דור. לפני חצי שנה הופיע בברלין המערבית ספר נוסף, אותו כתבתי יחד עם אחד הסטודנטים שלי, בו שוב מנותחת קבוצה שלטונית בישות מדינית אחרת, הפעם במשך דורות רבים. בשנים בהן קראתי אלפי תעודות, כתבתי כתבייר שאיש לא ראה אותם לפני, עברתי על כמות עצומה של מכתבים פרטיים, הגעתי לאט־לאט למסקנה מביכה, אך פשוטה מאוד: אין בעולם כיף כמו השלטון, למען השליטים, כלומר, בשביל האחרים הכיף הופך לגיהינום, בדרך כלל.

השליטים מנסים להעלים עובדה זאת. הם מרבים לדבר על צו התנועה, על הקרבה עצמית, על עייפות, על דאגות המדירות שינה מעיניהם. דיבורים אלה נועדו רק לטשטש את העקבות. עקבות התענוג העצום, הבלתי ניתן לתיאור, האורגאזמה התמידית אשר בשלטון. השליט, גם אם יהיה זה אפילו חבר־כנסת העלוב ביותר הוא למעלה. בני־התמותה הפשוטים הם למטה. לשירות השליט עוזרים, מזכירות, טלפוניסטיות, שליחים, רצים, נהגים, טלפונים עם שיחות חינם ופנסיה שמנה לכל ימי חייו. ומעל לכל הוא כופה רצונו על אחרים. חשיפת טובות ההנאה בתחום הבריאות לימדתנו פרט מעניין: נתברר שהאצולה הישראלית מונה כ־4000 איש ואישה. מדובר באריסטוקרטיה השלטת, הנהנית מזכויות־יתר. מספר זה כולל את האצילים מכל הדרגים, נשותיהם, פילגשיהם, טפם, ילדיהם, ממזריהם, הידועות בציבור ואהובותיהם. כמו בוורסאי בימי לואי הי"ד. הרי תמיד אפשר להמציא קרבה משפחתית אשר תצדיק את הענקת הפריבילגיות על חשבון הציבור. אצולה זאת אינה כוללת אצולה שנייה, עוד יותר טפילית, הנהנית מזכויות וכמו ההצבעה לכנסת) והפטורה מחובות (כמו השירות בצה"ל): הקורא האינטליגנטי כבר הבין למה אני מתכוון. כמו באנגליה יש לנו לורדים טמפוראליים (חילוניים) ולורדים ספירטואליים (רוחניים, כלומר דתיים).

כאשר פלוני אלמוני מתעלס עם איילת־חן, לא נעים שור דופק על דלת. הור כאילו מסיג את גבולו של המתעלס. כך יש להבין את זעם השליטים שלנו נגד העיתונות. השליטים הומדים הנאה מלאה, ללא כל הפרעה. התענוג השלטוני חייב להיות טוטאלי. הם יודעים שהשלטון משחית, והשלטון המוחלט משחית בצורה מוחלטת. הם גם יודעים שהשחיתות נוחה, נעימה, מהנה. קיים יסוד מיני בשחיתות. חבל שד"ר זיגמונד פרויד לא חשב על זה.

אז מדוע חייבים עיתונאים להחריד את השליטים מרבצם בקואליציה, באופוזיציה, ובכל התנוחות הנוספות.

השלטון הוא תאווה ותענוג. בהשוואה לחיי המין יתרונו בהיותו הרבה יותר ממושך. מעטים הם האישים המקיימים יחסי־מין אחרי שהגיעו לגבורות, רבים הם השליטים הנהנים הנאה מלאה משלטונם מגיל זה ואחריו. השלטון משמר את השליט, כפי שהתומץ משמר את המלפפון. חשבו על גיליהם של צ'רצ'יל, דה־גול, אדנאואר, כאשר עדיין היו שליטים. נולדה, אחרי שנאלצה להיפרד מן השלטון, מתה. בגין התייבש כליל כאשר גילה שהשלטון נשמט מידיו.

ראו כאיזו צורה היסטרית מתפתל ד"ר בורג, כדי להישאר רבוק, צמוד וקשור לכיסאו המיניסטריאלי. המסכן רוצה ליהנות, ועוד ליהנות ורק ליהנות. הקדמונים קראו לטיפוס כזה „הדוניסט", כלומר איש תענוגות — מן המלה היונית „הדיס" אשר פירושה, פשוט, מתוק. כי השלטון מתוק לשליטים. הו, כמה הוא מתוק! ופתאום באה העיתונות המרה ושופכת את מרורה על עוגת הקצפת הנצחית, אותה בולעים השליטים בהתמרה. אפשר להבין אותם כאשר הם מנסים להכניע את העיתונאים, להסכם לסקירים מטעם, להשתיקם, להפחידם, לפרסם ולהעלימם מטוות הראיות והשמיעה של הנסיכים השולטים עלינו.

מדי פעם הנני מוזמן למוסר מסרים, על מנת להרצות על מנהיגות. עלי להסביר או את ההבדל בין מנהיג לבין שליט. מנהיג נוהג, מוביל את אנשיו אל איזה יעד. שליט סתם יושב על כס שלטונו. מנהיג מבקש לקדם את ציבורו. שליט חומד לשמור על הקיים. מנהיג משתדל, שליט משתדל שלא להשתדל. מנהיג מבקש ליצור מצב חדש. שליט נהנה מן המצב הקיים. אין פירוש הדבר שלא היו אנשי שלטון שהיו גם מנהיגים — כמו בן־גוריון, צ'רצ'יל, דה־גול. אבל השילוב הזה נדיר ביותר. ברור כלל מנהיג הוא יצור מצטיין. שעה ששליט הוא לעתים קרובות תמצית הבינוניות. הביטו על ממשלתנו הנוכחית ועל הרכב הכנסת...

המסע הנוכחי של הבינוניות השלטונית הישראלית נגד חופש העיתונות הוא התקוממות האנוכיות והתאוותנית כתוכותיו הציבוריות של כל שלטון. השליטים פשוט רוצים שלא יפריעו להם כאשר הם שוהים בבור מלל ומעבר לזמן המורשה, כאשר הם מעבירים כספים הנועדים לעיירות — למטרות יותר קרושות (בניית מקוואות, ישיבות), כאשר הם מקיימים מעלליהם ללא טעם ושימוש, כאשר הם מבטיחים לעצמם תנאי חיים אריסטוקרטיים בהחלט.

האוניברסיטה העברית בירושלים

מודיעה על
מסגרת מיוחדת של
מילגות הצטיינות לתלמידים חדשים וותיקים

במטרה לעודד הצטיינות בלימודים החליטה הנהלת האוניברסיטה העברית לפתוח מסגרת מיוחדת למצטיינים. העידוד לתלמידים במסגרת זו יתבטא במילגות הצטיינות במקומות מובטחים במעונות ללא תשלום, ובאתגרים אקדמיים.

גובה המילגות יהיה בהתאם לרמת ההצטיינות של התלמיד עד למילגה בגובה מלוא שכר הלימוד בתוספת דיור חינם במעונות הסטודנטים בחדר נפרד ללא שותף.

פרטים על המילגות, **למועמדים חדשים** מצטיינים, מתפרסמים במדריך לנרשם לשנה"ל תשמ"ה, שמכירתו בחנויות „אקדמון" באוניברסיטה העברית ובחנויות הספרים באוניברסיטאות האחרות, החלה עם פתיחת ההרשמה ללימודים ב־5.1.1984. ההודעה על הזכאות למילגה ועל רמתה תישלח לתלמידים החדשים בסמוך למועד ההודעה על קבלתם.

תלמידים ותיקים הלומדים לתואר ראשון ושני יוכלו לקבל פרטים על כללי הזכאות בתכנית מיוחדת זו במזכירות הפקולטה שבה הם לומדים.

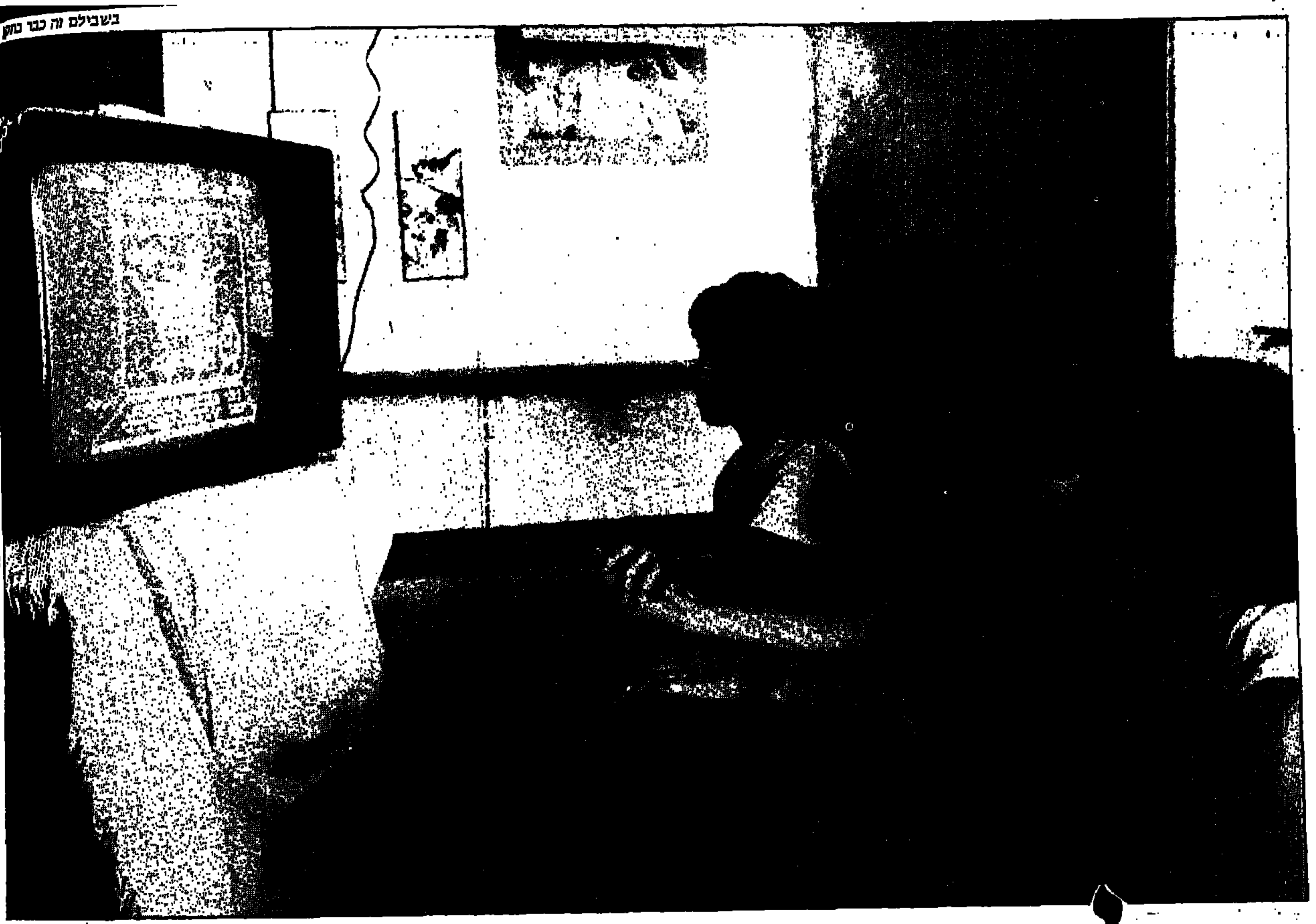

בשבילם זה כבר נתון

טלוויזיה עם מוח

מאת שלמה סלוצקי

השימושים הנוספים בטלוויזיה שלך הם לא מדע בדיוני. הם לרשותך גם אצלנו, בישראל. אבל כמו בטלוויזיה — מלחמות היהודים משבשות את פיתוחם. כאן אצלנו, בישראל

ז ה מספר חודשים מנסים למכור לנו בכל האמצעים — בפרסומת, בעיתונות הכתובה, ברדיו ובחוצות — „טלוויזיה עם מוח". מהו המוח הזה? האם זה צוסציק חדש שהמציאו כדי שנחליף את הטלוויזיה שקנינו לפני שנה, או שבאמת מדובר כאן במהפכת תקשורת של ממש?

ה„טלטקסט", הוא כמו אלוהים למאמינים, הוא נמצא בכל מקום גם אם אין אנו רואים אותו.

האורח האוסטרי הנס שפיץ נאלץ להתפטר ממשרתו כרתך במפעל מתכת וינאי שנפגע במשבר הכלכלי. שפיץ לקח את דמי הפיטורין ובילה שבוע בלוויית אשתו והילדים בהרי האלפים. למחרת שובו, לאחר ששלח את שני ילדיו לבית הספר, פנה לסלון, הפעיל את הטלוויזיה ולקח לידיו את השלט־רחוק: לחץ על כפתור, ועל המרקע הופיעה מיד שקופית צבעונית: „הצעות עבודה — 29.12.85 — שעה 7.00", ומתחת לכתובת זו רשימת תחומי תעסוקה ממוספרים. הנס לחץ על מספר 5 (מתכת) ואז הופיעה על המרקע שקופית נוספת, ובה רשימת מקצועות הקשורים לענף. הנס לחץ על כפתור מס' ק, ואז החלו להופיע על המרקע, זו אחר זו, כל ההצעות למשרות בתחום הרתכות, כולל תנאים, דרישות ויתר הפרטים, כמו שהיו מופיעים במודעות המודפסות בעיתונות, שאביו וסבו קנו, השכם עם בוקר, לפני 30 ו־60 שנה.

ב־7.35, כשיצא הנס לפגוש את מעסיקו הפוטנציאלי הראשון לאותו יום, תפסה אשתו, אווה, את מקומו מול הטלוויזיה, ובלחיצת כפתורים מיומנת קיבלה מעל המסך את רשימת החנויות למוצרי חשמל בשכונה, ואת ההנחות שהן מציעות, את שעת הקבלה של הביטוח הלאומי, ואת רשימת התכניות בטלוויזיה, שמא לא תחזור בזמן לצפות בתכנית לעקרת הבית.

כמה שעות לפני כן, במסצ'וסטס שבארה"ב הפעיל מייקל סטיבנס, חירש מלידה, את הטלוויזיה. על המרקע הופיעה אושיות פוליטית מפורסמת ומולה שלושה מראיינים; שניהלו חילופי דברים המלווים בפרצופים זועמים. מייקל לחץ על כפתור מס' 9 בשלט־רחוק ומיד הופיעו על המרקע, בתחתית התמונה, שאלותיהם של המראיינים ותשובות המרואיין, כל אחת בצבע שונה.

הסיפורים שהובאו כאן, הנראים כאוטופיה, אינם אלא כמה דוגמאות לשימושים של הטלטקסט, שאם לא ידעתם עד היום, חשוב לדעת שהוא כבר חי וקיים בישראל זה כמה שנים, ואילו היה בידכם מפענח בשווי של כ־70 דולר, הייתם יכולים ליהנות ממנו בביתכם, כפי שעושות זאת כבר 7000 משפחות עד היום.

מיקי גור, ראש היחידה לטלטקסט

כדאי ללמוד את המלה הזו — טלטקסט — כי מהר מאוד היא תהפוך לחלק בלתי נפרד מחיינו.

כמה אלפי ילדים בארץ יצחקו להתפעלות המובלעת בשורות הקודמות ויאמרו: „הרי אנחנו מכירים את הטלטקסט כבר שנה וחצי, מהבית־ספר, שם אנחנו נעזרים בו בשיעורי המתמטיקה, פרשת השבוע, הבנת הנקרא, וזהירות בדרכים ועוד כל מיני. אפילו האח שלי הקטן בן חמש בגן יודע בעצמו להפעיל את הטלוויזיה ולשחק בטלטקסט לגני ילדים..."

אם מישהו ילעג לך כך, דע שהוא חלק מאותם אלפי תלמידים השייכים ל־350 בתי־ספר בארץ, שכבר היום משתמשים בטלטקסט. מאה מתוך אותם בתי־ספר השתתפו בסדרה ארוכה ומגוונת של ניסויים חינוכיים, שממצאיהם הוכיחו — למעלה מכל ספק — שהטלטקסט יכול לתרום ולסייע גם למערכות לימוד, בעיקר אצל אותן אוכלוסיות הנחשבות ל„חלשות".

מסקנות המחקרים הללו מועברות לממשלת אנגליה, שהיא זו שסיפקה, בחינם, לטלוויזיה הלימודית הישראלית — במסגרת הסכם לשיתוף פעולה בינלאומי — את הציוד ואת הידע הבסיסי להפעלת הטלטקסט, בתמורה למחויבות ישראלית להוות „מעבדת ענק" לניסויי הטכנולוגיה החדשה של הטלטקסט בתחום החינוך.

יש גם תרומה ישראלית

ב ראש החטיבה לטלטקסט שליד הטלוויזיה הלימודית עומד מיקי גור (37), לשעבר עוזר מנכ"ל משרד החינוך ולפני כן אחד מיוזמי ומקימי פרוייקט החינוך בצבא (מה שנקרא „נערי רפול"). אומר מיקי גור: „בעצם, טכנולוגיית הטלטקסט הומצאה ופותחה כבר בתחילת שנות ה־70, אבל עד שאנו נכנסנו לתמונה, עשר שנים לאחר מכן, היא פותחה באירופה ובארה"ב בעיקר לצרכי השוק הפרטי, כמו למתן תמונה מעודכנת על המתרחש בבורסה, מוצרים וכו'. הייחוד והחידוש שאנחנו הכנסנו בישראל — במקרה בישראל — הם השימוש במדיה חדשה זו כאמצעי נוסף במערכת החינוך".

הדגש החינוכי הוא, כאמור, התרומה הישראלית לטכנולוגיה והמסקנות שהוסקו בישראל משמשות כבר היום את הטלטקסט במקומות אחרים בעולם. אבל טעות לחשוב שבכוונת יוזמי הטלטקסט הישראלי להציע את [illegible] למבוגרים שבינינו. מיקי גור הוא [illegible] המגזינים הראשיים שיכלול הטלטקסט:

● מידף — שרות מידע שיכלול חדשות מעודכנות מחדר החדשות של „קול־ישראל", לוח טיסות הישר מנמל התעופה, מדורי הספורט, כלכלה, מיזוג אוויר וכדומה.

● טלדף — מגאזין לבית ולמשפחה, שישודר לאחר השעה 16.00 ויכלול מדורים כמו: פינת המחשב, יהדות, אזרחות, יחסי הורים־מתבגרים, עידוד הקריאה, טבע וארץ ועוד.

● לימודף — שמשודר כבר, בינתיים, בנושאי מתמטיקה, הבנת הנקרא, פרשת השבוע, חינוך מיוחד, זהירות בדרכים, דף לטף.

הכנסת הטלטקסט לחיינו תביא למהפכה תקשורתית עם היבטים חברתיים, שיכולה לשרת יעדים לאומיים ולהעביר מידע שלא ניתן לספקו באף לא אחד מכלי התקשורת הקיימים: רדיו, טלוויזיה, או עיתון. וכדי שלא נישאר בתחום המלים הגדולות, הרי לפניכם כמה דוגמאות למהפכה זו שבאופק:

● לרשות מערכת החינוך יעמוד לראשונה לוח מודעות חי למורה, למנהל וגם להורים. לוח שוטף, המתעדכן מעת לעת ובעלות הפעלה אפסית.

● לוח מרכזי לתעסוקה, שעשוי לחולל מהפך ברמת המידע שיעמוד לרשות המובטלים באשר לאפשרויות התעסוקה העדכניות בכל רחבי הארץ.

● התייר בישראל יקבל לראשונה, בכל חדר במלון המצויד בטלוויזיה, מידע חשוב מן ההיבט הישראלי בתחומי חדשות, עידוד תיירות פנים, ומעורבות בפעילויות שונות (כונרס, קק"ל וכו').

● 160,000 לקויי שמיעה וחירשים ייהנו, לראשונה, משירות תרגום לסרטים עבריים, ולוח מודעות „לחירשים בלבד". שירות דומה יוכלו לקבל, בהמשך, דוברי הערבית (ולאחר מכן דוברי שפות אחרות, על־פי הדרישה) כאשר יצורפו כותרות בשפתם לתכניות וסרטים בעברית.

● פעילויות רבות ומבורכות של גורמים ציבוריים, שאין באפשרותם להוציא סכומי עתק על הפרסום בעיתון, יזכו להד קבוע שיופץ תמידית בכל רחבי הארץ: צרכנות, התנדבות, חוגי לימוד וכו'.

● משרדי ממשלה שונים, הפועלים לרווחת האזרח, יציגו מידע חיוני במקומות ציבוריים (בתי דואר, קופות חולים וכו').

● בנוסף לכל זאת — תכניות חינוך, העשרה ולימוד, ישודרו לכל בית מתוך זיקה לאירועי היום, לאירועים היסטוריים וכן הלאה.

אינפורמציה רבה ניתן יהיה לשאוב מ„מידף", „טלדף" ו„לימודף". אבל לא את התשובה לשאלה מדוע המכשור שקיבלה יחידת הטלטקסט, בחינם, מאנגליה, אינו מוכן להפעלה, וכך גם התכניות שהוכנו בארץ מצפות לצאת לאוויר העולם. התשובה לכך לא קשורה להתפתחות הטכנולוגית, אלא להתפתחות „מלחמות היהודים".

מלחמת היהודים על מסך הטלטקסט

ל לא שום ספק הטלטקסט נקלט היטב בארץ, שהרי מיד עם הגיעו זכה ל„מלחמת יהודים" משלו. להלן תמצית הקרבות והערכת מצב:

ציוד הטלטקסט הותקן בטלוויזיה הלימודית במימון אנגלי, אלא שמיד משהגיע הציוד לארץ נשלפו חרבות הבירוקרטיה הישראלית. ראשית, דרש האוצר מהבריטים את המכס עבור הציוד. כשבעיה זו נפתרה בנסיגת האוצר, התעורר משרד התקשורת (ולאחר מכן חברת „בזק") וטען שמדובר במערכת שידור חדשה, החייבת, ככזאת, להיות תחת חסותו. העניין הועבר להכרעת היועץ המשפטי לממשלה, שהחליט שהטלטקסט הוא שידור טלוויזיה לכל דבר, ומתוך כך הוא חייב להיות כפוף להוראות החלות על רשות השידור, כגון כללי האתיקה, צנזורה ואי שידור פרסומת ישירה. בעקבות חוות הדעת הזו הוקמה ועדה משותפת לחברת „בזק", הטלוויזיה הלימודית והטלוויזיה הכללית, שתדון בדרכי ההפעלה וחלוקת זמני השידור.

מוסכם על הכל שמדובר במדיום בעל פוטנציאל לאומי גדול, לכן אין פלא שיש הרבה מועמדים השואפים להיות לו הורים מאמצים: אך בשורה התחתונה מדובר בכסף.

מועמד ראשון להורות הוא „בזק", החברה הישראלית לתקשורת, מיסודו של משרד התקשורת. „בזק" משתדלת מאוד, לאחרונה, להרחיב ולייעל את שירותיה. אך לא פחות מזאת, להציג לראווה את העובדה שניתן לעשות זאת בצורה רווחית. טוב ויפה. אבל בדרך, לעתים, יש בכה „הנזכות". כך היינו עדים, לפני מספר חודשים, לניתוק קווי הטלפון של המטכ"ל ויחידות שדה שונות, בעקבות ויכוח על חוב של משרד הביטחון שנבע מכך ש„בזק" לא הסכימה להמשיך לספק שיחות טלפון מסובסדות ליחידות צה"ל.

לאחר צה"ל, הבא בתור, אם כן, הוא הטלטקסט. השידורים לא יוכלו להתבצע בלי שיתוף פעולה של „בזק", ו„בזק" מעוניינת לקבל עבורם מחיר שיהיה עבורה רווחי, אבל שהופך את השידור לבלתי כלכלי ומאחר שהוא ניתן חינם לכל צופה, לפיכך עד ש„בזק" לא תתרצה, לא יהיו שידורים לציבור הרחב.

הרשות השנייה הטוענת לאמהות על הטלטקסט היא רשות השידור, אשר אמנם לא השקיעה הון עצמי בהקמת הטלטקסט, אך מסיקה, מחוות הדעת של היועץ המשפטי, שמדובר בשידור טלוויזיה: אם אמנם כך הוא, הרי שמגיע לה חלק בהכנסות מחסויות שהטלטקסט יקבל, מה ששוב מקשה על הכלכליות שבהפעלת המדיה החדשה.

מלבד הטוענים להורות, יש המצביעים על ממורות הטלטקסט, והם גורמי עיתונות ותקשורת המביעים חשש שהוא עלול לנגוס מרווחיהם, או לרשת את מקומם. וזאת על אף שמחקרים הוכיחו שזמן הצפייה הממוצע, במדינות בהן הטלטקסט פועל שנים, הוא גבוה בהרבה מהנהוג בארץ, בה הוא פועל 15 דקות ביום בלבד. כן הוכח שהטלטקסט לא הפך תחליף לעיתונים, מאחר שכותרות העיתונים המשודרות מביאות ציבור אל הדוכנים ולא להיפך.

כמו במלחמות היהודים דאז, גם כאן עלולה ישראל להפסיד את הבכורה, ואולי אף יותר מזה. ישראל מקבלת תקציבים בינלאומיים לפיתוח טכנולוגיות, כי הוכיחה את עצמה בתחום זה, אבל הטכנולוגיה בשלב זה חייבת להוכיח ולבדוק את עצמה בציבור, כדי להתקדם.

מסביבנו מדינות כמו סוריה, ירדן, מצרים וערב הסעודית, שקיבלו את הציוד והטכנולוגיית הטלטקסט אחרי ישראל, אך השיגו אותנו בתחומים שונים ואינן צועדות במקום. וזאת אולי משום שאצלם, לא עלינו, יש משטרים שאינם מאפשרים ויכוחי־סרק פנימיים בנושאים טכנולוגיים ואחרים.

לעתים יש מחיר כבד לנעימות ההליכות של שר החינוך, יצחק נבון. המכונה כיום על הפעלת חוק רשות השידור, ויש מחיר לסלידתו מלהכות על השולחן ולהחליט.

ואולי זה מחיר הדמוקרטיה?

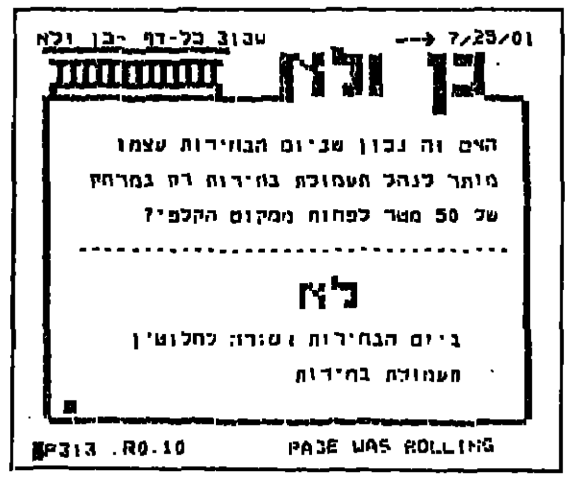

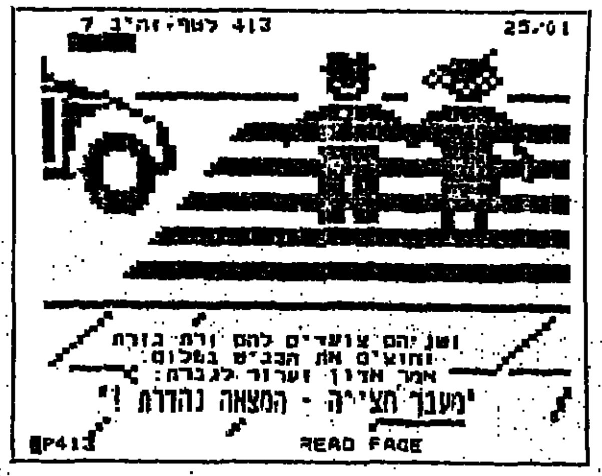

פלאי הטלטקסט

הטלטקסט הוא טכנולוגיית־שידור חדישה, ההופכת את מכשיר הטלוויזיה הביתי למקור של מידע עדכני בתחומים רבים: חדשות, ספורט, כלכלה, חינוך, תרבות ועוד. הוא משודר באמצעות ערוץ הטלוויזיה הרגיל, וניתן לקלוט אותו במכשיר טלוויזיה רגיל, שהותקן בו פענח טלטקסט (Teletext Decoder). המידע המשודר בטלטקסט מופיע על מסך־הטלוויזיה כטקסט כתוב, המלווה בעיטורים גרפיים. מסך כזה נקרא „דף טלטקסט". ניתן לשדר מאות דפי־טלטקסט בו־זמנית, והצופה יכול לבחור לעצמו את הדף המעניין אותו על־ידי לחיצה על כפתורי השלט־רחוק של הטלוויזיה.

שידור הטלוויזיה הרגיל אינו מנצל את כל קיבולת האותות האלקטרוניים של ערוץ־הטלוויזיה. הערוץ מורכב מ־625 שורות, מתוכן מנוצלות רק כ־600 שורות בלבד, להעברת התמונה והקול של שידור הטלוויזיה. חלקו של הערוץ שאינו מנוצל נקרא „מרווח אנכי ריק" — "Vertical Blanking Interval". את המרווח הזה מנצלים לשידור הטלטקסט. הפענח (Teletext Decoder) נמצא במרבית מכשירי־הטלוויזיה החדשים. חלק ניכר ממכשירי הטלוויזיה שנמכרו בארץ אחרי 1981, כוללים בתוכם הכנה לטלטקסט: כדי לקלוט טלטקסט במכשירים אלה יש להוסיף כרטיס אלקטרוני מיוחד, ואין צורך בשלט־רחוק חדש. את הוספת הכרטיס יכול לבצע רק טכנאי טלוויזיה מוסמך ומחירה כ־$120.

אם למכשיר שברשותך אין הכנה לטלטקסט, עומדות לפניך שתי אפשרויות:

● להסב את מכשיר הטלוויזיה ולהוסיף לו פענח־טלטקסט ושלט־רחוק מיוחד, בעזרת טכנאי טלוויזיה מוסמך. מחיר ההוספה הוא כ־$200.

● לרכוש מתאם־טלטקסט חיצוני, ולחבר אותו לטלוויזיה מבלי להזדקק לעזרת טכנאי. מחיר המתאם הוא כ־$290.

אין כל קושי להתמצא בדפי הטלטקסט. רוב האנשים לומדים זאת בתוך דקות.

הדף הראשון של כל מגאזין (100 במידף, 200 בלימודף ובטלדף) מכיל את תוכן העניינים של המגאזין (האינדקס). לפעמים שולח אותך האינדקס הכללי לאינדקס־משנה (שמספרו צהוב).

לדוגמא: אם ברצונך לדעת מתי מתחיל קונצרט במוזיאון ישראל, תזמין את האינדקס הכללי של מידף, הנמצא בדף 100. שם תמצא שידיעון „פנאי", המכיל את כל הדפים בנושאי תרבות, אמנות, בידור ואיכות־חיים נמצא בדף 160. כשתקרא לדף 160, תקבל את אינדקס־המשנה של ידיעון „פנאי", ושם תמצא את מספר הדף של אירועי המוסיקה הקלאסית: 166.

טלפון המחר (בארה"ב כמובן)

אחרי יום עבודה ארוך, בטי ג'ונסון, עובדת סוציאלית אמריקנית, חוזרת הביתה ושומעת את צלצול הטלפון שלה. עוד לפני שהיא מספיקה להרים את השפופרת, המצלצל טורק. אולם בטי ג'ונסון אינה מודאגת, היא לוחצת על שלושה כפתורים והמכשיר מצלצל אל המספר האחרון שניסה להתקשר.

יותר מאוחר, שוב מצלצל הטלפון. [illegible] Custom Local Area Signaling Services [illegible]

[illegible] מאז הומצא לחם פרוס.

היא מגזימת, כמובן. אך מאז שבירת המונופול של חברת „בל" על שירותי הטלפון על־ידי ממשלת ארה"ב, חברות התקשורת החדשות [illegible]

[illegible] שלוש, וחמישה ערוצים נשאי טענים, חידוש [illegible] לא רק כלבד שיגדיל את מספר השיחות שניתן יהיה לנהל בקו מסוים, אלא גם יאפשר, קרוב לוודאי, עריכת קניות אלקטרונית, שירותי בנק בבית ובדומה במחיר חסכוני.

שירותים כאלה מבשרים את רשת הטלפון של העתיד, רשת עולמית ממוחשבת שתאפשר העברת קולות, נתונים ותמונות וידאו [illegible]

אמנים למען

מאת עופר דוד

רוח חדשה מתהלכת
בקרב העולמי
לא רק שהרוב
[illegible]

פוס 1985. כיצד ניתן לסכם את השנה שהיתה במלה אחת. משפט ממצה? אולי תתאים לנו המלה „מודעות”. השנה, יותר מכל שנה אחרת, ראינו פעילות אינטנסיבית של כוכבי רוק למען מטרות הומניות, חברתיות ופוליטיות. 1985, כפי שהגדיר עיתון פופ אנגלי אחד, היתה „שנת הצדקה”. לפעילות הזאת היה הד עצום בכל העולם. כוחם של כוכבי־תקשורת כמעצבי־דעת־קהל, לטוב ולרע הוכח שוב, והפעם, למטרה טובה. עם תחילתה של שנה חדשה, בחרנו להיזכר ב„פרויקטים־למען”, שהורמו על־ידי ובהשראת כוכבי רוק.

תחילה, ולמען הדיוק ההיסטורי, צריך לומר שפעולות הצדקה מטעם אמני רוק, אינן המצאה של שנת 1985. ג'ורג' הריסון ארגן בזמנו מופע למען בנגלה־דש. מאוחר יותר, אורגן מופע למען קמבודיה. בארצות־הברית אורגנו מופעי רוק נגד השימוש באנרגיה גרעינית. מופעים למען „אמנסטי” מוכרים אף הם. ואף־על־פי־כן, היו אלה פעולות אקראיות, מעין „פגע וברח” לאיסוף כספים. 1985 ראתה ריכוז עצום של פעילות צדקה, מאסה אדירה של רצון טוב.

ההתחלה של הגל הנוכחי היתה, למעשה, עוד בסוף 1984. פול וולר, יוצא להקת ה„ג'אם”, הוא מוסיקאי בעל מודעות פוליטית־חברתית חריפה, הנוטל חלק בפעולות רבות מטעם הלייבור, והיה נשיא־משותף (לצד השחקנית ג'ולי וולטרס) של אירועי שנת־הנוער הבינלאומית בבריטניה. הוא החליט להקליט שיר, שהכנסותיו יועברו לקרן העזרה ההדדית של הכורים השובתים, בזמן שביתת הכורים הגדולה. התקליטון שהקליט, בו נטלו חלק עוד כמה אמנים, ביניהם גם זמר הנשמה ג'ים ראפין, עורר עניין מסוים, אבל לא הצליח מבחינה מסחרית, ודאי לא כפי שקיווה וולר.

ואז, בראשית נובמבר 1984, הוקלט השיר שעתיד היה לחולל מהפך של ממש בציבור הבריטי. רשת הטלוויזיה הבריטית שידרה כתבת חדשות על הנעשה במחנות הפליטים באתיופיה: הצילומים היו מזעזעים. ילדים נפוחי־בטן, צוות רפואי חסר־אונים בגלל מחסור בתרופות, רעב כבד. בוב גלדוף, סולן להקת „עכברושי בומטאון”, ראה את המשדר, וזועזע עד עומק נשמתו והחליט לעשות מעשה: להקליט שיר שכל הכנסותיו יוקדשו להצלת חיי־אדם באתיופיה. שותפו לכתיבת השיר היה מידג' יור, מלהקת „אולטרווקס”. הם חשבו לגייס כ־70 אלף לירות סטרלינג ממכירות התקליטון. בסופו של דבר הצליח השיר, בביצוע להקת כוכבי־הפופ הבריטי שנקראת לצורך העניין „בנד אייד” (להקה לעזרה), לגייס כעשרה מיליון לירות סטרלינג.

סיפור ההצלחה של התקליטון „האם הם יודעים שחג־המולד עכשיו”, ידוע ומוכר ולא נחזור עליו. זה היה כדור־שלג, אם תסלחו על הקלישאה, שהלך וצבר תאוצה, התפתח לממדי־ענק, עד הגיעו לפרויקט הנקרא „עזרה חיה”, בו ניגע בהמשך. בוב גלדוף לא זנח את הנושא הזה לאחר הוצאת התקליטון, אלא נשאר מחויב לעניין. ציניקנים טענו שהוא עושה זאת כדי לקדם בעקיפין את הפופולריות של להקתו. טענה זו הוכחה כלא־נכונה משום שגם לאחר ההצלחה של ה„בנד אייד”, המשיכה להקתו של גלדוף לסבול מכשלונות במצעד הפזמונים. גלדוף טס לאתיופיה להתרשם מן המצב, וחזר מזועזע עוד יותר. הלם הזוועה גרם לו גם לפליטת־פה אומללה כאשר אמר, בשידור חי בטלוויזיה, כי הוענק לו אות־כבוד על פעילותו ההומנית, כי בהשוואה למתרחש באתיופיה, מה שקרה באירופה בשנות ה־40, קרי: השואה, לא היה אלא „מסיבת־תה”. בעקבות מחאות חריפות של ראשי יהדות בריטניה, התנצל גלדוף.

לאחר „האם הם יודעים שחג־המולד עכשיו” התארגנו עוד שתי להקות אד־הוק להקלטת תקליטונים שהכנסותיהן יוקדשו לנפגעי הבצורת באתיופיה בפרט ואפריקה בכלל. הרכב ראשון, מנה להקות לבנות שצמחו על ברכי הסקא והרגאי והחלו את הקריירה בסוף שנות ה־70 בסגנון שכונה „טו טון”. בין המשתתפים היו חברי הלהקות „שיגעון”, „יו.בי.40”, „המיוחדים” ועוד, ובראשם עמד ג'רי דאמרס, דמות פעילה נוספת בתחום הרוק־החברתי־פוליטי. ההרכב הזה קרא לעצמו „רעב”, וזה גם היה שם השיר שהקליטו. „אנחנו רוצים שהקהל יקנה את התקליטון משום שהשיר מצא־חן בעיניו, ולאו־דווקא בשל מחויבות מוסרית כלשהי,” אמר דאמרס. אבל הקהל לא קנה והתקליטון נכשל. זה היה גורלו של תקליטון נוסף „הבה נהפוך את אפריקה לירוקה שנית”, שהוקלט על־ידי הרכב ענק שמנה כ־200 מוסיקאי רגאי בריטיים, שנקראו בראשי־תיבות „בראפא”.

לא רק „לייב אייד”

נדמה היה שהציבור מתחיל לגלות עייפות כלפי הנושא הזה. בוב גלדוף דיבר על „תשישות של חוש החמלה”. אבל באפריל התעורר שוב עניין ציבורי באתיופיה, אפריקה, בצורת ורעב. זה קרה תודות להרכב־כוכבים אמריקני שנקרא „יו.אס.איי. למען אפריקה”, שהקליט את שירם של מייקל ג'קסון וליונל ריצ'י „אנו העולם”. השיר, ותקליט־אוסף שיצא בעקבותיו, גייסו עוד מיליוני דולרים. גם אמני הרוק של קנדה נרתמו למשימה והקליטו שיר שכתבו בריאן אדמס וג'ים ולאנס ושמו „דמעות אינן מספיקות”. חוש החמלה שקהה, עליו דיבר גלדוף, בא לידי ביטוי בבריטניה, כאשר רשתות גדולות של חנויות תקליטים סירבו להחזיק את התקליטון במלאי ולמכרו במחיר שנקבע, בטענה שהדבר יגרום להם הפסדים. לבסוף, שוכנעו על־ידי נשיא איגוד חברות התקליטים בבריטניה. „אנו העולם” היה להיט מצליח באמריקה, בריטניה ומדינות נוספות בעולם. אגב, לא מזמן, לקראת חג־המולד, חזר „האם הם יודעים שחג־מולד עכשיו” אל המצעד הבריטי והצלחה רבה.

המומנטום, כמו שאומרים, היה בעיצומו, ובוב גלדוף לא התכוון להניח להזדמנות לגייס עוד כסף למען אפריקה, לחמוק מידיו. הרעיון להעלות מופע־ענק בהשתתפות האמנים שהקליטו את „האם הם יודעים...”, נשמע מפיו כבר בחודש ינואר 1985. כעת, לאחר הצלחה של „אנו העולם” (שגם הוא השתתף בהקלטתו), אפשר היה לשלב גם את האמריקנים במופע. רעיון ה„לייב אייד”, עזרה חיה, החל לקרום עור וגידים. הוא יצא אל הפועל ב־13 ביולי, בשני מוקדים עיקריים: איצטדיון „וומבלי” בלונדון ו„ג'ון.אף.קיי” בפילדלפיה. יום קודם לכן הועלה מופע דומה מקומי, באוסטרליה, בהשתתפות להקות פופולריות כמו „גברים בעבודה”, „[illegible]” ועוד. במקביל, הועלה במועדון לונדוני מופע אלטרנטיבי, בו נטלו חלק אמנים ולהקות שלא הוזמנו ל„לייב אייד”. הכרטיסים למופע הבריטי נחטפו בתוך שעתיים. בוב גלדוף פרסם קריאה מיוחדת למי שלא הצליח לרכוש כרטיס למופע, וביקש שלא יקנה מספסרים משום שאז, יגיע כספו לכיס פרטי ולא למטרה לשמה אורגן המופע.

ה„לייב אייד” כבר נרשם בדפי ההיסטוריה כמופע־הרוק הגדול בהיסטוריה. הוא שודר בשידור ישיר למיליארד וחצי צופים ברחבי העולם, בכלל זה מדינות בגוש המזרחי. הושמעו שם שירים חדשים וישנים בביצועים מפתיעים. דיוויד בואי ומיק ג'אגר [illegible] „רוקדים ברחובות”, מיק ג'אגר וטינה טרנר [illegible] „המי” באיחוד מחודש, „קרוסבי, סטילס, נאש ויאנג”, [illegible] פיל קולינס [illegible] בבריטניה באותו יום, [illegible] ועוד ועוד [illegible] 20 מיליון דולר ועד עתה, נאספו בסך־הכל כ־50 מיליון דולר בקרן למען אפריקה.

„לייב אייד” היה אירוע גלובאלי מרשים. חודש ימים קודם לכן, אירע בבריטניה אסון מזעזע, כאשר שריפה פרצה באיצטדיון הכדורגל של העיר ברדפורד. עשרות צופים איבדו את חייהם, רבים נפצעו. כתגובה מידית, התקבצו כמה זמרים ובדרנים והקליטו תקליטון שכל הכנסותיו נועדו לעזור למשפחות הנפגעים באסון. בין המשתתפים היו הזמר־בדרן רולף האריס, שחקן הטלוויזיה ברוס פורסייט, להקת הכאסח הנשית „גירלסקול”, להקת „חברה שחורה”, המתאגרף ג'ון קונטה וגארי מרסדן, שהיה סולן הלהקה הבריטית המצליחה בשנות ה־60 „גארי והפוסעים”. ההרכב הזה קרא לעצמו „ההמון” (או „הקהל”) והשיר שהקליטו היה להיט ישן של „גארי והפוסעים” — „לעולם לא תצעדי לבד” — שהפך כרבות הימים להמנון אוהדי קבוצת ליברפול. השיר הגיע למקום הראשון בבריטניה. ההצלחה שלו בחוץ היתה מוגבלת ביותר. אסון־כדורגל אחר, באיצטדיון בבריסל, לפני המשחק על גמר גביע אירופה לאלופות בין ליברפול ליובנטוס, הביא בעקבותיו תקליטון־צדקה, של כמה להקות רוק־כבד ובהן „מוטורהד”, „גירלסקול”, „אוריה היפ”, „סליידר” ועוד. גם תקליטון זה לא הצליח למכור כמויות משמעותיות.

ה„לייב אייד” הוליד את ה„פארם אייד” עזרה לחוואי ארצות־הברית. ווילי נלסון העלה את הרעיון, בוב דילן נתן יד. למעשה, כבר כאשר הוקלט השיר „אנו העולם”, היו מספר אמנים ששאלו מה עם „עניי עירך”. המצוקה הקשה של חוואים בארצות־הברית שכרעו תחת נטל הריבית המשכנתא וחובות שלא היו באפשרותם לפרוע, ועקב כך איבדו את חוותיהם ואדמתם — הביאה להעלאת מופע אמנים למען אותם חוואים. אבל שלא כמו ב„לייב אייד”, היו התוצאות מאכזבות מאוד. תחנות מוסיקת הקאנטרי לא גילו עניין [illegible] בשידור המופע, המארגנים, שקיוו לגייס כ־50 מיליון דולר, נאלצו להסתפק בחמישית מן הסכום הזה, 10 מיליון בסיכום. אבל האמנים שהופיעו (ניל יאנג, בי.בי.קינג, „ואן האלן”, ג'ון קוגר מלנקמפ, רנדי ניומן, ג'וני קש, לורטה לין ועוד), נתנו את הכל למען המטרה שלשמה עלו על הבמה באיצטדיון האוניברסיטה של אילינוי, ב־22 בספטמבר 1985.

מי שלוקח הרואין הוא ממזר מטומטם

בינתיים, בבריטניה, הוקלטו תקליטי צדקה נוספים. היתה פעילות מוגברת למניעת השימוש בהרואין בקרב בני־נוער, שעלה בממדים מדאיגים. להקת „תאומי תומפסון” הקדישה את רווחי התקליטון שלה „אל תתעסק עם הדוקטור חלום” (העוסק בהתמכרות לסם), לארגונים המטפלים בגמילה. גם פיט טאונסנד פעל רבות למטרה זו, על־ידי תקליטים, הופעות, והוצאת ספר ובו כל המידע הדרוש על מרכזי גמילה מסמים. נוסף לכך, נעשה שימוש במודעות בוטות בעיתוני־הפופ הבריטיים ומכירת חולצות טריקו שנשאו כתובות כמו „כל מי שלוקח הרואין הוא ממזר מטומטם”. אורגן מופע בקריסטל־פאלאס, לגיוס כספים למטרה בהשתתפות להקות רוק צעירות והופעת אורח מיוחדת של דיים ורה לין, הזמרת הלאומית של בריטניה מאז מלחמת העולם השניה. חישובים לא נכונים של מחירי הכרטיס והעלות, גרמו לכך שהמארגנים לא הרוויחו כסף (ואף הפסידו כמה אלפי לירות סטרלינג).

עוד בבריטניה, הקליטה [illegible] שיר בשם „[illegible]” [illegible] עד שנמצא הסכום המתאים, נפטר. הרווחים מן השיר [illegible] על שמו שתסייע בעתיד לילדים אחרים, הזקוקים לעזרה רפואית. מחלה אחרת שזכתה לתשומת־הלב של אמני רוק היא הטרשת הנפוצה. רוני ליין, חבר להקת „הפנים” לשעבר, לקה במחלה וחברים טובים שלו, ביניהם אריק קלפטון, ארגנו מופע לעזרתו, תחת השם „ארמס”, שפירושו — כלי־נשק, אבל גם ראשי־תיבות של „פעולה למען מחקר טרשת נפוצה”. בעקבות אותו מופע, החליטו שניים מחברי להקת „האבנים המתגלגלות”, ביל ווימן וצ'רלי וואטס, להמשיך בפעילות למען נפגעי הטרשת הנפוצה. הם ארגנו הרכב בשם „ווילי והנערים המסכנים” והקליטו, יחד עם נגנים נוספים, תקליט וסרטון־וידיאו (ובהם ביצועים לשירי רוקנ'רול). לאחרונה, בעקבות הפניקה הציבורית סביב האיידס, הוקלט שיר בשם „בשביל זה יש חברים”, כדי לסייע לחקר המחלה. ברט בכרך וקרול ביירסגר כתבו, ושרים סטיבי וונדר, דיון וורויק, גלדיס נייט ואלטון ג'ון, שהצהיר בעבר על נטיות הומוסקסואליות.

שמתם לב שעד עתה לא הוזכרה המלה הנוראה „פוליטיקה” בקשר לתקליטים שהוקלטו. אבל אי־אפשר להתעלם מן הנושא הזה. לאמנים, כמו לכל בני־אדם, יש דעות פוליטיות והשקפת־עולם. זו באה לידי ביטוי בתחילה בתקליט־אוסף ובו 16 שירים שזכויות־היוצרים שלהם נתרמו לארגון „גרינפיס”, על־ידי אמנים כמו ניק קרשו, פיטר גבריאל, הווארד ג'ונס, [illegible] ועוד. אבל הביטוי המגויס ביותר להשקפת עולם חברתית־פוליטית־אנושית ניתן בעיקר בשני שירים „סאן סיטי” ו„רוחות השינוי”. את „סאן סיטי” כתב סטיב ואן־זנדט, לשעבר הגיטריסט של ברוס ספרינגסטין. סאן סיטי, [illegible], היא מרכז שעשועים ענק, מעין הוליוודאווה שמבקש להציג משטר האפרטהייד בלפני חוץ. אמנים רבים הופיעו במקום, ועתה מבקש ואן־זנדט להחרים אותם, מטרית, שלא יופיעו שם יותר. „לא אופיע בסאן־סיטי”, אומר הפזמון החוזר של השיר שהפיק ארתור בייקר, מפיק אמריקני מפורסם ומבוקש, ואשר מבוצע על־ידי הרכב אמנים המונה שמות כמו ברוס ספרינגסטין, פט בנאטר, ג'קסון בראון, מיילס דייוויס, פיט טאונסנד, בוב גלדוף (שוב) ואחרים. נוסף לכך, הוקלט גם תקליט אריך־נגן, בו נוטלים חלק, בין היתר, בונו („יו.2”), פיטר גבריאל ואפילו אב ובנו, רינגו סטאר וזאק סטרקי.

התקליטון האחר, „רוחות השינוי”, הוא שיתוף־פעולה בין שני מוסיקאים המעורים היטב בפוליטיקה: רוברט וייאט (ששר בעבר שיר נגד מלחמת פוקלנד בשם „בניית ספינות” והוא גם חבר רשום במפלגה הקומוניסטית הבריטית) וג'רי דאמרס, מלהקת „המיוחדים”, שכבר הזכרנו בראשית הדברים בקשר לתקליטים־למען־אתיופיה. דאמרס כבר הביע דעתו על האפרטהייד בדרום אפריקה, כאשר שר עם להקתו „שחררו את נלסון מנדלה” ותרם בכך תרומה רצינית למודעות הקהל, הצעיר בעיקר, לנושא הזה. „רוחות השינוי” הוקדש לעזרת מחתרת „סוואפו” הלוחמת בנמיביה על עצמאות החבל. בצד השני של התקליטון מודפס שיר שכתב איש סוואפו ושמו „נמיביה היא ביתנו”.

סקרנו, עד כאן, תקליטי־צדקה שהוקלטו בחוץ־לארץ. בארץ, נעשה ניסיון אחד להקליט שיר למען ילדים נזקקים ושמו „עם אחר, שיר אחר”. הרעיון היה יפה, הביקורות היו קשות, לא כולן מוצדקות. את האמנים כולנו מכירים: טוביה צפיר הקליט פרודיה מבריקה על השיר, שנכתבה על־ידי קובי לוריא. וזו אחת הפעמים היחידות שהצלחתה של פרודיה עלתה על זו של המקור. בישראל, כנראה, מבינים לתרום באשר מזכירים את השם „טלתרום”. אבל קניית תקליט, זה כבר עניין אחר. ואגב, יתכן שבעתיד הקרוב יוקלט שיר למען אחווה יהודית־ערבית. נראה מה ייצא מזה.

גשר צר

סיפור מאת דודו פלמה

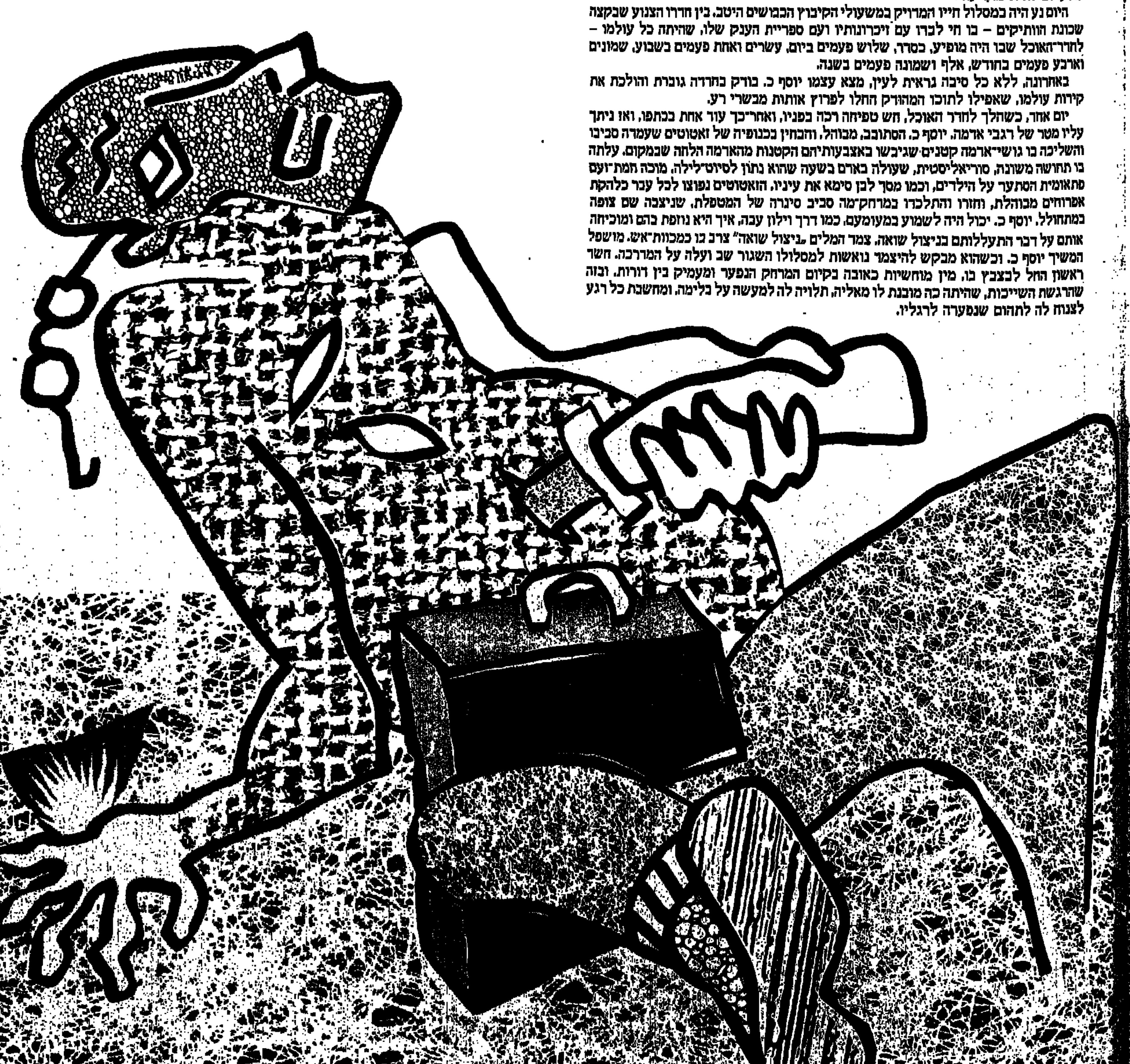

איור: איתן פיסמנטל

כל אדם בעולם ישנו גשר, אותו הוא חייב לחצות כאשר הוא חוזר אל עברו. את הגשר הזה הוכרח יום אחד יוסף כ. לחצות. וכשחצה אותו שוב לא יכול היה לחזור.

כבר כמה זמן חש יוסף כ. שאין הדברים עוד כתיקונם. אמנם יש אומרים שתמיד כך הוא כאשר אדם מגיע לגיל שבעים וחמש. אך יוסף חשד שלא בכך טמון שורש הרע.

יוסף כ. היה אדם שהעלים היטב את הריסות עולמו הישן, במערכת מורכבת של סדרים המפזרים את החיים בעובדת־יות יום־יומית. לכן, כאשר התנפץ הכל סביבו לפתע פתאום, מצא עצמו ניצב הלום נוכח מה שפעם אמר לו חבר דתי בשעת ויכוח – „לעולם נמצא האדם חסר־אונים, מול אי ודאות הכוונה וארעיותן של ההוכחות האמפיריות"... ושברי עולמו הסדורים כל־כך, הבלתי ניתנים לערעור כל־כך, נותרו מפוזרים סביבו, מנותצים ומרוסקים, כתפאורת תיאטרון מלעיגה במחזה אבסורד.

כאשר עלה יוסף כ. ארצה, אוד מוצל מכבשני אושוויץ, נשבע שלעולם לא ישכח את הלקח הכפול וחרת אותו באותיות אש בוערות בחפירות מוחו הדווי. את אשר אירע ליהודים במלחמה שם למעלה, מעל לכל הלקחים והניסיונות שאוגר בו אדם. ומתחת גנז את הדבר השני, הנורא, זה שקרה לאומה הגרמנית. איך מתוך מלמלת־התרבות, הארוגה יצירות ענקי רוח, עלה אפל וקודר אל־המלחמה הטכטוני והצית את העולם בכבשני מלחמה בוערים.

היטב ידע יוסף כ. שמשימה קשה עומדת לפניו. אין הדבר פשוט כל עיקר, לשאת את שני הלקחים האלה במותך ויחד עם זאת ללקט את עולמך מחדש פריט לפריט, עד שיתקתק בהתמדה כשעון שוויצרי משוכלל. אף על פי כן, למרות כל הקשיים, עלה בידו לבנות מסגרת נוקשה ומדויקת לחייו המתמוטטים, מסגרת שלאחר שנעץ בה את מסמר השגרה האחרון, האמין שלעולם לא תימוט עוד.

היום נע היה במסלול חייו המדויק במשעולי הקיבוץ הכבושים היטב. בין חדרו הצנוע שבקצה שכונת הוותיקים – בו חי לבדו עם זיכרונותיו ועם ספריית הענק שלו, שהיתה כל עולמו – לחדר־האוכל שבו היה מופיע, כסדר, שלוש פעמים ביום, עשרים ואחת פעמים בשבוע, שמונים וארבע פעמים בחודש, אלף ושמונה פעמים בשנה.

באחרונה, ללא כל סיבה נראית לעין, מצא עצמו יוסף כ. בודק בחרדה גוברת והולכת את קירות עולמו, שאפילו לתוכו המהודק החלו לפרוץ אותות מבשרי רע.

יום אחד, כשהלך לחדר האוכל, חש טפיחה רכה בפניו, ואחר־כך עוד אחת בכתפו, ואז ניתך עליו מטר של רגבי אדמה. יוסף כ. הסתובב, מבוהל, והבחין בכנופיה של זאטוטים שעמדה סביבו והשליכה בו גושי־אדמה קטנים שגיבשו באצבעותיהם הקטנות מהאדמה הלחה שבמקום. עלתה בו תחושה משונה, סוריאליסטית, שעולה באדם בשעה שהוא נתון לסיוט־לילה. מוכה חמת־זעם פתאומית הסתער על הילדים, וכמו מסך לבן סימא את עיניו. הזאטוטים נפוצו לכל עבר כלהקת אפרוחים מבוהלת, וחזרו והתלכדו במרחק־מה סביב סינרה של המטפלת, שניצבה שם צופה במתחולל. יוסף כ. יכול היה לשמוע במעומעם, כמו דרך וילון עבה, איך היא נוזפת בהם ומוכיחה אותם על דבר התעללותם בניצול שואה. צמד המלים „ניצול שואה" צרב בו כמכוות־אש. מושפל המשיך יוסף כ. וכשהוא מבקש להיצמד נואשות למסלולו השגור שב ועלה על המדרכה. חשד ראשון החל לבצבץ בו, מין מוחשיות כאובה בקיום המרחק הנפער ומעמיק בין דורות. ובזה שהרגשת השייכות, שהיתה כה מובנת לו מאליה, תלויה לה למעשה על בלימה, ומחשבת כל רגע לצנוח לה לתהום שנפערה לרגליו.

לא רחוק מחדר האוכל עסקה קבוצת פועלים ערבים בשיפוץ אחד מבתי הקיבוץ הישנים. הפועלים היו עסוקים בבנייה וחברי הקיבוץ הילכו סביבם טרודים בענייניהם, ובין אלו לאלו אין שיח ושיג. או כל דבר אחר שעשוי להעיד את דבר היותם מתחלקים ביניהם באוויר, בקרקע ובזמן. זה הזמן הניגר כל העת באין מפריע כמפצע שותת. רצה המקרה ובאותה שעה בדיוק הלכה אורנה ח. לחדר האוכל להביא ארוחת צהריים לפעוטון נרקיס.

אורנה היא ריבה חסונה ונאה הבנויה לתלפיות, וכל גבר שמבחין בה מחסיר מיד כמה מפעימות לבו. ייתכן, ייתכן מאוד, שדרך הליכתה הגאה ומתוחת הרגליים הפכה את אורנה לסיבה שבגללה איבדו המאורעות את השליטה על עצמם והחלו להיפרם לכל עבר כערמת חול ברות.

אחד הפועלים הערבים, נער צעיר ששריריו השתרגו מבעד לקרעי גופייתו האפורה, ספוגת הזיעה, ניתק מהקבוצה ופלט שריקה רכה מבין שפתיו, ומעט מסימני תשוקתו הסתמנו בפניו ובעיניו המבריקות. אורי, בחור צעיר שזה עתה השתחרר מהצבא, ורצה המקרה שגם הוא עבר במקום, הבחין בפועל הצעיר וזינק קדימה, כשהוא מבקש להציל את כבודה האבוד של אורנה. הנער הערבי החוויר, ומבוהל שב אל חבריו וביקש לו מקלט מאחורי גבם. אורי עמד על המדרכה. אגרופיו תומכים את מותניו וצעק – „אתה תתנהג יפה אצלנו, שומע, חתיכת ערבי מלוכלך. כאן זה לא הכפר שלך". אורי יודע איך מתנהגים עם ערבים. אגרופו התנופף באוויר כמאיים, ושהה שם לעיני יוסף כ. כאילו אצר הזמן מלכת. אז הבחין אורי, כמו שקורה לפעמים בהתרחשויות ממין זה, שאורנה לא שמה לבה כלל למהומה שהתחוללה בגין רגליה החטובות, והיא נעלמה מזמן מעבר לעיקול. אורי נפנף שוב באגרופו הקמוץ, כמבקש להדגיש עוד דבר־מה, והסתלק משם רוטן משהו כמו – אי־אפשר כבר לחיות בשקט אפילו אצלך בבית.

יוסף כ. עמד חיוור כסיד וצפה במתרחש. „אי ודאות הכוונה וארעיותן של ההוכחות האמפיריות"... עלתה בו מחשבה והילכה עליו אימים. וכין רגע התנפץ הכל סביבו לרסיסים. כאחוז קדחת ורועד בכל אברי גופו, מיהר יוסף כ. לביתו, פרץ פנימה וערם באמצע החדר בתנופות ידיים סוערות את כל ספריו, את כל „עולם הרוח" האירופי שצבר במשך שנים, ותוך שהוא מפיל את מדפי הספרים לרצפה גישש למצוא את קופסת הגפרורים שנמצאה על השיש ליד כירת הגז.

חברים שראו אחר־כך את העשן והלהבות בוקעים מחלונות חדרו של יוסף כ. מיהרו להזעיק את „צוות כיבוי אש" של הקיבוץ, ושעה ארוכה עמלו הכל בכיבוי השרפה.

איש לא הבחין ביוסף כ. עצמו, שחמק משם ומזוודה קטנה בידו. אחר־כך התרבו הגרסאות על היעלמו. אך חברה ותיקה אחת היתה מוכנה להישבע שראתה אותו עולה ברחבה על פולקסוואגן כתום. כזה שבא תמיד אחר־הצהריים לאסוף את קבוצת הבניין הערבית. היא גם היתה מוכנה להישבע שהלך בצורה מוזרה, שיוסף כ. פסע בזהירות, כאדם הפוסע על גשר צר שתהום פעורה משני צדדיו והוא פוחד ליפול.

למחרת נמצאה גופתו מושלכת באחד הפרדסים בסביבה. דקירות סכין שדמם הכהה קפא בהן, היו פעורות בחזהו וחיוך לא מבואר נגע לא נגע בקצות שפתיו.

חותם אישי

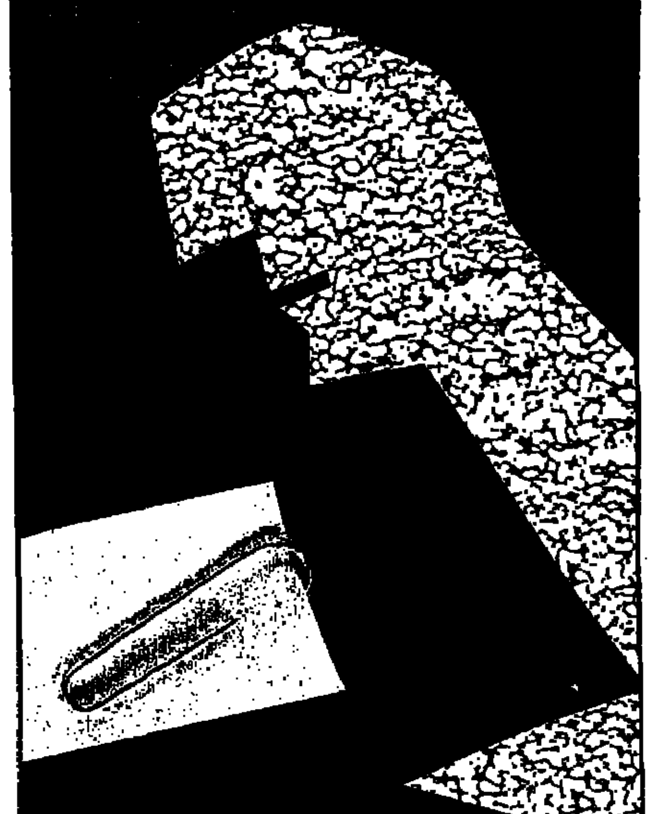

אלי עמיר

המהפכה בחיי

אלי עמיר (3+48), תושב ירושלים, עלה ארצה מעיראק ב־1950. בוגר האוניברסיטה העברית בספרות ערבית ותולדות המזרח התיכון. כיהן בתפקידים מרכזיים במשרד ראש הממשלה ובמשרד הקליטה. היום המנהל הכללי של עליית הנוער. ספרו „תרנגול כפרות" על לבטי היקלטות בקיבוץ של חברת נוער, בה היה חבר, עורר הדים מפתיעים ויצא במהדורות רבות

כאשר המריא, בשעת לילה, המטוס הדו־מנועי שהטיס אותנו מבגדד לישראל, לא ידעתי כי תמה תקופה בחיי, כי לא אראה יותר את מחוזות ילדותי, וכי לעולם לא אשוב להיות מה שהייתי. בסערת הרגשות שקדמה לנסיעה, בבהילות היציאה משם, כמו יציאת מצרים היא, בציפיות קוטעות־הנשימה שהיו אז, לא יכולתי להבין את המשמעות ההיסטורית של צעד זה. לא ידעתי כי אכן נסגר מעגל בחיי ובחיי כל יהודי עיראק. חזרנו לארץ־ישראל, ממנה גורשנו לפני קרוב ל־2600 שנים, כאשר כבש נבוכדנאצר מלך בבל את ירושלים.

היום אני יודע כי היה זה חיזיון מופלא. יהודי עיראק עזבו מאחוריהם הכל: אתרים קדושים, קברי אבות, זיכרונות אישיים וקיבוציים, שורשים ונופי ילדות, רכוש אדיר – ונסעו למדינה חדשה, שאותה לא ראו מעולם. עם כל השמחה וההתלהבות המשיחית שאחזה בהם, היה גם משהו עצוב בפרידה החפוזה, ככלות הכל, על נהרות בבל חיו, פרו ורבו, התעצמו ושגשגו, שם נכתבו התלמוד הבבלי וספרות הגאונים, שם פרחה תרבות שהעשירה את חיי הרוח, הספרות, המוזיקה והאמנות של האזור.

כאן ועכשיו, נוהגים לא פעם לומר, כי היהודים נדחפו לצאת משם, וכי כל חייהם היו רצף מתמשך של רדיפות; האמת היא כי לאורך ההיסטוריה, ידעו יחסי יהודים־ערבים בעיראק, עליות ומורדות. בעידן המודרני, הכריז המלך פייצל הראשון על חופש הדת, החינוך והתעסוקה ליהודי עיראק, שהרבו כל כך לעשות לטובתה ולקידומה. יהודים שותפו בכל מוסדות הממשלה, עסקו במסחר ופיתחו שווקים לחו"ל. שר האוצר והנפט העיראקי הראשון היה יהודי. אחר כך, בשנות השלושים, השתנה היחס אליהם. במלחמת העולם השנייה חדר הנאציזם לעיראק והגיע לשיאו בפרעות רשיד עלי, בשנת 1941, שבהם נהרגו מאות יהודים ואלפים נשדדו. עלייה המונית לישראל לא היתה, אמנם, אחרי הפרעות, אך הן חוללו משהו בנפשו של הנוער היהודי. הללו נשאו את נס המהפכה ופעלו בשני ראשי־חץ: האחד הלך לקומוניזם לגאול את העולם, והשני פנה לציונות לגאול את העם. שני הזרמים הללו צמחו הודות לתהליכים כלכליים־פוליטיים־חברתיים מורכבים, שהיו פירותיה של מהפכה גדולה ומעמיקה הרבה יותר – „התמערבות", שקדמו לה תהליכי תיעוש ומודרניזציה, ומהפכה בחינוך, (בתי־ספר יהודיים ראשונים הוקמו באמצע המאה ה־19) ורכישת שפות זרות והשפעה תרבותית של הבריטים.

בסוף שנות הארבעים נוצרה סיטואציה מהפכנית יחידה במינה. המוסלמים מצד אחד, שהיו מסוכסכים ומפולגים, רצו בקץ השלטון הבריטי, ומצד שני הקומוניסטים, שחלק ממנהיגיהם היו יהודים, התקוממו נגד החברה המוסלמית המסורתית, השלטון והבריטים גם יחד התסיסו את הנוער, ערכו הפגנות, הפיצו כרוזים ועודדו למהפכה נגד המשטר המלוכני הריאקציוני בעיראק. המצב הכלכלי והחברתי החמיר, הפגנות יצאו לרחובות, ממשלות התחלפו, נוצרה אווירה של שינוי, של מהפכה; שרר חוסר יציבות, וכל איש ואשה שאלו עצמם מה הלאה. בתוך הסערות האלה, צמחה והתחזקה תנועת המחתרת החלוצית והתסיסה את הנוער היהודי ברעיונות גאולה חדשים; הציונים, בעזרת שליחים ישראלים מהמוסד לעלייה ב', החלו לארגן את הנוער היהודי בתנועת המחתרת, „השורה", לימדו אותם עברית, תרגלו אותם בנשק, בהגנה על עצמם ועל הגיטו שלהם, הבריחו אותם באלף ואחת דרכים לארץ־ישראל.

היהודים נושלו, אמנם, ממעמדם, אך הם תפסו עדיין עמדות מרכזיות בבנקים, במסחר, בפקידות, במקצועות חופשיים, בתיווך, ושלטו על מקורות הון אדירים; לכן, המעמד הבינוני המוסלמי, שהיה תחת השפעה של הלאומנות הערבית, חיפש הזדמנות לגרשם מעיראק. אותה עת, כאשר יהודים היטלטלו בסערות חידקל, וגם האדמה רעדה תחתם, היה לא רק רצון לברוח, היה כבר לאן לברוח – מדינת ישראל. ישראל שזה עתה הוקמה, היוותה מגדלור מושך ומלהיב. נוצרה נקודת המפגש ההיסטורית, שבכוחה לחולל עלייה המונית – דחיפה מהגולה ומשיכה לישראל.

ניתוק והשתרשות

מרגע הגיעם לישראל, השתנו חייהם לחלוטין. ישראל הייתה עולם אחר לגמרי.

לעולם לא אשכח את המפגש הראשון שלי עם הארץ. הייתי ילד בן 12, לבוש, כמו כולם, בחליפת בד אנגלי. הוכנסנו למחנה מגודר בגדר תיל, בשם „שער העלייה", ליד חיפה. מימין למחנה השתרע הים, משמאלו ניצבו הרי הכרמל. מימיי לא ראיתי ים או הרים. מתחתיי הייתה אדמת חול רופסת, מולי התקרבו הרבה פרצופים בהירים־בלונדיניים, וביניהם – זוג חבוק! מעולם לא ראיתי מחזה כזה. באופן אינסטינקטיבי כיסיתי את עיניי. היה זה הלם של כל החושים: העיניים ראו מראות אחרים, האף נשם ריחות שונים, הרגליים עמדו על קרקע־חול לא יציבה, ומעל לכל – ההלם המוסרי־דתי: בחור מחבק בחורה, במכנסיים קצרים, בפומבי – שומו שמים!

הציפיות שלנו מהארץ היו עצומות, תערובת של חלומות משיחיים ושאיפות בלתי ריאליות, אך המציאות הייתה אחרת: משבר רדף משבר – כלכלי, חברתי, דתי ומוסרי. הקשה מכל היה המשבר של חיפוש הזהות, חיפוש האני האישי והקיבוצי; על כל אלה בא כאב נוסף – שנגרם עקב הניסיון של הוותיקים יותר בארץ – להשתלט ולהכתיב את תרבותם על אלה שזה עתה הגיעו אליה. כל זאת יחד עם הצורך להסתדר עם בירוקרטיה זרה, לא מוכרת, חוסר האפשרות למצוא שפה משותפת, לא עם וותיקים, ולא עם עשרות־אלפי פליטי החרב ממזרח אירופה: הכבידו וגרמו למותן על קבורתן של התקוות, של הציפיות המשיחיות.

היום, שלושים וחמש שנים אחרי, ניתן לערוך סיכום ביניים:

רובם המכריע של עולי עיראק נשאר בארץ והשתרש בה, רק מיעוט קטנטן מהם היגר לארה"ב ולאנגליה. העובדה שהם עלו ארצה עם מנהיגיהם, משכיליהם, אמניהם, אנשי הרוח והדת שלהם, סייעה להם הרבה. אך גם תכונות אופי מסוימות, אם ניתן לעשות הכללה כזאת, עמדו לזכותם. הם חרוצים, בעלי תושייה, אכפת להם, דורשים הרבה מעצמם ולא מחכים שיעשו למענם. הם לא הקימו ארגונים פוליטיים כוחניים, לא הנציחו פולקלור ולא עסקו בנוסטלגיה, אלא הקימו קרן לחינוך, ואגודה לקידום המחקר והיצירה. הם הבינו שעליהם להשתנות, ואכן הצליחו להסתגל, לטוב ולרע, לחברה תחרותית־הישגית, לתרבות מערבית־טכנולוגית חדישה. הם העלו מתוכם שרים, חברי־כנסת, רבנים ראשיים, רמטכ"ל, לא כל כך מכוחם של מאבקי־כוח פוליטיים, אלא מכוחם של כשרון וחריצות אישית. העובדה המשמעותית ביותר לקליטתם, היא צמיחתם של אנשי־רוח, סופרים, משוררים ואמנים מקרבם, המבטאים את הארץ ומהווים חלק בלתי נפרד ממנה. המחיר היה כבד, אך מחויב המציאות.

הזהות הקהילתית־קיבוצית שלהם טושטשה, נחלשה הערבות ההדדית בין עשירים לעניים, שהייתה קיימת בעיראק, והם ניתקו עצמם מתרבות־האם שהתבססה, בין היתר, גם על דת ומסורת.

כשזכיתי להכיר את האבות המייסדים במשמר־העמק, ידעתי כי הם־הם המושכים בעגלת המדינה. עתה הגיעה העת לרתום עצמנו ליצול, להחזיר משהו לחברה הישראלית. לתרום בצירי השברים, בגישור בין דתיים וחילוניים, בין עדות המזרח לאשכנזים, בין נצים ליונים, בזכות עמדות מתונות ומזג נוח.

אכן, מהפכה אדירה ששינתה הכל, התחוללה בחיי ובחיי בני דורי. רק היום אני יודע כי כאשר נחת המטוס שהביאני משם ללוד, נולדתי מחדש. הייתי לאדם אחר.

אלי עמיר

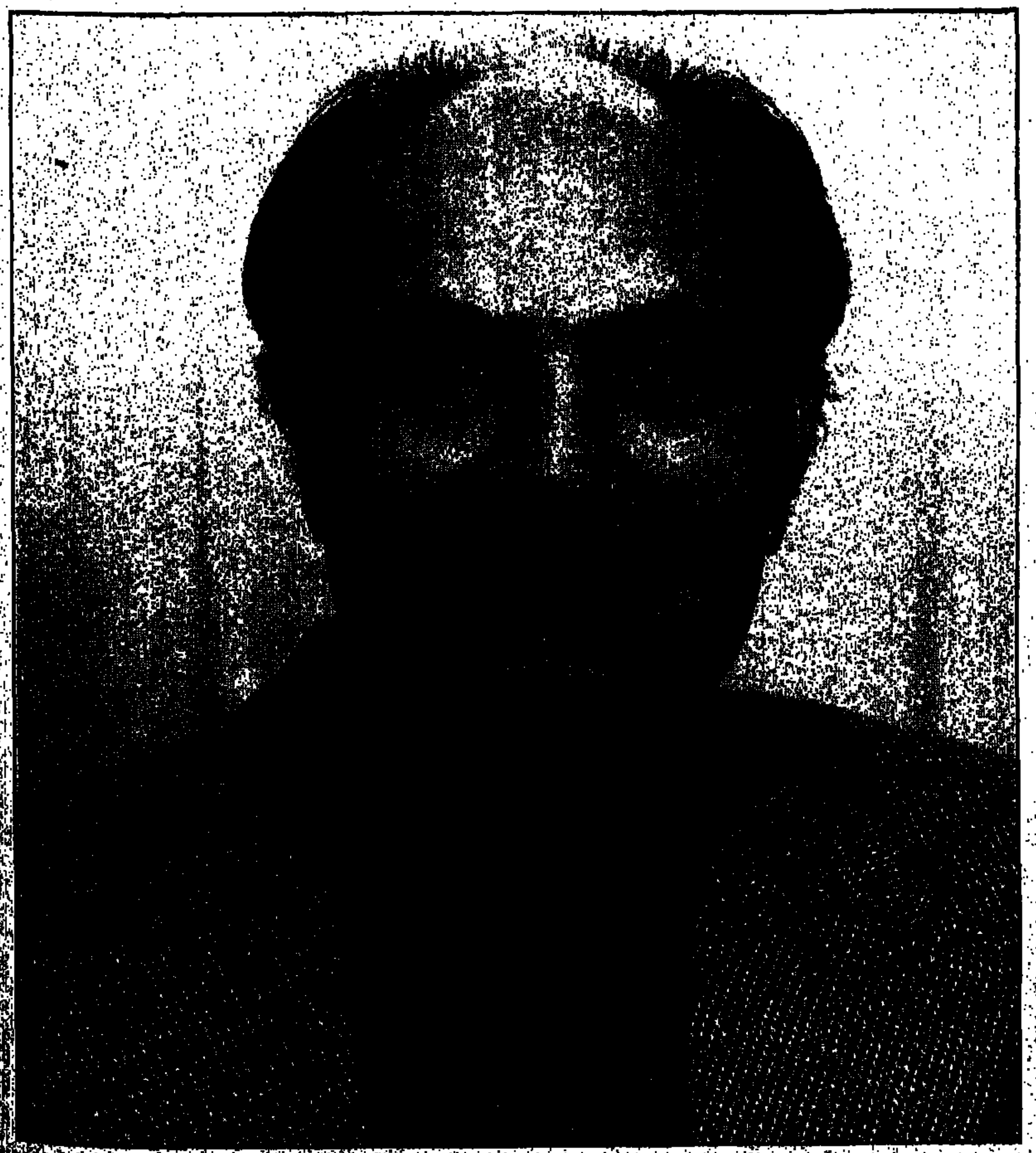

שניהם יחד בני 216

השגריר שלמה ארגוב בביקור (התנקשו בחייו ערב מלחמת לבנון)

תצוגת אופנה. ההכנסות – קודש לעלייה

משחקי פורים

יהודים ממנצ'סטר

צילום וכתוב: [illegible]

בעיר מנצ'סטר, שבצפון אנגליה, מתגוררים כ־50,000 יהודים. זהו הריכוז הגדול ביותר של יהודים בריטים מחוץ ללונדון.

בתחילת המאה הגיעו למנצ'סטר פליטי פרעות ממזרח־אירופה. הם התיישבו ברובעי העוני של העיר. רבים מהם נשארו בשולי העיר – כי לא היה להם כוח להוסיף לשאת את מאווייהם למרחק רב [illegible]

[illegible]

את ייסודם של 30 בתי־כנסת, ארבעה בתי־ספר יהודיים, בית־חולים יהודי, [illegible]

כל הזרמים של [illegible] אורתודוקסים, קונסרבטיבים [illegible] יהודי לובאוויץ' חרדים [illegible] למרכז אירופי כלומר: [illegible] ממדינות מערב־אירופה.

הבעיה העיקרית של יהודי מנצ'סטר [illegible]

[illegible]

כתובת קשר [illegible]

פרס של 500 לירות שטרלינג על [illegible]

בטקס לציון יום השואה

קסם האגדות של ארץ הגמדים

"סבתא, אבא אמר שאין גמדים ואין שדונים. ואת אמרת שיש". מה אפשר לענות כשילד בן חמש בעל עיניים גדולות ופה מתוק, שואל ורוצה תשובות, וחושב שאנחנו, המבוגרים, אומרים רק את האמת ויודעים את הכל? השיחה הזו התנהלה באחד מביקוריו של יובל. כשהתבוננו יחד בספר המקסים Gnomes, הבטנו יחד בציורים, ואני תרגמתי לו את הסיפורי וההסברים על אורח חיי הגנומים, כלומר השדונים הגמדיים.

שנינו, הוא, יובל בן החמש, ואני, הסבתא, שכחנו את הזמן ושנינו חשבנו שכל ציור הוא ציור של יצור חי באמת, וכל מלה היא באמת: באמת היו, וישנם, ויהיו גם להבא.

את הספר כתב: ויל הויגן והציורים, הנראים כמו צילומי יצורים של ממש, נעשו על־ידי ריין פורטוואליט. לפי השמות לא קשה לנחש שהספר נכתב במקור, בשפה ההולנדית.

בדף הראשון צוטט אקפל מונטה: "להפתעתי שמעתי שיש אנשים שמעולם לא ראו גמדים. צר לי עליהם. אני בטוח שמשהו לא בסדר בראייה שלהם".

מחבר הספר, ויל פורטוואליט מתחזה לגמד, ואולי הוא באמת גמד? הוא כותב בגוף ראשון ומתחיל כך: "עכשיו, אחרי 20 שנה של התבוננות, קיבלנו רשות של יועצי ממשלת הגנומים, לפרסם את תוצאות מחקרנו. והניסיון הרב שרכשנו בשנים האחרונות על חיינו ופעולותינו כשרק מעטים יודעים על עצם קיומנו. אנחנו, הגנומים, עובדים רק בלילה, ורק ביערות, והמוסכמות של בני אדם רגילים מכריחות אותנו לנוע ביקט, לגור מתחת לאדמה, ולמנוע כל מגע עם בני־אדם החושבים שהם השולטים ביקום שלנו". ועוד מוסיף ויל: "אני בטוח שאנשים בעלי עיניים חדות ולב פתוח ראו אותנו לא פעם חולפים בין עץ לעץ..."

לא אנסה להסביר לכם, קוראים יקרים, איך "בנוי" הספר. אולי דרך עיניו הגדולות של יובל תוכלו להתמלא סקרנות ותרצו לרכוש את הספר המופלא הזה. אשר יצא בניו־יורק, אך ניתן לרכשו בישראל.

יובל בדק היטב את 212 הדפים שאורכם 30 ס"מ ורוחבם 21 ס"מ. וכל דף הוא הוויה של מלים והרבה, הרבה, מאות ציורים. יובל רצה להבין למה משקלו של גמד הוא רק 300 גרם, ולמה גובהו של גמד קשיש, בן 275 שנה, הוא 15 ס"מ. בפרקים ארוכים מסבירים את מבנה גופם, חשיבות העיניים, הפה, האוזניים, ומוסבר היטב איך הם נראים ומה לובשים ואיך הם אומרים "שלום" זה לזה.

מה הן הסכנות האורבות לגמדים ביער: שרפות, נפילת עצים, נחשים, חיות רעבות... ויובל מושך באפו, ומנגב דמעה, ואומר בחמלה: איך היצורים הקטנים החמודים האלה מסתדרים לבדם בתוך יערות גדולים? אך אחרי דפדוף בספר אנו לומדים כמה חכמים הם, ואיך בונים מחבואים, ואיך מעצבים כלי־עבודה ומכינים את בתיהם לחורף, ואוספים פירות וירקות, ואיך מתמודדים בכפור ושלג, בגשמים ורוחות. הם גם אוהבים שירה ונגינה, ציור ופיסול, ומאוד מאוד אוהבים את ילדיהם. ויובל מקשיב לאגרות שאני קוראת לו, אגדות הגמדים. יובל פורץ בצחוק עליז בראותו גמד יושב בבית השימוש, כשמכנסיו משולשלים, והוא קורא בספר.

"חיי הגמדים מתנהגים בדיוק כמונו" קורא יובל, ואני מבינה למה נכתב וצויר הספר. לא רק כדי להעניק הנאה רגשית. הנה, יובל אמר לי: גם לאיש קטן־קטן, גם לאיש אשר שונה לגמרי מאתנו, יש אותם הרצונות, אותן האהבות, אותן הצרות ואותן השמחות כמו לך, סבתא, לי ולאבא ולאמא ולאחי הגדול חנן.

ספר "הגנומים" הוא הספר הנפלא ביותר אשר מקנה לנו אהבת אנוש ושנאת הגזענות. אשר פותח לפני הקורא והמביט בו את היופי של עולמנו, על כל מה שיש בו.

ארוחה בקדרה

יד לפה

מי בכך יכול לגמור את החודש? מי יכול להכין ארוחות טובות, מזינות וטעימות בשח"אוכר־דיסט" וזוגגז אז בואו ונכנה משהו חדש: ניצול השאריות. לא יכול להיות שלא נשאר משהו מן הארוחה הקודמת, כמו תפוחי־אדמה מבושלים, סיר בו טיגנו צלי, מחבת שאריות של ירקות, בצל שכמעט עבר זמנו וכדומה. וככו, נתחיל:

● מי תפוחי־אדמה הם בסיס טוב למרק ירקות. שמרו אותם תמיד. בערב משרים חופן מלא קטניות, או גריסים גדולים; בבוקר שוטפים אותם היטב ומבשלים בתוך מי תפוחי־האדמה, בתוספת מים לפי הצורך. מקצצים את כל הירקות, בתוספת כמה תפוחי אדמה, הרבה בצל, פטרוזיליה ופלפל ירוק, ומטגנים אותו ירקות במעט שמן מריח או שמן חריף ובריא יותר: משמן זית. אז תפוחי מוסיפים למרק, בתוספת כף או שתי כפות (לפי הטעם) אבקת מרק בלשר; מבשלים עד שהכל רך. אם נשאר לכם במה פרוסות בקיבה, או מעט בשר, מוסיפים למרק ומקבלים ארוחה טעימה, מזינה וזולה.

● בסיר בו טיגנו בשר לצלי, אשר להשתמש בשאריות של שומן וטעם קולפים חציל, חותכים לקוביות, קולפים 3־4 בצלים ד"ב שיני שום, חותכים לפרוסות. משחימים הכל יחד בסיר. (אולי צריך להוסיף קצת שמן). כשהכל משחים מוסיפים כמה עגבניות קלופות, חתוכות לפרוסות, או שתיים־שלוש כפות רסק עגבניות, מעט מלח (או אבקת מרק) פלפל. ואם יש, כף רוטב סויה. מכסים את הסיר ומבשלים על אש קטנה עד שהכל מתרכך. אפשר להוסיף אורז, או תפוחי אדמה או... לא כלום, זה תמיד טעים.

● נשארו כמה תפוחי אדמה מבושלים? חותכים לפרוסות, מטגנים הרבה בצל קצוץ בשמן, מוסיפים את פרוסות תפוחי האדמה, מטגנים בשני הצדדים שיזהיבו. יוצקים על זה כמה ביצים טרופות, מעט מלח ופלפל. עושים סלט ירקות גדול והרי לכם ארוחה שלמה.

חיה יוסף

שקלים אבודים

עצות מן השרוול

כולם מדברים על המטבע של השקל החדש וגם לנו יש מה לומר על הקללה החדשה שפקדה את תושבי הארץ. במיוחד סובלים קצרי־הראי ואנשים שמסיבה כלשהי, מחלה או זקנה, אינם מסוגלים לנענע את אצבעות הידיים ולתפוס בקלות אפילו... מטבע של שקל אחד. שרק לפני ימים אחדים היה 1000 שקל.

לכל אלה, וגם לבטוחים בעצמם, אני מציעה להפריד בין מטבעות לשטרי כסף מנייר. אם אין לכם בכית – כדאי לקנות ארנק קטן, שיהיה בעל פתח מספיק גדול המאפשר לראות את המטבעות מבלי שיהיה צורך להוציא את כולן. הטוב ביותר הוא ארנק בצורת מעטפה קטנה, שבתנועת יד קלה אפשר להזיז את הכסף לדפנות ובקלות אפשר לבחור את המטבע הרצוי. את השטרות כדאי לסדר בארנק גדול יותר, בעל חלוקה ולהניח כל ערך בתא מיוחד. למשל: 50 שקל בתא הראשון, 10 בתא השני וכך הלאה.

קופאיות המרכולים סיפרו לי שבכל ערב הן מוצאות מטבעות של שקל 1 (הקטן בצבע הכסף) סביב הקופה. מסתבר שמאבדים אותם בקלות. קחו לכם זמן בשעת התשלום ליד הקופות. אסור למהר כשמדובר בכסף החדש שלנו. לילדים קטנים לא צריך לתת את המטבעות הקטנים, ואם בכל זאת שולחים אותם לקניות, תכניסו את הכסף לשקית ניילון קטנה. כדאי אפילו לתפור במיוחד שקית, או ארנק שקוף, שיעזרו להם לשמור את השקלים הזעירים ולהוציא אותם מן השקית בלי שאר המטבעות.

יש לי הצעה, שאולי כבר מישהו חשב עליה, אבל נראה לי שזה יכול לעזור לכם: גוזרים סלוטייפ באורך 10 ס"מ, מדביקים עליו את האגורות, או השקלים הקטנים. המטבעות לא נופלות, ואפשר בקלות להוריד אותן ובאותה הקלות שוב להדביק. כדי להרים מטבע קטן כזה תופסים אותו במעט סלוטייפ ושוב אין צורך בשמיניות באוויר, כלומר באצבעות, כדי לאסוף את הקטנים הדקים האלה.

לא דובים ולא להקה

למה לא

לפני הרבה־הרבה שנים אושפז אחר מעמודי התווך של תנועת הפועלים בבית־חולים וזריזי העט חשבו שהנה האיש סיים את פעילותו עלי אדמות, וכעת כבר פועל למען הצדק והאיחוד בגן־העדן. התפרסמה כתבה יפהפייה על האיש היקר שהלך ואיננו עוד.

למחרת, הגיע מכתב מלא הומור וחן מאותו אדם אשר, בין היתר, כתב: "כל־כך שמחתי על שעוד בחיי יכולתי לקרוא את המלים היפות, שבדרך כלל אומרים ליד הקבר. דרך אגב, לא כל הדברים היפים שנכתבו נכונים".

גם את מארק טווין קברו בטרם־עת והוא כתב לעיתון: "הידיעה על מותי מוקדמת מדי".

זה מה שקרה לכתב "ידיעות אחרונות" אשר הכין כתבה על ביקור להקת הבידור מהונגריה, שהייתה אמורה להופיע בישראל. אמרגן ישראלי לא רק הכין הכל, אלא גם מכר כרטיסים, וכתב זריז מ"ידיעות אחרונות" אפילו כתב ביקורת, ותיאר איך הקהל התלהב. שכולנו יודעים ש"לא דובים ולא להקה". האסון בשדה התעופה מנע מהם בכלל להגיע.

מגיע לאמרגן שכולנו נעזור לו להתמודד עם הבאלאגן וההפסדים הכספיים. לעיתונאי הזריז – שנצחק לו צחוק גדול, ולעורך – שיהיה לו כוח להתמודד עם כתבים וריום כאלה.

יובל אוהב להלביש נשים

אופנה

למה הם רוצים לעצב אופנה? למה דווקא הבחורים חולמים "להלביש נשים"? כנראה שהמגע בבדים רכים, של צבעים, והתלהבות הנשים בשעת רכישת פריטי לבוש, מלטפת את האגו הגברי.

יש אולי עוד סיבה: עיצוב אופנה כולל הרבה תחומים שבדרך כלל מוצאים באמנות הבמה – הדמיון פורה והאפקט שיוצרים בדים בתנועה, כמו משי, או קטיפה, או פאייטים או פסים זוהרים, כל זה מרגש להלביש על גוף של אישה.

כזה גם יובל רביה, בן 27. הוא מספר שעבד בגלונאות כמנהל אירועים. פעם היה עליו לארגן תצוגת אופנה, ואז... נדלק לזה. מהזוהר באיטליה החליט שאופנה היא התחום שלו. התחיל ללמוד בשיעורי ערב במכללת שנקר. החברים נתנו לו כמתנת יום הולדת: מכונת תפירה.

מה עוד חסר היה? – קונים.

יובל פתח בוטיק ברח' ה' באייר, ותצוגת האופנה הראשונה שלו היתה באמת הרגשה של "כוכב נולד". השאלה היא רק האם הכוכב ימשיך לזהור בשמי האופנה, או כמו רבים־רבים, יפול, ויותר לא נראה ולא נשמע ממנו. תקווה שישאר אתנו. יובל הצעיר, שבלבב אוהב להלביש נשים.

בומית

שמואל בונים

אצל נפתלי בזם

באתי לבקר את נפתלי בזם בסטודיו שלו. כשאני נכנס לסטודיו של צייר אני משתכר מריח הצבעים העומד בחלל החדר. אחרי שאני נושם ארוכות את הארומה, אני מתחיל להתבונן סביבי, ואז באה הקנאה. האמן, חדרו ותמונותיו – ילדי חלומותיו, והוא המולך, והפוסק, והעושה – האחד והיחיד בבדידות זוהרת. כל לבטיו הם בינו לבין עצמו ועם עצמו.

בזם מצייר נופים. נופים דמיוניים, מאוד מאוד אישיים, ואף על פי כן, ואולי דווקא משום כך, מוצא הצופה בהם את נופיו שלו עצמו. הנופים של בזם יש בהם יותר משמיניות של חמוקים, ככתוב: "חמוקי ירכיך כמו חלאים מעשה ידי אמן..." בראשית דרכו היה בזם צייר לוחם, דוגל בריאליזם סוציאליסטי (זוכרים את שביתת הימאים)... "ציור למען קידום המהפכה". אחרי זה באה התקופה של סימבוליזם ששלטו בה הדמויות והחוויות של עולם יהודי שהרב בית אבא. עכשיו מצייר בזם – נופים. "...שנתי לא היתה מובנת... ראיתי שהמתאה שלי אינה נושא לציור... התמונה צריכה לדבר בעד עצמה (מוצרט מבין לכולם). ב־1972 אמרתי לעצמי: ביום שבו אוכל לצייר פרח בתוך צנצנת, אהיה אדם מאושר... נוף – ללא בעיות, ללא תכנים סיפוריים, אמיתה פשוטה, בלי הפגנתיות..." את דעותיו הוא שומר לעצמו.

בזם מסוגר בדלת אמותיו, שקוע בעבודתו, בעל זקן יהודי ונשמה יהודית. (יליד גרמניה, להורים יוצאי מזרח־אירופה. בבית דיברו אידיש). "...כאן בארץ איבדנו את הקשר... אני סיפרתי לילדי סיפורים של הבעל־שם־טוב... לו ינקל אדלר היה חי כאן – היו הורגים אותו..."

בזם, מכין תערוכה רטרוספקטיבית. "...אני לא מסכם את חיי, אבל זה יהיה סיכום של כל מה שלמדתי מעצמי. ללמוד אפשר רק מעצמך..."

על קצה הלשון

יעקב רבי

"סילבסטר של פקקי תנועה"

מלת־היחס של משתמעת לכמה פנים, או מטה את מהלך הלשון לכמה כיוונים. הוראתה הראשונית היא "מה ששייך ל־", "אשר ל־". נביא דוגמות מפורסמות, כאשר מלת־היחס שאנו מדברים בה מופיעה בנטייתו "כרמי שלי לא נטרתי" (שיר השירים א', 6), "יהי ממון חברך חביב עליך כשלך" (אבות ב', י"ב), "ברוך שאכלנו משלו" (ברכת המזון). ובשפת הדיבור שלנו: זאת האשה שלי. הנה הילד של השכנים. אבא שלי לא מרשה לי. היא המזכירה הפרטית של המנכ"ל. בכל המקומות האלה, המלה של קובעת יחס של שייכות, של קניין: היא אשתו של אדם מסוים, שנשא אותה בחופה וקידושין. זה הילד של השכנים – לא שלי ולא שלך. בוודאי, בעברית יש גם אמצעים אחרים, חסכוניים יותר, המורים על יחס של שייכות – צירופי סמיכות או שמות בנטייה: מזכירת השר (צורה נוחה ונאה יותר מן "המזכירה של השר"). זו אשתו. אלה ילדי השכנים. מכל מקום, בעברית החדשה מרובה השימוש במלת־היחס של מן השימוש באמצעים החלופיים החסכוניים, בוודאי בהשפעת הלעז.

אבל מה עניינה של המלה של אצל ביטויים או צירופים כמו "ירושלים של זהב", "לשון של זהורית" – או ריבה של תפוחים, או נעליים של עור־זומש, או אפודה של צמר? ברור שלא מדובר כאן בשייכות, בבעלות, ביחסי קניין: אין הזהב "בעליה" של ירושלים ואין הריבה "שייכת" לתפוחים, כשם שאין האפודה מיקנת־כספו של הצמר. כאן הוראת של היא: עשוי מן—, מתוקן מן—, מורכב מן—, או ממולא ב— (כגון שק של תפוחים, בקבוק של יין מתוק). לבסוף, בעברית הלמדנית, המסורתית או הפולחנית, המלה של משמשת בהוראה נועד ל—: "כוס של ברכה", "תפילין של ראש".

אבל איך נבין את הכותרת שהופיעה בימים אלה בעל המשמר: "סילבסטר של פקקי תנועה"? סילבסטר, ערב ראש השנה האזרחית, אינו "שייך" לפקקי תנועה ואינו "מורכב" מהם ואינו "מיועד" להם, אבל צירוף המלים "של פקקי תנועה" מעיד על התכונה שהצטיין בה יום זה השנה: מבחינה דקדוקית זהו כעין שם תואר של שם יום־הגנוסיא סילבסטר, בצירוף "של פקקי תנועה" מלמד שהיה זה סילבסטר הומה, סואן. יש לנו בשפה המדוברת עוד מקרים של שימוש במלת־היחס של לשם יצירת אפקט אדג'קטיבי, תוארי, כגון: "השמלה החדשה שלך היא יופי של שמלה" (=שמלה יפה, או יפה מאוד); "אתה שואל אם כיפנו? היה לנו יופי של כיף"; "היא חומה של נערה", שים לב שכאן בא השם המתאר, יופי או חומה, לפני השם המתואר — שמלה, כיף, נערה.

ליל הניטל

סילבסטר הוא כינויו של ראש השנה האזרחית, או של ערבו של יום זה, שמרבים לערוך בו הילולות וחינגות: על שם סילבסטר הקדוש, שה־31 בדצמבר הוא "יום אידו". אין בעברית כינוי מיוחד ליום זה, אולי משום שהיהודים היו אדישים כלפיו (רק בימינו הוא מעלה עד להשחית את חמתם של חרדים). מה שאין כן חג המולד, יום הולדתו של ישו. לתאריך הזה היה ליהודים יחס דו־ערכי. מצד אחד, זהו "חגא" מובהק, וממילא הוא מעורר תגובות של סלידה, של חירוף וגידוף. מצד אחר, כדי שלא תעמוד שום זכות ל"אותו האיש", ובעיקר זכות התורה, נהגו ב־25 בדצמבר ובליל הקודם לו מינהג של מקצת הפקרות וקלות־ראש: היו משחקים בקלפים, ללא שום ייסורי מצפון, והיו נמנעים מללמוד תורה. לחצא עצמו ייחרון שם יהודי כביכול: ליל הניטל. ניטל על שום מה? סח לי חבר שקרא באוצר של ראשי־תיבות עבריים: "ניט"ל — נולד י"ט לכסלו". והנה בין שנולד ישו בי"ט כסלו ובין שלא בא לעולם באותו תאריך — אין שחר להסבר הזה. ניטל אינו נוטריקון אלא הוא מלה שאולה מלאטינית: היאס נטאליס = יום הולדת. מילון אבן־שושן מביא מראה־מקום מן הסידור "האש והעצים" לעגנון: "וכלילי ניטל שתלמידי־חכמים בטלים מן התורה".

עוד על "שפה יהודית"

מכוברי שמואל לולב מקיבוץ אפיקים, האיש אשר על בית גורדון בעמק הירדן, כותב לי:

"לרשימתך "האם העברית היא שפה יהודית?" (על קצה הלשון, 6 בדצמבר) לוויכוחך עם פרופ' עוזי אורנן, רצוני להעיר — ולא לעניין הוויכוח: הרי העברית היא היא ה"יהודית", לפחות, בימי בית ראשון בירושלים. על־פי עדות מלכים ב', יח' 26: "...ואל תדבר עמנו יהודית באוזני העם הזה אשר על החומה".

עד כאן הערתו של שמואל לולב. אכן, יהודית, כלומר שפת העם בארץ יהודה, בין ששפה זו נזדהתה עם העברית הממלכתית, לשונו של עם ישראל כולו למן תקופת הממלכה המאוחדת, ובין שנבדלו ממנה בהרבה או במעט להגי־עברית בחבלים אחרים של ארץ־ישראל. שרי המלך חזקיהו, אליקים בן חלקיהו ושבנה ויואח, כבואם להתגונן מפני מיתקפת הלוחמה הפסיכולוגית של רבשקה האשורי הצר על ירושלים, קראו אליו: "דבר נא אל עבדיך ארמית כי שומעים אנחנו, ואל תדבר עימנו יהודית באוזני העם אשר על החומה". בוודאי נוח היה לשרי יהודה שהמפקד האשורי ידבר ארמית, שהיתה לשון דיפלומאטית בינלאומית, לא ידועה להמוני העם, ולא יהודית, שפה מובנת להמונים, שהשימוש בה לצורך תעמולה עויינת עשוי היה להביא לדמוראליזציה. תיאור העימות בין שרי יהודה ורבשקה חוזר בשינויים קלים בישעיה ל"ו, גירסה אחרת של התקרית מצויה בדברי הימים ב' ל"ב, ואף שם נאמר על עבדי סנחריב מלך אשור "ויקראו בקול גדול יהודית אל עם ירושלים אשר על החומה ליראם ולבהלם למען ילכדו את העיר". לבסוף, השם יהודית במשמע שפת תושבי ארץ יהודה, מופיע גם בנחמיה י"ג, נאמר שם שזו לשון העולים להשתקע... נישואי תערובת והתבוללות בעמים "ובניהם חצי מדבר אשדודית ואינם מכירים להכיר יהודית וכלשון עם ועם".

חזרה בתשובה, לא טובה לצה"ל

מאת ישראל זמיר

עם תא"ל נחמיה דגן

קצין חינוך ראשי

„אני כולי זעקה וזו צריכה לזעזע את צה"ל: ,אל תגעו בתקציבי!'"

ת"א-לוף נחמיה דגן נלקח מאחורי ההליקופטר[...] צאן החינוך, והיה לרועה העדר. בידיו הופקד[...] שחורות, עזים לבנות ותיישים לא מעטים[...] להובילם אל כרי-דשא מוריקים ושם, בשעה[...] — להחדיר בהם תורה. לכמה מן העזים „ראש [...] מסרבות למלא תפקידי מנהיגות. להיות משבוציות. [...] לקצוות ופועות פעיות של מרי. יש עזים שילדותן נתקפחה [...] הוסר. משה הנביא הטיל על נחמיה ללכת בראש, לשמור על העדר [...] יפורץ לכל עבר. „ברועה עדרו ירעה, בזרועו יקבץ טלאים, בחיקו ישא, עלות ינהל" — אמר ישעיהו השני ונחמיה יצא לדרך. [...]

מאה ימי חסד חלפו מאז נתמנה נחמיה דגן לקצין חינוך ראשי. [...] אשליות נתנפצו אל מול מציאות של צמצומים, קיצוצים [...] טרחו-טורח שירדו על חיל-החינוך. ערב כניסתו לתפקיד קיימנו [...] שיחת רקע, שבה פרש את ה„אני מאמין" החינוכי שלו. אותה [...] הוקפאה, ורק עם חלוף מאה הימים הופשרה לפרסום.

לקראת הפרסום נפגשנו שוב, כדי לשמוע מה אירע לרועה, ומה [...] לעדר, באותם מאה ימי רעייה.

האם אתה חש, לאחר מלחמת לבנון, ירידה במוטיבציה של [...] לקראת הגיוס?

אני מרבה להרצות לפני בני-נוער מאז 1973, ואיני חש שבין [...] השמיניות יש ירידה במוטיבציה. קיים, אמנם, מעין גולם שקוראים [...] „אומרים". גולם זה עומד מן הצד, וכאשר בא בוגר שמינית [...] אידיאליסט הוא קולט איכשהו את ה„אומרים" הזה, הטוען כי הלה [...] במוטיבציה. אנחנו מקבלים לצבא חומר מצוין שהשאלה היא [...] מתמודדים עמו. תשובתי היא — דרך המפקדים. רק בכוחם של המפ[...] לסלק רוח נכאים ואווירת „אומרים".

חלק ניכר מתלמידי השמיניות הוא אוכלוסיית העילית של [...] הללו פחות מטרידים, אך מה לגבי אוכלוסיות שבניהן [...] במוסבים, בשק"מ, אוכלוסיה שמספקת, מבחינה אינטלקטואלית [...] רמה של חניכיהם, שאליהם החינוך אינו מגיע לא בתיכון ולא [...]

אם תפרוש את החברה על מעין מוט דמיוני — בקצה העליון של [...] 5% יהיו בצבע לבן ואילו 3%, בקצהו השני — יהיו בצבע שחור, אך [...] צבעם של יותר 90% מן המוט? יש האומרים אפור, ואני טוען ש[...] לו צבע. המוט הוא שקוף. ברגע שאתה מחבר למוט את הצבע [...] מלמעלה והשחור מלמטה — המוט הזה, לפי עיקרון של [...] מקבל צבע. מרבית האנשים נקרעים בין שני הצבעים. אך אם [...] מצויה מנהיגות חיובית — יש סיכוי שהלבן יגבר על השחור. אם [...] בצה"ל מנהיגות, ניווכח שהתופעה של „ראש קטן", חוסר מוטיבציה [...] תיעלם. אך אם נחליש את הללו שלמעלה — יתחזקו ה[...] השליליים והשחור יגבר על הלבן. אל תתייחס לצבעים במובן של [...] עור. אם ניקח את מדינת-ישראל ונהפוך אותה למשולש, הרי [...] אחר נמצא את הממוצע הישראלי, בקדקוד השני את המדינה [...] בקדקוד השלישי יהיו 2000 חבר'ה מצוינים, שמבינים היטב את [...] ומפעילים את השפעתם — וזו, אז אפשר יהיה לשנות את האווירה [...] ובמדינה כולה.

מה מריץ איש כמוך, שעד כה מילא תפקידים קרביים — להיות קצין חינוך ראשי?

אני רוצה לשנות את האווירה בצבא, ובאמצעותו במדינה כולה. [...] מקרין הקרנה בלתי רגילה על החברה הישראלית. זהו אתגר.

מלחמת לבנון עשתה משהו לצבא? זו היתה מלחמה ראשונה שיצאנו אליה ללא קונסנזוס לאומי.

השאלה היא אם אפשר לצאת למלחמה שאין עליה הסכמה. [...] צריך ללכת להסביר למפקדים שזכותו של כל אחד מהם [...] מחשבותיו, אך כל זמן שההחלטה היא חוקית — על הצבא לצאת [...] מי שסבור שאינו יכול לעמוד בכך — שיתפטר. מעשהו של אלי [...] לגיטימי בעיניי. איני רוצה בצבא קצינים שאינם מאמינים [...] עושים. גדולתו של צה"ל היא בכך, שקציניו יכולים בכל רגע [...] הביתה. הממשלה החליטה — ועלינו להילחם. ברגע שהסברתי [...] לחיילים, הם הבינו מהי דמוקרטיה. צבא צריך לדעת להילחם גם [...] קונסנזוס.

לשחק ב„לגו" עד גיל שלוש

לגבי היחידות הקרביות, ייתכן שאתה צודק, אך מה לגבי האוכלוסיות המקופחות? למפקדים שם אין ידע ומוטיבציה כדי לחנך, וזו אוכלוסיה די ניכרת בצבא, שחלקה אף הצביע למען כהנא.

נכון. חייבים להתמודד עם אוכלוסיות אלו, כי עליהן תקום או [...] מדינת-ישראל. כהנא זכה בחלק מקולותיהם. אין לי תשובות לכל [...] אני מכין חוברת בנושא זה כבר חודשים רבים. שיטת ההרצאות הנראית, אינה מתאימה להם. יש לקחת צוות, להביאו לבסיס [...] החיילים. בצוות יהיו גם פרופסור וגם מישהו מאנשי העיירה, [...] הסגנון, ויחד יישבו ויכינו תכנית: הם ייפגשו עם אותה קבוצה [...] בשנה ואז אולי נצליח לשנות עמדות. לובה אליאב ישב באור-עקיבא [...] תמימה, עתה הוא יושב במכללת הנגב, ובשני המקומות יש כהניזם.

האם בצה"ל קיימת תודעה לאינטגרציה חברתית? [...] חברתיים? אתם ערים לבעיה זו?

הגישה שלי לצבא היא גישה ציונית. הלכתי להיות קצין חינוך [...] כי מטרתי היא לשנות את האווירה בצבא. צה"ל — הוא [...] החברתית האמיתית ביותר. מחנה אולגה, הוא יותר ציוני, מאשר [...] לצה"ל לא יוצא כל-כך הרבה, כמו למדינת-ישראל. אם בוגר [...] בצבא, וכעבור שנים יספר על כך בגאוות לבנו — גם הבן [...] היום.

אתה, החיילים בצה"ל שהצביעו עבור כהנא היה [...] שהצביע בעזה בשאר חלקי היישוב. הסקרים מדברים על [...] אתה מודאג מן ההקצנה?

במצב המיוחד במדינה. כדי למנוע הקצנה לאומנית וחוסר סובלנות — צריך לעבוד קשה. באופן טבעי, הצבא הוא מקום להקצנה מסיבות מובנות. אם לא נתנך נגד — ההקצנה תגדל. הקיצוניות מציעה פתרונות קלים, תשובות פשוטות למצבים מסובכים. ההקצנה היא חרב פיפיות. היא אינה מציעה פתרון. אומרים לנו: „אתם אוהבים ערבים, לכן אינכם הורגים אותם". ואני משיב: „האם הצרפתים אוהבים את הגרמנים? איך בכלל אפשר לדבר במושגים של אהבה? צריך לדבר במושגים של דו-קיום. ההקצנה הורסת את החברה בישראל. אני מאמין שניתן לעצור אותה. אני מכיר את האוכלוסיה הזאת. כשהייתי מפקד בסיס בחיל-האוויר שלחתי את החיילים שלי, פעמיים בשבוע, לבית-ספר עממי בראשון-לציון, כדי שיעזרו לילדים המתקשים בהכנת שיעורים. לכל חייל היה „ילד שלו". הוא נכנס הביתה אל המשפחה ושם השתלב חברתית ולימודית. אתה יכול לשאול את מנהל בית-הספר שיספר לך את הסיפור. הבסיס שלנו היה מוכר ברחובות, בעיינות, בנס-ציונה, רמלה, לוד, בת-ים, יפו. שני קצינים, אחת לשבוע, ישבו שם בספרייה ועזרו לילדים בהכנת שיעורים.

הדגם הזה יכול לפעול בצה"ל כולו?

בהחלט. בגלל כך מינו אותי לקצין-חינוך-ראשי. עתה אוכל להעביר את „דגם-א" לכל חלקי הארץ. הרמטכ"ל סבור שזהו פרויקט חשוב מאוד. תאר לך שכל בסיס ייקח לעצמו רדיוס של 10 ק"מ סביבו, וישפיע על החברה מסביב. כך אנחנו מכסים את כל ישראל!

מהו יחסך לחזרה בתשובה בצה"ל?

על-פי תפישת עולמי, חזרה בתשובה לא טובה לצה"ל, כי היא מוציאה את האדם ממעגל העשייה הציוני. אילו החוזר בתשובה היה ממשיך לטוס, לשבת בטנקים, להילחם — ניחא. אמנם, בודדים עושים זאת, אך הרוב הגדול נוטש לישיבות.

לחב"ד יש „טנק" והם פוקדים את המחנות ומנסים להשפיע. האם תחסום את הטנק הזה?

בעיני, אין לאנשי חב"ד משקל-יתר. אני מכיר אותם זה שנים והם מנסים, ללא הצלחה, לשכנע אותי שאניח תפילין. חב"ד אינה חזרה בתשובה במובן השלילי של המלה. מעניין כי הללו שעושים את כל הדרך חזרה אל הדת הם דווקא האינטליגנטים והמתלבטים שבחבורה. אלה מחפשים תשובות למצוקות-נפש והדת מספקת תשובות לכל. ככל שהאדם יותר אינטליגנטי, הוא מרחיק-לכת בחזרתו בתשובה. על כך אני כואב.

היו ניסיונות למנוע מהם את הכניסה למחנות צה"ל?

איני בטוח שזה עוזר. הצבא צריך לעשות הכל כדי למנוע הוצאת אנשים מן המעגל הציוני, כי בנפשו הדבר.

אחרי מאה ימים

מקץ מאה ימים באתי לביתו של נחמיה דגן ומצאתי קצין-חינוך ראשי יותר זועם ויותר מר-נפש. בשיחתנו, לפני שלושה חודשים, חרב הקיצוצים עדיין לא ריחפה מעל לראשו והוא האמין כי בכוחו להפוך עולם. להחזיר את צה"ל אל ימיו הגדולים, של שנות המדינה הראשונות, כאשר חיילים צבאו על קופות תיאטרונים, על אולמות קונצרטים, ובאוהלי סיירים שוחחו על עגנון, על „אנשי פנפילוב" ועל ס. יזהר. כאשר העלתה „הבימה" דאז את ההצגה „בערבות הנגב" ליגאל מוסנזון — היה חציע מלא בחיילי „גבעתי" שבאו לחזות בהצגה, ואף מחו בקולי-רם על סילופים היסטוריים הנוגעים להגנת נגבה, ושעות רבות לאחר ההצגה, ברוח חורשית זועפת, התווכחו בלהט עם השחקנים והקהל על ההצגה ועל מגמותיה. כאלה הם מן המתם, געגועיו הכמוסים של תת-אלוף נחמיה דגן, קצין חינוך ראשי, שמאה ימים מלאו מאז שנכנס לתפקידו.

בשבוע שעבר הוא הסתגר בביתו, השחיז תריסר עפרונות והחל לכתוב את החוברת — ריכוז תפישת עולמו המגובשת, והצעות מקוריות כיצד לחנך את צה"ל ב-1986, כולל אידיאולוגיה ויישומה המעשי. הדפים פזורים בדירתו, ראשו עמוס רעיונות חדשניים. הכלב והחתול הסיאמי קופצים לו מדי פעם על השולחן, מערבבים את הדפים, והוא כועס עליהם; פקודותיו של תת-אלוף ככל-הנראה אינן רלבנטיות לגביהם...

נחמיה דגן, חלפו מאה ימי חסד, וקול הקיצוצים נשמע בארצנו. איך מערכת החינוך הצבאית מסתדרת בתנאים שנוצרו?

באתי ומצאתי מערכת חינוך שהמוטיב העיקרי שלה הוא קיצוצים. אם ב-1980 התקציב, ללא אוכלוסיות מיוחדות, היה 5 מיליון דולר, הרי ב-1984 היה 12 מיליון, כולל אוכלוסיות מיוחדות. ואילו השנה ירדנו שוב ל-6 מיליון, כולל אוכלוסיות מיוחדות, כאשר 40% מכוח-האדם שעמד לרשותנו קוצץ. יחידות חינוך שלמות נעלמו מן הנוף. שלוש בירושלים, יחידת הסברה בתל-חי, אף בית גולדמינץ נסגר. יחידת חינוך קצוצת-כנפיים — ספק אם תהיה מסוגלת לתפקד באופן נורמלי.

האם אפשר לומר שגזרת הקיצוצים נסתיימה?

איפה נסתיימה?! אני עומד בפני איום של קיצוץ נוסף בסכום של כ-600,000 דולר, ואם יעלה חכורת על הסכום הזה — חוששני שזה יהרוג אותנו עד הסוף! אני כולי זעקה, וזו צריכה לזעזע את צה"ל ומוסדות המדינה, בבחינת! אל תגעו בתקציבי!

האם ההורדות הנוספות פירושן סגירת „אולגה"?

יש החלטה שלא פוגעים באוכלוסיות המצוקה.

מהי המשמעות המעשית של הקיצוץ הנוסף מבחינת החייל שבשטח?

אין יותר הצגות תיאטרון לצה"ל. חיילים לא יבקרו בתיאטרונים, לא במוזיאונים, סרטי קולנוע לא יגיעו לבסיסים, לא תהיה השלמת השכלה לאנשי קבע שמוצאם מאוכלוסיות מצוקה. לדעתי, אלה דברים נוראים! המקצצים מצביעים על מטבע קשה ואילו קיצוץ מחינוך מתבטא בפחות חינוך לערכים, בפחות אידיאלים. פעם אידיאלים היו מטבע קשה, אך מטבע זו נשחקה עד-דק עם השנים, אך אין פירושה שהערכים אינם נכונים: כוחה של ישראל הוא באיכות לוחמיה, כיוון שיותר חומרים — נשק תחמושת — הם יכולים לעלות עלינו.

הרמטכ"ל מינה אותך לקצין-חינוך ראשי ותמך בקווי החינוך שהתווית. האם הוא שלם עם הקיצוצים?

הרמטכ"ל טוען, כי אין עדיין החלטה על קיצוץ נוסף, אך המגמות כל הזמן מקצצים בנטיעות. מה הם 600,000 דולר במושגי הצבא? במונחי חיל-האוויר — זוהי בריחה. בשריון, זה פחות מרבע טנק; אך טייס הזוכה לחינוך — הוא טייס טוב יותר, וכמוהו רובאים, טנקיסטים ואנשי סטי"לים. מה שעושה אותנו ליותר טובים הוא מוסר הלחימה, הערכים, איכותו של האדם ואלה באים הודות לחינוך!

האם בצה"ל לא מבינים זאת?

אינני יודע. אם לשפוט לפי הדיבורים — אזי מבינים מצוין, אך אם לשפוט לפי מה שמוכנים להשקיע בחינוך — אזי אני מודאג, מודאג מאוד. אם אתה שופט את החינוך בקריטריונים רגילים של עבודת מטה, הנעשית על-ידי אנשי מטה — אין לחינוך סיכוי, כי אין החינוך מסוגל להתחרות בפגז או בשעות טיסה. לכן, מישהו צריך לראות את התמונה השלמה מלמעלה, וזהו המפקד העליון, שהוא צריך להחליט מה מקומו של החינוך בסולם העדיפות הכולל של צה"ל. יישומה של מדיניות חינוכית אינה נמודדת כתפוקה מידית. צריך להחליט על מה להתעקש ועל מה לוותר.

ואם ב„צוק העתים" יוחלט להשאיר אותך גם ללא 600,000 דולר?

אינני רוצה לחשוב על כך!

צריך להניף הרבה דגלים

אתה כותב חוברת ובה ה„אני מאמין" החינוכי שלך. במה יעסוק צה"ל בשנה הבאה?

יהיו אלה כל הנושאים שמטרידים כיום את צה"ל: האלטרנטיבה לחיינו פה בארץ ומשמעותה, הירידה מן הארץ, היחסים במרחב הערבי, היחסים בינינו לבין ערביי ישראל, יחסי דתיים-חילוניים, בעיית הסמים, הכשרתו של האדם כצרכן תרבות, פרקים בשיפור השפה העברית, חינוכו של החייל כקורא ספרים.

האם תחזיר לצה"ל את סדריית „תרמיל" שעמדה להיסגר?

להיסגר? מה פתאום! אני עומד לחזק את ספריית „תרמיל"! לאחרונה ערכנו דיון בנושא זה בהשתתפותם של חיים באר, בנימין תמוז, חיים גורי, נורית גוברין, אהוד בן-עזר, ישראל הר — עורך „תרמיל", וסרי מנהל ההוצאה לאור של משרד הביטחון. תבין, אין לנו פנאי להניף דגל אחד. ב-1986 צריך להניף הרבה דגלים!

תן לי דוגמא במה תתבטא אותה „תרבות" שבדעתך להשיב לצה"ל?

בתחום התיאטרון, למשל, חיילים יראו יותר הצגות, וסביבן תתנהל פעילות תרבותית-חינוכית: שיחות, הרצאות, מפגשים עם שחקנים לאחר ההצגה או לפניה. קח, למשל, את ההצגה „קסטנר". צפייה בהצגה כזאת היא הזדמנות מצוינת להזמין לבסיס היסטוריונים, אנשי רוח, שחקנים, שיספרו על התקופה ועל הבעיות שההצגה מעלה. אנו נבנה סביב ההצגה יום שלם של פעילות תרבותית יוצרת.

דוגמא אחרת. אחד הפרויקטים בחוברת הוא נפרויקט יום א'". כידוע, בכל יום ראשון, מתרכזים בארבע הערים הגדולות אלפי חיילים במקומות איסוף להסעה מרוכזת לבסיסים, וממתינים שעות ארוכות להסעה. מדוע שלא ימתינו, דרך משל, ב„היכל-התרבות"? הם יגיעו לשם בתשע בבוקר, יאזינו לקונצרט-שחרית עד 11.30 ואחר-כך יוסעו לבסיס. אתה מתאר לעצמך באיזה מצב-רוח מרומם יחזרו חיילים כאלה לבסיסם? אמרתי קונצרט, אך יכולה גם להיות הצגה, או מופע תרבותי אחר. חשוב לרגע על אותה מדינת-ישראל שאלפים מחייליה מאזינים לקונצרט, או צופים בהצגת-בוקר מדי יום א'. איזו תדמית תיווצר או לצה"ל, וממנו תהיה השלכה אל המדינה כולה! אני חולם על התכנית הזו, ישן עמה, מתעורר אתה, היא כל הזמן דוחקת בי.

יש באמתחתך עוד רעיונות „מהפכניים" מן הסוג הזה?

מלוא הטנפיים. ואחד מהם — יום לימוד שבועי בצה"ל! כמו שהיה פעם לרכב „יום-טיפול" שבועי — כך יהיה לחייל „יום-לימוד" שבועי לרכישת השכלה.

אתה מאמין שזו הצעה מעשית?

הבה נניח שמתוך 50 ימי לימוד בשנה — נצליח לארגן רק 30. תאר לך את התמונה — בסיס שלם, משתלם 30 ימים בשנה בלימודים: אחד בהשכלת-יסוד, אחר ישפר את העברית, שלישי שלא סיים את לימודי ה„בגרות" יוכל להשלימם בצבא, ומי שירצה יוכל ללמוד במכינות להשכלה גבוהה, או לאסוף נקודות באמצעות „האוניברסיטה הפתוחה". אין זה סוד ששעות על שעות יושבים בצבא על התחת ולא עושים דבר. או מדוע שלא יקראו ספרים? אני עומד להחזיר את ספרי „תרמיל" לגודלם המקורי, כך שניתן יהיה להכניסם אל כיס הדגמ"ח. לראות שוב חיילים שבכיסיהם תחובים ספרים — יהיה מראה המרנין את הלב.

„אני מכין פרויקט משולב עם „בית התפוצות" לקראת „40 שנה למדינה". הנושא: „חיילים יהודים בצבאות זרים". „בית התפוצות" יכין תערוכה ניידת שתעבור בין בסיסי צה"ל, ואליה יצורף קטלוג מהודר, המסביר כל תמונה לפרטיה. אתה יודע, הוצאת ספרים אמריקנית ששמעה על הרעיון, מוכנה „על עיוור" להוציא הכל בספר. (באנחה) העיקר שיתנו לעבור!

התחברות, בכל הנראה, יש בה חידושים מרנינים, הצעות מעשיות לשיפור חינוכו של החייל. לאיזה חייל אתה שואף?

אני שואף לחנך צבא שיהיה תרבותי, שיקרין מערכיו על המדינה וישנה את האווירה שקיימת היום. צה"ל היה פעם כזה. בראשית הדרך, כאשר מיטב הנוער השפיע על דמותה של המדינה. אז לא חיפשו דרכים לשיפור תדמיתו של צה"ל, כי היתה לו תרמית מצוינת. בלתי רגילה. צה"ל היה אז מודל לחיקוי. התנאים הבסיסיים לא השתנו מהותית. רשימת האתגרים, אם לא גדלה — הרי שלא קטנה. אין שום סיבה שצה"ל לא יחזור למעמדו בתודעת העם בישראל. אמנם, התקופה נשתנתה, הדרכים שונו, ואנשים אחרים, אך הערים — אותם יעדים, והיכולת — אותה יכולת.

ראה, אני מרי על סדרת קונצרטים, ואני משתדל מאוד שלא להחסירם. פעם נתנה לחיילים להיכנס לקונצרט ללא-תשלום ולשבת על המדרגות, במעברים. היום הדבר אסור. לדאבוני, תמונה של חיילים יושבים בקונצרט, ואפילו במעברים — זו תמונה נהדרת של נוער שוחר מוסיקה ותרבות. זה החלום. לכן מצפה במני הרמטכ"ל, ולכן ראוי גם עם ישראל, דק שיתנו לעבור!

> „לובה אליאב ישב באור-עקיבא שנה תמימה ועתה הוא יושב במכללת הנגב ובכל זאת בשני המקומות יש כהניזם"

> „אחד מרעיונותי הוא יום לימוד שבועי בצה"ל. כמו בעבר יום טיפול שבועי לרכב, בעתיד — יום בשבוע לחייל — לרכישת השכלה"

> „על הערבים צריך לדבר לא במושגים של אהבה, אלא במושגים של דו-קיום"

כל יום

16.1—10.1.86
מוסף רדיו וטלוויזיה

שישי טלוויזיה

10.1.86

08.15 קשת וענן: ובראשי חרשיכם.
08.40 מסך לספרות (יסודי).
09.00 מוסיקה ד'־ו': מי בחלילית ק.
09.20 לשון ותקשורת ג'־ה'
10.10 חשבון ו': בין המספרים הרציונליים.
10.30 הגיל הרך: בית של פיסטוק.
11.00 מדעי הטבע (יסודי): חיפושית.
11.15 חברה ותרבות (יסודי): סופרים מספרים — אוריאל אופק.
11.45 אורחות (חטה"ב): מה זאת אומרת.
12.15 חברה ותרבות (על־יסודי): על הברולים.
12.45 מוסיקה על־יסודי־העשרה: מסע אל הג'ז.
13.30 זהר־זה (ש.ח.)
14.30 האוניברסיטה הפתוחה.
15.00 משולשים מוסיקליים.
15.30 בין שתי ערים — פרק ז'.
16.00 ערב חדש — מוסף לשבת — מנחה: דן מרגלית.
16.32 „משה רבנו" — סידרת דרמה. פרק חמישי — אלוהים נגלה למשה בהר חורב. קבלת לוחות הברית,

סצנה מתוך „יומו של הארבה" (21.00)

פרשת עגל הזהב ושבירת הלוחות.
17.20 לקט שירים (ערבית).
17.30 סרט (ערבית).
19.20 על המרקע (ערבית).
19.30 חדשות (ערבית)
20.05 שירים לשבת.
20.15 מבט ליל שבת.
21.00 „יומו של הארבה" — סרט קולנוע.
23.20 מוסיקה: סימפוניה מס' 1 של בטהובן.
23.50 חדשות.

סרט קולנוע: „יומו של הארבה". הסרט, על־פי ספרו של נתנאל ווסט — ספר מפורסם המותח ביקורת על הוליווד. ווסט עבד כתסריטאי בהוליווד שנים רבות, והיה מאנשיה המתוסכלים והזועמים של עיר הסרטים בשנות השלושים. ווסט נחשב כיום אחד הסופרים החשובים של התקופה, והוא מתאר תיאור אוטוביוגרפי לעתים, מה קורה לבחור צעיר ותמים, צייר ותפאורן, בשדרא משתכן בעיר הנוצצת. במקביל מתפתחות בפרש עוד עלילות, שהבולטת בהן היא מערכת יחסים בין כוכבת שאפתנית לבין מנהל חשבונות ביישן שמתאהב בה עד מעל לראשו. ואלדו סולט עיבד את הספר לתסריט קולנוע. ביים: ג'ון שלזינגר הבריטי. בתפקידים הראשיים: דונלד סאתרלנד, קארן בלק, בורג'ס מרדית, וויליאם אתרטון. שנת ההפקה: 1975. שעה 21.00.

שבת טלוויזיה

11.1.86

16.00 „גברתי השופטת" — סידרת דרמה. פרק אחרון. „השופטת" יוצאת לחופשה וכבר חושבת על פרישה מתפקידה. בעודה עוברת דירה נרצח מישהו בבניין החדש שאליו היא עוברת, והפעם אין היא משמשת שופטת אלא עדה. מעברו השני של המתרס יש לה הזדמנות לצפות במערכת המשפטית היבשה ואף להעביר ביקורת.
17.32 לקט שירים (ערבית).
17.45 „צוות לעניין" — סדרת סרטי פעולה, שם הפרק: „הימורים על גלגלים".
18.30 „מגזין לאמנות": 1. על הצגת תאטרון חיפה — „הפלסטינאית". 2. מופע „שתי וערב" — בבית לסין לפני כיתות בי"ס תיכון מרמת השרון. 3. תערוכות — הצייר יעקב פינס. 4. בקולנוע — על בימאי הסרט „אגדה" רידלי סקוט. 5. מבזק ידיעות.
19.00 „בידור חו"ל" — תכנית בידור מספרד: זמרים ורקדנים מופיעים על רקע נופיה השונים של ספרד.
19.30 חדשות.
20.00 „צירופים" — תכנית אירוח דו־שבועית. חיים זיסוביץ מארח אמנים ומרואיינים בנושאי מורשת ישראל.
20.30 „בנסון" — שם הפרק: „העוגייה של קייטי". בנסון מתבלבל בין עבריין מסוכן לבין מתחרה באפיית עוגיות.
21.00 מבט לחדשות.
21.20 ספורט: משחק השבת.

המשפחה המלכותית האנגלית במופע מיוחד (22.20)

22.20 „מופע הבידור המלכותי 1984". — מופע בידור שנתי הנערך בלונדון לצורכי התרמה. הפעם היה המופע בנוכחות המלכה האם, הנסיך צ'ארלס והנסיכה דיאנה. אמנים רבים, ידועים ולא־ידועים, משתתפים במופע הזה ובהם טורביל ודין אמני החלקה על קרח, פול רניאלס בקסמים, המוסיקאים ג'יימס גאלווי והנרי מאנציני, השחקן הווארד קיל ועוד.
23.30 חדשות.

ראשון טלוויזיה

12.1.86

08.15 תלמוד: שניים אוחזין.
08.40 מסך לספרות (יסודי): שלשה משלי שועלים.
09.00 אנגלית ו'.
09.20 השעה שלנו: משירי מרים ילך שטקלים.
10.10 אנגלית ז'.
10.30 הגיל הרך — פרפר נחמד — קולות וצלילים א'.
11.00 חשבון ה': חיבור בשברים.
11.15 צרפתית.
11.30 גיאוגרפיה ה'־ו': הקדרית מניג'ר.
12.00 ספרות (על־יסודי): עץ הדובדבן השבור.
12.25 אנגלית ט'.
13.00 אנגלית י'.
14.00 גם אנו שופטים — מים לשנים: דן ויהושע תועים במדבר כשברשותם כמות מים קטנה. יהושע נחלש ואינו יכול להמשיך עוד. דן חייב להחליט אם ימשיך לבדו עם המים שנותרו.
14.25 סלם ותעלם — וליר מש הון.
14.50 מאה ציורים מפורסמים: עם מסכות — ג'יימס אנסור.
15.00 כוריאוגרף בעבודתו — הכוריאוגרף קנת מקמילן והרקדנים בריז'יט קייל וולדימיר קלוס, מדגימים בפנינה, שלב אחר שלב, כיצד נוצר ריקוד.
16.00 רחוב סומסום.
16.30 תיבה 2 — פרק ב'.
17.00 ערב חדש — מנחה: דן מרגלית.
17.30 „ילדי הפלא". שם הפרק: „נערה ושמה אלטאירה". מאבק לשימור הסביבה ושלמונים לאביה של אלטאירה, חברתו של ריצ'י.

ברברה סטרייסנד — „עד פוס" (20.02)

18.20 „יש לי סיפור" — „שוליית הקוסם", עיבוד: תלמה אליגון. מוטי ברכאן מספר, בהשתתפות מבלו אריאל.
18.32 „גיבור, מעולם אחר", שם הפרק: „עץ הרוע" (ערבית).
19.00 יומן השבוע (ערבית)
20.02 „עד פוס" — מגזין לפופ ולבידור.
21.00 מבט לחדשות ומוסף „שער ראשון".
22.45 „פורמולה אחת" — סרט סיכום על מירוצי המכוניות של פורמולה — 1 שנערכו בשנת 1985 ברחבי העולם.
22.20 „נשי הוליווד" סדרה בהמשכים. פרק אחרון: דיק אנדרוז מגיע להוליווד בחיפושיו אחר אמו. רוס קונטי מסרב להתחתן עם קארן, אף שהיא אומרת לו שהיא נושאת את ילדו. סיידי לסל, סוכנת הכוכבים, מחליטה להפוך את באדי הדסון לכוכב גדול כפי שעשתה לרוס קונטי, 25 שנים קודם לכן. באדי ואיינג'ל מנסים לחזק את נישואיהם בלחץ החיים של הוליווד.
23.10 „מה השאלה?" — תכנית שבועית.
23.50 פסוקו של יום.
חדשות.

עד פוס: מגזין לפופ ולבידור. אורחת התכנית הפעם היא שוהין ליושיץ, המגישה שירים מתקליטה החדש ומתראיינת לקראת מופע חדש שלה. עוד בתכנית: סרט תעודה על הקלטת השיר „סאן סיטי", שיר שהוקלט במחאה על מדיניות האפרטהייד בדרום־אפריקה, וכן סרטי וידיאו של להקת „ארקדיה", זמר הרוק האמריקני ג'ון קוגר, ברברה סטרייסנד ועוד. מנחים: ענת דולב ומנחם בריגה. שעה 20.02.

שני טלוויזיה

13.1.86

08.15 אזרחות (חטה"ב): מה זאת אומרת — בג"צ.
08.40 בלי סודות: ביניים שווא.
09.00 אנגלית ה'.
09.20 חשבון פשוט ד': המבנה העשורי.
10.05 ארץ מולדת: אל מחוץ לגדר.
10.30 הגיל הרך — רגע עם דודלי.
11.00 ערבית מדוברת.
11.15 אנגלית ו'.
11.30 מדעי הטבע ז'־י"ב: ניסוי באימוץ.
12.00 תלמוד: שניים אוחזין
12.25 אנגלית ז'.
12.45 צרפתית — העשרה.
13.00 אנגלית ח'.
14.00 ילדים משכונת חיים — מסירת מידע 1: חיי הילדים מתנהלים סביב המועדון והמדריך ששון, כיכר השכונה והקיוסקאי חלוצי. אמו של יוני והשוטר השכונתי לוקחים חלק בחייהם של ילדי השכונה.
14.25 בריטניה הגדולה — המצלמה מרחפת על פני נופי אנגליה, מראה את חיי היומיום ואת מקורות הפרנסה.
14.45 FOLLOW ME — קורס באנגלית מדוברת למבוגרים.
15.00 קסים קסם — מזג אוויר.
15.25 קולרגול — פרק 51: כמה טוב לחזור הביתה — פרק אחרון.
15.35 בלי סודות — פ — ו — אלפי מציג את הצלילים פ, ו. מהומות במספרה, בלש גשש מגלה מזוודה חשודה. הכל משתעשעים בלונה פארק.
16.00 קשר הרעש — הסרט דן בגורמים לרעשי האדמה ובסוגיה הקשה ב־איזו מידה ניתן לחזות רעשים כאלה.

מאיר בנאי — „שיישאר בינינו" (17.30)

17.00 ערב חדש — מנחה: רפי רשף.
17.30 „שיישאר בינינו" — מגזין שבועי מעולם החוויות של ילדים. על „בלופים" קטנים, על „בלופים" גדולים — מה יוצא מזה? מנחה: דורון נשר. משתתפים: מאיר סויסה, מאיר בנאי, ואיריס בן־דוד.
18.00 „תקוות גדולות" סדרת דרמה, על־פי ספרו של צ'ארלס דיקנס. הפרק השנים־עשר: בייאושו פיפ חוזר לבית הגברת האווישם. שם הוא פוגש את אסטלה, והיא משיבה לו אהבה.
18.32 סקירת תכניות (ערבית)
18.35 ספורט (ערבית)
19.30 חדשות (ערבית)
20.02 „תהילה" — שם הפרק: „אבות ובנים", אביו האובד של לירוי שב אליו.
20.50 „נקודת חן" — טיולים עם אורי דביר.
21.00 מבט לחדשות.
21.30 „הילרי" — סדרה קומית אנגלית. הפרק השלישי: התנהגותו המדאיגה של התוכי ארתור מוציאה את הילרי מדעתה. כל מה שקורה מכאן והלאה יכול לקרות להילרי בלבד.
22.00 „זה הזמן" — תכנית אירוח. מנחה: רם עברון.
22.30 „בולמן" סדרת סרטי מתח אנגלית. שם הפרק: „היונה שלנו נעלמה". בולמן מתבקש לפענח פרשת הירצחו של נווד שכינויו „פרופסור", ונקלע לתסבוכת מודיעין בריטית־סובייטית.
23.40 פסוקו של יום.
חדשות.

שלישי טלוויזיה

14.1.86

08.15 חשבון פשוט ד': המבנה העשורי.
08.40 בלי סודות: ביניים 4.
09.00 אנגלית ח'.
09.20 מדעי הטבע ה'־ו': מסע השינויים של המזון.
10.10 אנגלית ז'.
10.30 הגיל הרך: רחוב סומסום.
11.00 צרפתית.
11.15 חשבון ה': השבר העשרוני.
11.30 גיאוגרפיה ז'־ט': ערים דומות ושונות.
12.00 ארץ מולדת — אבן מאסו הבונים היתה לראש פינה.
12.25 ספרות (על־יסודי) — מקבת א'.
13.00 מוסיקה ע"י — העשרה — המשולש המוסיקלי — בריטן והקול.
14.00 האבולוציה — פרק 3: מנבכי העבר (חלק 3).
14.20 לורל והרדי.
14.45 HELLO ISRAEL — DEMOCRACY IN ISRAEL
15.00 רחוב סומסום — דוד יוסקה — נערוך היכרות עם משפחתו של מוישה אופניק עקב ביקורו של דוד יוסקה. גם לבנץ מגיע אורח קצת מאוד.
15.30 קשת וענן — אור השבת — המשורר מציג את נרות השבת כסמל לקדושת השבת לעומת ימי החולין. כן מתוארים המנהגים והמסורת הקשורים בהדלקת נרות שבת.
16.00 פרפר נחמד — ידיים.
16.30 דיק טרפין: סידרת הרפתקאות חדשה בת 26 פרקים. דיק טרפין הוא שודד דרכים מכורח הנסיבות, לאחר שהשתתף במלחמה לחירות אנגליה.

סצנה מתוך סידרה לילדים „דיק טרפין" (16.30)

גילה בשובו שכל רכוש משפחתו הוחרם בידי סר ג'ון גלאטון. בפרק הראשון מציל דיק טרפין את סוויפטניק מידיו של ג'ון גלאטון. סוויפטניק מצטרף אל טרפין בנדודיו.
17.00 ערב חדש — מנחה: גדעון רייכר.
17.30 „הדבורה מאיה" — הצרצרים הקטנים לומדים נגינה אצל מר כינורי, אבל צרצר קטן אחד מסרב לנגן.
18.00 „באותו עניין" — סדרה שבועית המעלה בעיות של תלמידי תיכון בדרך של פסיכודרמה (משחק תפקידים). מנחה: יעקב נאור.
18.32 „בתרנו לך" — שירים וריקודים (ערבית).
19.00 „ספארי של הרפתקאות" — סידרת סרטי טבע. פרק ראשון.
19.30 חדשות (ערבית).
20.02 „שלושה בדירה אחת".
20.30 „כולבוטק".
21.00 מבט לחדשות.
21.40 מבט שני.
22.20 „החתונה של קתרינה" — דרמה.
23.20 „גלוריה".
24.00 „פסוקו של מקום". חדשות.

דראמה איטלקית: „החתונה של קתרינה", עיבוד לסיפור קצר, מתוך סידרה „סיפורים איטלקיים" של מאוריציו קאווה. בעל אחוזה בטוסקנה העוסק בייצור יין, פונה לשדכן שימצא חתן לבתו המתבגרת. הלבבה שנבחר [illegible] מחזר אחרי הכלה המיועדת. [illegible] נראה כי פונותיו אינן כשורות. את הדראמה הפיקה הטלוויזיה האיטלקית בשיתוף עם הטלוויזיה השווייצרית והטלוויזיה האוסטרית. שעה 22.20.

רביעי טלוויזיה

15.1.86

08.15 ארץ מולדת — אל מחוץ לגדר.
08.40 אנגלית ו'.
09.00 מדעי הטבע (יסודי) — 1. מניצן עד פרי; 2. גשם גשם בא.
09.20 אנגלית ז'.
10.10 מדעי הטבע ה'־ו'.
10.30 הגיל הרך — פרפר נחמד: קולות וצלילים א'.
11.00 חשבון ו': מוטי כופל שברים.
11.15 HELLO ISRAEL — DEMOCRACY IN ISRAEL
11.30 מושגים ביהדות — על מזוזות.
12.00 אנגלית ח'.
12.25 אנגלית י'.
13.00 מדעי הטבע (חטיבה עליונה) — האבולוציה 5.
14.00 עולם הולך ונעלם — בני השילוק.
15.00 אקספרסיוניזם: הסרט מפגיש אותנו עם כמה ציירים אקספרסיוניסטים, שניסו לבטא מצוקה וכאב. הציור היה „אקספרסיה" — דרך ביטוי בה הם עשו זאת. ואן גוך נחשב לאב הראשון של גל זה באמנות, ואחריו באו רבים אחרים.
16.00 בלי סודות — צ — ב — אלפי מציג את הצלילים צ.ב. צלם, צייר וצבע מגיעים לגן. למה הנסיכה ברכה בוכה ליד הבריכה?
16.25 פיצוחים — שעשועון טלוויזיה נושא פרסים.
17.00 ערב חדש — מגאזין בשידור חי. מנחה: גדעון רייכר.
17.30 „התזמורת מספרת" — קונצרט לנוער.

אמנון רובינשטיין — „שניים אוחזין" (20.30)

18.32 „רוצה פתרון" — בחורה לא בתולה: בחור שהתחתן גילה בליל הכלולות שאשתו אינה בתולה. הוא שואל כיצד יוכל להוכיח שלא היתה בתולה.
18.45 „חידושים והמצאות". רכבות — חלק ב'.
19.00 „בין האורח לרשות" (ערבית).
19.30 חדשות (ערבית).
20.02 „סיפורי בדים" — תכנית על קולנוע.
20.30 „שניים אוחזין" — שניים חלוקים בנושא „מי יהודי?"; הח"כ פרופ' אבנר שאקי והשר פרופ' אמנון רובינשטיין. מנחה: בני דון־יחיא.
21.00 מבט לחדשות.
21.30 כדורסל: שידור ישיר מבריסל. מכבי תל־אביב נגד ז'אלגיריס קובנה. במסגרת בית הגמר, גביע אירופה לאלופות.
23.00 „קול מן הקבר" — סרט. מסדרת הסרטים „קנון".
23.50 פסוקו של יום.
חדשות.

קונצרט לנוער: „התזמורת מספרת". קונצרט לנוער בשידור ישיר מתיאטרון ירושלים. דיוויד רוברטסון מנצח על תזמורת רשות השידור. הנגנים מבצעת את היצירות: ספטיק 231, מאת הוניגר; סימפוניית השעון, פרק שני, מאת היידן; מעוף הדבורה, מאת קורסאקוב; קטע מתוך „פר גינט", מאת גריג; „שוליית הקוסם", מאת דיוקא. מנחה: דניאל פאר. שעה 17.30.

חמישי טלוויזיה

16.1.86

08.15 מושגים ביהדות: הגענו למצוות.
08.40 בלי סודות: ביניים שווא.
09.00 ארץ מולדת: אבן מאסו הבונים היתה לראש פינה.
09.20 מדעי הטבע (חטה"ב): אלקטרונים ויונים במעגל החשמלי.
10.10 אנגלית ה'.
10.30 הגיל הרך — רחוב סומסום.
11.00 אנגלית ו'.
11.15 ערבית מדוברת — אלכנדרה.
11.30 מדעי הטבע (חטיבה עליונה) — רגנרציה.
12.00 אנגלית ח'.
12.25 הסטוריה על־יסודי־העשרה — רמח"ל (חלק א').
13.00 אנגלית ט'.
14.00 זוויות: לעמוס המושבניק יש בעיה — הוא תמיד מסתיר ליושבים מאחוריו בבית העם. הוא פונה לאסתי, והיא מנסה לעזור לו, בעזרת זוויות. במשרד גם תעלומה מעניינת על טייסים שנחתו במדבר וחיפשו מים ואחר כך חזרו למטוס בעזרת זוויות.
14.25 אני ואתה הקנגורו.
14.45 צרפתית.
15.00 רכבת ההפתעות — סרט אנימציה.
15.20 עוד סיפור.
15.30 נילס הולגרסון — פרק 29: נילס משחרר את הנשר גורגו — בחיפושיהם אחרי אווזי הבר מגיעים נילס ואוגי לגן החיות. שם הם פוגשים את הנשר גורגו, שבהיותו גוזל אומץ לבן על־ידי אקה. הם עוזרים לו לצאת מהכלוב ועפים על גבו ללפלנד.

לי גזנטון — מכוכבי מכבי ת"א. משחק במסגרת גביע אירופה (21.30)

16.00 זהר־זה — שידור חי
17.00 ערב חדש — מגאזין בשידור חי.
17.30 „סיפורים בראש". בתכנית יוצגו הספרים האלה: „הרפתקאותיו של ריקי מעוף", מאת דוד שחר; „וג'ופין", מאת מריה גריפה; „ילדים שואלים", סדרת ספרים; „הילדה שנשארה לבדה". מאת ליסי רוזיה ופונטיין.
18.00 „חבובוטק" — סרטים מצויירים.
18.25 „פסוקו של מקום".
18.32 „מועדון הטף" (ערבית).
19.00 „מפגש" תכנית דיון שבועית (ערבית).
19.30 חדשות (ערבית)
20.02 לקראת שידור.
20.15 „תנינים גדולים" סרט טבע מסדרת הסרטים „טבע הדברים".
20.45 „כתוב בעיתון".
21.00 מבט לחדשות.
21.30 כדורסל: שידור ישיר מבריסל. מכבי ת"א נגד ז'אלגיריס קובנה. משחק גומלין במסגרת בית הגמר, גביע אירופה לאלופות.
23.00 „חדר מיון".
23.50 פסוקו של יום.
חדשות.

תכניות טלוויזיה ביום שישי, 17.1.86

בשעה 21.00: „סיבה למסיבה".

בשעה 22.00: סרט קולנוע — „מקירב". במרכז הסרט בלש היוצא לחקור את נסיבות רציחתו של חברו ושותפו לעבודה. בדמות הבלש מופיע ג'ון ויין. ביים: ג'ון סטרג'ס. הסרט הופק ב־1974.

תחנות זרות טלוויזיה

המזרח התיכון

יום שישי 3.1.86
13.00 אחרון הפראים. 13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 16.30 איש העכביש. 17.00 המפקח גרג'ט. 17.30 ספר הספרים. 18.00 מרק ומינדי. 18.30 וובסטר. 19.00 חדשות. 20.00 פול גאי. 21.00 חיים אחרים. 21.30 סרט ערבי. מועדון 700.

יום שבת 4.1.86
13.00 פלאש גורדון. 13.30 הקטנים. 14.00 פליפר. 14.30 ימי העמק האבודים. 15.00 ספינת פטרול. 16.00 ספורט עולמי. 17.00 ספורט מהעולם. 18.00 כדורגל. 20.00 האבקות. 21.00 סרט. חדשות.

יום ראשון 5.1.86
13.00 חיות, חיות, חיות. 13.30 בית־חולים. 14.00 מועדון 700. 15.00 סרט. 16.30 תוכנית לילדים. 17.00 המפקח גרג'ט. 17.30 הבית המעופף. 18.00 מטיילים. 19.00 שירים. 21.00 שעת משפחה. 21.30 סרט: אורח. חדשות.

יום שני 6.1.86
13.00 אחרון הפראים. 13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט. 16.30 ספיידרמן. 17.00 המפקח גרג'ט. 17.30 ספר הספרים. 18.00 ימים מאושרים. 18.30 לברן ושירלי (סדרה). 19.00 חדשות. 20.00 מאגנום. 21.00 חיים אחרים. 21.30 כדורגל. מועדון 700. חדשות.

יום שלישי 7.1.86
13.00 חיות, חיות, חיות. 13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט. 16.30 תכנית בידור. 17.00 המפקח גרג'ט. 18.00 תוכנית בידור. 19.00 חדשות. 20.00 רפטייה. 21.00 חיים אחרים. 21.30 סימון וסימון. 22.30 זאב אוויר. חדשות.

יום רביעי 8.1.86
13.00 אחרון הפראים. 13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט. 16.30 ספיידרמן. 17.00 המפקח גרג'ט. 17.30 ספר הספרים. 18.00 באק רוג'רס. 19.00 חדשות. 20.00 צוות לעניין. 21.00 חיים אחרים. 21.30 רמינגטון סטיל. 22.30 קגני ולייסי. חדשות.

יום חמישי 9.1.86
13.00 חיות, חיות, חיות. 13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט. 16.30 תכנית בידור. 17.00 המפקח גרג'ט. 17.30 הבית המעופף. 18.00 לוסי. 18.10 ספורט. 19.00 חדשות. 20.00 הרדקסל ומקורמיק. 21.00 חיים אחרים. 21.30 שישים דקות. 22.30 המירוץ אחרי הגליה. מועדון 700. חדשות.

הטלוויזיה הירדנית

יום שישי 3.1.86
13.35 כדורגל בינלאומי וספורט עולמי. 16.00 אוטומן. 17.30 סרט עלילתי בצרפתית. 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 שירים בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 שרה (קומדיה על עורכת־דין צעירה בסאן־פרנציסקו) 21.10 ביתנים רחוקים (סידרה אנגלית המתרחשת בהודו, עם עומר שריף). 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 סימון את סימון (סדרה בלשית אמריקאית).

יום שבת 4.1.86
17.10 סרטים מצויירים (גם בערוץ 3) 18.00 מסביב לעולם בשמונים יום (צרפתית) 18.15 ארנולד. 18.30 טוכרת הלחם (צרפתית). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 המהלך הבא הוא שלך (קומדיה). 21.00 אוטומניה (על השגעון למכוניות — דוקומנטרי). 21.30 בידור חו"ל. 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 סדרה מתוך רבי מכר.

יום ראשון 5.1.86
17.20 סרטים מצויירים. 17.30 סידרה מצויירת לילדים (בצרפתית). 18.00 תכנית בצרפתית. 18.25 על ממציאים והמצאות. 18.45 הרפתקאותיו של בנג'י. 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 רגשות ואהבה (צרפתית). 19.30 חדשות בעברית. 20.30 אהוב למיליון (קומדיה אנגלית על שלומיאל). 21.00 סידרה דוקומנטרית. 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 דמפסי ומייקפיס סידרת מתח אנגלית (אמריקאית).

יום שני 6.1.86
17.20 סרטים מצויירים. 18.00 תכנית בצרפתית. 18.20 על סוס ועל ריח. 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 מגזין ספורט בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 נערי הבקבוק. 21.00 סרטון דוקומנטרי. 21.10 ענוג הוא הלילה (סידרה על־פי ספרו של סקוט פיצג'רלד, עם פיטר שטראוס). 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 דאלאס.

יום שלישי 7.1.86
17.10 סרטים מצויירים (גם בערוץ 3). 18.00 תכנית בצרפתית. 18.15 הרקה והתשעים (רק בערוץ 3). 18.45 ברי מזל (רק בערוץ 3). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 זה הילד שלי. 21.00 לקראת שנת האלפיים. 21.10 גבר נשוי (סידרה אנגלית, עם אנתוני הופקינס). 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 אקווליזר (סידרה אמריקאית מסורסמת).

יום רביעי 8.1.86
17.20 סרטים מצויירים. 18.00 תכנית בצרפתית. 18.30 חיות בעולם (סידרה דוקומנטרית — רק בערוץ 3). 18.45 [illegible] (רק בערוץ 3). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 [illegible] (צרפתית). 19.30 חדשות בעברית. 20.30 שלושה בדירה. 21.10 חיים קטועים (סידרה דוקומנטרית על הצרעונים). 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 [illegible] סידרה אמריקאית (גם דאלאס).

יום חמישי 9.1.86
17.10 סרטים מצויירים (גם בערוץ 3). 17.30 עולם הטבע (דוקומנטרי גם בערוץ 3). 18.00 שירים — צרפתית. 18.45 [illegible] (רק בערוץ 3). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 [illegible] (קומדיה). 21.00 [illegible] (המשך הסידרה האוסטרלית). 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 סרט עלילתי באורך מלא.

שישי רדיו

10.1.1986

קול המוסיקה

06.02 „צלילי בוקר"
07.07 „בוקר טוב". באך: קונצ'רטו במי מג'ור לכנור ותז'
07.30 „שחרית מוסיקלית". גריג: סונטה בלה מינור לצ'לו ופסנתר. מוצרט: קונצ'רטו בדו מג'ור, לפסנתר ותז', ק' 476. שוברט: „דג השמך". שוברט: חמישיה בלה מג'ור אופ' 114, „דג השמך". שומאן: קטע קונצרטנטי ל־4 קרנות ותז'
09.30 „קונצרט בוקר". פולנק: סונטה לקרן, חצוצרה וטרומבון. קורט וייל: „אופרה בגרוש". מאהלר: סימפוניה מס' 6, בלה מינור
11.57 „מגישים שיר"
12.05 „בכחיצתי של..." נגן הגיטרה נרסיסו ייפס
13.00 „קונצרט צהריים": הנדל: קונצ'רטו גרוסו מס' 8, בדו מינור. מוצרט: רביעיית כלי־קשת, בסול מג'ור, ק' 387. שומאן: קונצ'רטו בלה מינור, אופ' 44, לפסנתר ותז'. בטהובן: מוסיקה ל„חרבות אתונה"
15.00 „דומינועור": מקהלה מקובצת של הסדנה למקהלות ילדים שהתארחה בפסטיבנות שאננים באוקטובר 85
16.00 „לבקשתכם": רימסקי קורסקוב: קפריצ'ו ספרדי. מוצרט: קונצ'רטו מס' 9, במי במול מג'ור, לפסנתר ותז'. קרל אורף: כרמינה בורנה
18.00 „דור הזהב" — אמנים גדולים בהקלטות היסטוריות. הפסנתרן ויליאם קאפל — תכנית ראשונה: שופן: סונטה מס' 3, בסי מינור. פרוקופייב: קונצ'רטו מס' 3, לפסנתר ותז'. שופן: בורקה בלה מינור

חוה אלברשטיין במופע „קולות" (גל"צ, 15.05)

18.00 „מוסיקה קמרית": ויואלדי: סונטה לבסון וקונטינואו, מס' 1, בסי במול מג'ור. ברהמס: שלישיה בסי מג'ור, האנו: קפריצ'ו
19.57 „מגישים שיר"
20.05 „קונצרט ליל השבת": פרסל: שיר תהילה לססיליה, ק' ס' ע'. באך: קונצ'רטו לצ'לו בלה מג'ור. מוצרט: סימפוניה מס' 38, ברה מג'ור, ק' 504. בטהובן: סונטה מס' 5, בפה מג'ור, אופ' 24, לכנור ופסנתר (סונטת האביב). ליסט: „קרב ההונים" פואמה סימפונית מס' 11. מוסורגסקי: חורבן סנחריב. רודריגו: „קונצ'רטו דארנחואז"
23.00 „קולות": מרדכי סתר: „קנטטה לשבת". שוברט: 5 שירים מתוך „מסע החורף". מקס רגר: קנטטה מקהלתית לסופרן מקהלה ואורגן.

רשת א'

07.30 „הו שירים" — פזמונים ישנים ואהובים
08.05 „והאר עינינו" — שירים חגיגים
09.30 „מפגש" — מגזין בשידור חי
10.30 „רדיו קל" — תכנית יומית
11.10 השידור היומי לבתי־חולים: „לקראת שבת"
11.30 „הטבלה וחלה לכל" „מרובה" — שעורים בערבית
12.05 „ליבי במזרח"
14.06 „לבת ולבן ולכל המתעניין" — תכניות לילדים א. „עיניני" — תכנית מאת מלכת אמולק. ג. „לקראת שבת" ב. „שלום בגרוש"
15.00 „קבלת שבת"
16.05 „עם אנשים", והפעם: עם יחיאל המשע
17.10 „לילשבת" — שירים עבריים
18.06 „מוסף רדיו לספרות"
19.05 „בוכי השלמית" — קטעי הווי ושירה לשבת
10.30 שידורים לעולים
22.05 „עם אנשים", (ש.ח.) והפעם: עם המשורר אורי אסף
23.05 „במחשבה שניה" — נושאים נבחרים בכתבי־עת במערב משולבים בקטעי מוסיקה.

רשת ב'

08.05 „כל צבעי הרשת" — מגזין יומי, עם יוסי גרבר
12.10 „שריקת פתיחה" — לקראת משחקי הכדורגל בשבת
13.00 „בחצי היום"
14.06 „ששת", עם דויד גרוסמן
15.06 „עוד מעט שבת" — יעל בן־יהודה מדפדפת
16.10 „שאלה של טעם". עם חיים קינן
17.05 „מאחורי הכותרות" — מגזין לרדיו, לטלוויזיה ולעיתונות
18.06 „השבוע שלי" עם יוסף לפיד
19.05 „הטור השבועי"
20.05 „ואני תפילתי"
21.05 „השושנה פורחת" — רומנסות ושירי־עם ספרדיים
22.05 „הנה נצא במחול" — ריקודי עם
23.05 „בין שישי לשבת" — שיחה בשניים — עם יצחק לבני
00.10 „שיר אינו רק מנגינה" — שירים עבריים.

רשת ג'

06.11 „יום שישי חור" — שירים עבריים
08.05 „להיות שם" — שעה אחת, שפה אחת
09.05 „מישהו משהו", עם מנחם פרי
11.05 „הצעקה האחרונה". עם יגאל רביד
13.05 „צפיחית בדבש". עם דן כנר
15.05 „לפנות ערב" — שירים עבריים
17.05 „כאן, שם ובכל מקום"
19.05 „זמר עבריה" — שירים עבריים
20.05 „צלילי שבת". עם לאה ליאור
22.05 „טיול לילי" — שירים עבריים
23.05 „איזה לילה" — בסיבת ריקודים.

גלי צה"ל

06.00 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור
06.10 פזמונים לכולכם
07.07 תוספת בוקר — צביקה שפירא ועיתוני סוף השבוע
08.05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית
09.05 בילוי נעים, עם מולי שפירא
11.05 קולה של אמא, עם אלכס אנסקי
12.05 „סגולים" — שעתיים נעולות עם דורי בן זאב
14.05 עוד לא שבת עם שלמה ארצי
15.05 „הדרך" — „קולות" חוה אלברשטיין במופע פומבי (ש.ח.)
16.05 שיר בשקט בשקט, עם ארז טל
17.05 שלושה רבעים דקונצרטיים
18.05 השירים האהובים עלי — חיים קינן מארח את הזמרת ציפי [illegible] המגישה את השירים האהובים עליה (ש.ח.)
19.00 „שעת ערבית" — צביקה שפירא משוחח עם [illegible] מכפר עזה
20.15 מבט לחדשות
20.30 „לא על הלוף לבדו" — שעתיים של מוסיקה ומשחקי רדיו נושאי פרסים
22.05 מרתון נגני מיטשל
02.05 לא רוצים לישון
05.05 צלילי בוקר — שירים עבריים.

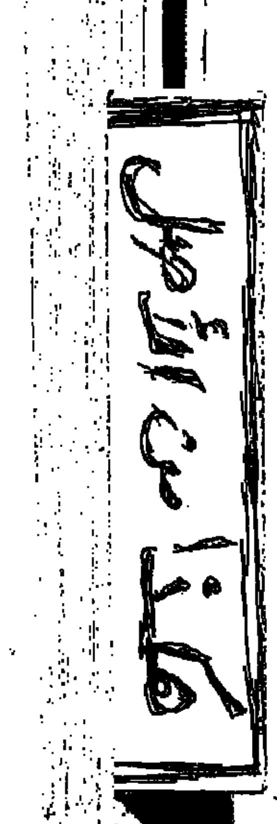

שבת רדיו

11.1.1986

קול המוסיקה

07.11 שחרית לשבת: היידן: סימפוניה מס' 22, במי במול מג'ור (הפילוסוף), דביסי: מחולות קודש ומחולות חול, מנדלסון: רביעיה ברה מינור, לפסנתר וכלי־קשת, שוסטקוביץ': סימפוניה קמרית, דה פאייה: ראש העיר והטוחנת, גירסה ראשונה של הכובע בעל 3 הקצוות
09.00 בין חברים. 2 יצירות קואופרטיביות: ימי ששי: מאת 4 מלחינים רוסיים, מניפתה של ז'אן: מאת 10 מלחינים צרפתיים
09.55 מגישים שיר
10.00 קונצרט השבת: הנדל: קונצ'רטו גרוסו בלה מינור, מס' 11, באך: קונצ'רטו ברנדנבורגי מס' 4, מוצרט: דיברטימנטו בסי במול מג'ור, ק' 137, ויואלדי: עונות השנה, לכנור ותז', דבוז'ק: סרנדה ברה מינור לכלי נשיפה וקונטרבס
12.00 רדיו דרמה: כאילו בחלום, מאת אוריה באר.
13.00 אמנים שהקלטנו: פנינה זלצמן — פסנתר: שומאן: תמונות מן הילדות ארבסקה, שופן: נוקטורן בדו מינור, 4 מזורקות אנדנטה ספיאנטו ויגרנד פולונז ברילייאנט
14.05 מירקם — רצף מוסיקלי
15.00 קונצרט לצהרי שבת: הנדל: מוסיקה על פני המים, ברטוק: סקרצו לפסנתר ותז', סטרווינסקי: פטרושקה (1947)
17.00 דור למאראם ביזה. 2. פגישה עם קאמי סן־סאנס.
18.00 מוסיקה מן העבר הרחוק
19.00 קונצרט הערבית של מוצאי

יונת ואלכסנדר סנד („מלים שמנגנות לגעת", רשת א', 16.05)

השבת: הקונצרט שלי, עם המלחין אריה רופאיין (במלאת לו 60 שנה)
20.05 אופרה: בורודין: הנסיך איגור חלק א'
23.00 מוסיקה קמרית: בטהובן: סונטה מס' 8, אופ' 30, בסול מג'ור, לכנור ופסנתר, שוסון: רביעיית פסנתר בלה מג'ור, מוצרט: סונטה לבסון ופסנתר בסי במול מג'ור ק' 292.

רשת א'

09.05 עולם המדע
09.30 סיפורדיו — והפעם: המטמטם, מאת עליזה ברוך; מגיש: ניסים עזיקרי
10.05 מגישים שיר
10.09 מוסיקה לבוקר שבת
11.05 פרופיל — דיוקן ישראלי. והפעם: עם יוסף גינסברג — ישראלי שאבד בג'ונגל של דרום אמריקה וניצל בנס
12.05 מישרד תעודה — והפעם: מסך עולה בעכו — תיאטרון כמנוף לקידומה של עיר
14.06 לבת ולבן ולכל המתעניין — תכניות לילדים
15.05 דרכי אדם, עם רחל חלפי. והפעם: אני מזל — דוקטור לספוגה ופרופסור לחכמת־חיים
16.05 מילים שמנגנות לגעת, עם יונת ואלכסנדר סנד
17.10 בימות וברים
17.50 רדיודרמה — האי, מאת אטול פוגארד; תרגום: אנטון שמאס והלל מיטלפונקט; בימוי: עמית גזית; משתתפים: יוסף אבוירודה ומכרם חורי
19.05 אנתולוגיה קטנה לשירה
19.30 שידורים לעולים
22.05 שיחת הלילה
23.05 עכשיו ספרות

רשת ב'

07.11 זמר וזמר לך
08.05 מי ישן, מגיש: דויד גרוסמן
09.05 תן חיוך — מערכונים וקטעי הומור
09.55 עוריה אלון מספר על נוף הארץ
10.05 יומן השבוע
11.05 זהב זהב — סימני דרך בזמר העברי והפעם: ארץ ישראל יפה. עם דורו ברק
12.05 החוש השביעי — בעריכת אתי פולק
13.05 חדשות על ספרים וספרות
13.10 אוזן קשבת, עם עדנה פאר
14.11 חבו זמר — שירים עבריים
14.30 שירים ושערים
17.05 ארץ חמדת
18.06 מפיק ודי
18.30 ממגרש הספורט
19.05 הקול והקולנוע
20.05 יומן השבוע
21.05 המבדיל
21.08 ניגונים
22.05 פרקי היום בתנ"ך
22.10 מלווה מלכה
23.05 בגוף ראשון, והפעם: עם המחזאי יוסף בר־יוסף
00.10 הרי ארצי מולדתי — שירים עבריים

רשת ג'

08.05 גוונים — שירים עבריים
10.05 על בטוח — להיטי כל הזמנים
14.06 כוכבים
15.05 עונג שבת — שירים עבריים
17.05 שיר בין־ערביים
19.05 זמר שבזה — שירים עבריים
20.05 פזמונהמון — מחרוזות פזמונים
22.05 פרח בגני — תכנית כבקשתך
23.05 רדיוטק — פזמונים בשצף קצף.

גלי צה"ל

06.10 צלילי בוקר
07.05 יוסי של שירים — שירים עבריים
09.05 מקהלה עליזה — שירים וסיפורים לילדים עם שרה דורון
10.05 טוב לשמוע — מגאזין לבידור וזמר עברי מכל התקופות
11.05 במצב הנוכחי — תמונת אקטואליה שבועית
12.05 הדרן — תולדות הג'ז תכנית מיוחדת עם תזמורת הטיילת של ת"א שהוקלטה במוזיאון ת"א
13.05 שאלות אישיות לזוג יונת ואלכסנדר סנד
14.05 הכל זורם עם דובי לניר
16.05 סינמה שבת — תכנית בענייני קולנוע
17.05 העולם של אתמול — כבואת אירופה של ראשית המאה, דרך סיפרו של סטפן צווייג העולם של אתמול
18.05 השנים היפות בחייו — סידרת תוכניות על פרנק סינטרה במלאת לו 70
19.05 קריאת כיוון — תוכנית דו שבועית על ספרים וקוראים. הפעם על סיפרה של סלמה לגרלף: מסע הפלאים של נילס הולגרסון עם אווזי הבר. ועל הביאוגרפיה הפסיכו אנליטית של משה דיין, כתב — אבנר פלק
20.00 מסורת מסורת — במוצאי יום מנוחה
21.00 מבט לחדשות
21.30 פזמונים לכולכם
22.00 קונצרט שבועי: ויולדי: קונצ'רטו מס' 4 בסול מג'ור לחליל ואנסמבל קאמרי
00.05 ציפורי לילה
02.05 לא רוצים לישון
05.05 צלילי בוקר

יונת ואלכסנדר סנד: „סולו בשני קולות". יונת ואלכסנדר סנד חיים ויוצרים יחד. בימים אלה יצא לאור ספרם החדש „בקראו לו לאורך". בפגישה בביתם בקיבוץ רביבים משוחחים השניים עם אילנה צוקרמן על יצירתם המשותפת: האם שני אמנים יכולים ליצור יחדיו יצירת אמנות אחת; איך עובדים יחד; איך נמזג השרגה, הנסתר לידי סגנון אחד; מה הם הנושאים המרכזיים ביצירתם; מה ומי השפיע על סגנונם; היכן נפגשו; איך התחילו לכתוב יחד ומדוע; מעמדם כזוג אמנים בקיבוץ; יחסם לחיים בקרמנות; זיקתם לנגב ועוד. המשודר במסגרת „מלים שמנגנות לגעת", רשת א', שעה 16.05.

ראשון רדיו

12.1.1986

קול המוסיקה

06.02 „צלילי בוקר".
07.07 „בוקר טוב": באך: הקונצ'רטו האיטלקי, בפה מג'ור, רי"ב, 971, שוברט: פתיחה בסגנון איטלקי.
07.30 „שחרית מוסיקלית": רוסיני: האיטלקיה באלג'יר — מבחר, וולף: סרנדה איטלקית, וולף: „ספר השירים האיטלקי", מבחר, מנדלסון: סימפוניה מס' 4, בלה מג'ור, „האיטלקית".
09.30 „קונצרט בוקר": צ'ייקובסקי: „זכרונות מפירנצה", ששיה, מבחר שירים נאפוליטניים, ליסט: שנות נדודים, השנה השנייה — איטליה, ביזה: „רומא", סוויטה.
11.57 „מגישים שיר".
12.05 „אמנים באולפן" — בוריס גוסליצר (פסנתר): ליסט: ואלס מפיסטו, סונטה בסי מינור, סקריאבין: אטיוד.
13.00 „קונצרט צהרים": אמנים ישראלים בחו"ל. ברהמס: 2 מבואות כוראליים, מוצרט: סינפוניה קונצרטית, ק' 364, מוצרט: אריה, ק' 505, מנדלסון: קונצ'רטו לפסנתר ותז', בסול מינור, וויליאמס: אפיטף לאורית סיטוול, אופנבאך: רונדו קונצרטי בסול, דביסי: „מנוחות אחה"צ של הפאון".
15.00 „מילון מוסיקלי".
15.05 „בין חברים": „ימי ששי": מאת 4 מלחינים רוסיים, „מניפתה של ז'אן": מאת 10 מלחינים צרפתיים.
16.00 „קונצרט מנחה" — הנדל: קונצ'רטו מס' 4, ברה מינור, לאורגן ותז', זמלינסקי: תהלים כ"ג, למקהלה ותז', ברוך: קונצ'רטו מס' 1, בסול מינור,

מוצארט – מוסיקה קאמרי בגליל העליון (ק. המוסיקה, 20.30)

לכנור ותז', דיקא: סימפוניה כדו.
18.30 „מוסיקה ליום ראשון": באך: קנטטה מס' 124, רוסיני: מיסת גלוריה, פלסטרינה: 2 מוטטים.
20.05 „ערב טוב" — בריס: סימפוניה מס' 6, בפה מג'ור, הנדל: סונטה ברה מינור לכנור וקונטינואו.
20.27 „מגישים שיר".
20.30 „הרים מימי המוסיקה הקאמרית בגליל־העליון 1985". תכנית מוצרט: אדאג'ו ורונדו, ק' 617, דואו בסי במול מג'ור, לכנור וויולה, ק' 424, 6 נוקטורנים ל־3 קולות רג כלי נשיפה, רביעיה לאבוב וכלי־קשת, בפה מג'ור, ק' 370, שלישיה לפסנתר, קלרנית וויולה, ק' 498 „קגלשטאט".
22.25 „מילון מוסיקלי".
22.30 „מסורות מוסיקליות בארץ".
23.00 „מוסיקה מן העבר הרחוק".
23.58 „מה נשמע?"

רשת א'

07.30 „היו שירים" — פזמונים ישנים ואהובים.
08.05 „חוגה", עם בני הגדל.
09.05 „השיר לא תם" — שירים עבריים.
09.30 „מפגש" — מגזין בשידור חי.
10.30 „רדיו קל".
11.10 השידור היומי לבתיה"ס: ספור וצליל, והפעם: „כואבות לי הנעליים" — מאת עמוס בר.
11.30 „השכלה ודעת לכל", „צרפתית למתחילים".
12.05 „שיר ופזמון" — שירים מזרחיים.
14.06 „לבת ולבן ולכל המתעניין" — תכניות לילדים: א) „שירים הם חברים של סגורים", והפעם: „מעשה בגרעין אבוקדו", ב) „מחליקיים של כסף", מאת מרי מייפס־דודג', ג) לקראת שידורה: לילדים הגדולים: „חתול בשק" — ילקוט כלי־בו.
15.30 „עולם המדע".
15.55 „ספר חדש".
16.05 „השבוע שלי", עם יוסף לפיד.
17.12 „מגישים שיר".
17.20 „האוניברסיטה הפתוחה" — „ארץ־ישראל בתקופה הצלבנית". ד"ר מירון בנבנישתי.
18.06 „מינחת ערב" — משדר יומי.
18.47 פרקי היום בתנ"ך.
19.05 „המשפט העברי".
19.30 שידורים לעולים.
22.05 „תפוח ועץ" — תכנית על הקשר בין הורים לילדיהם, עורכת ומנחה: רבקה מיכאלי, והפעם: „פיוור־נפש אצל ילדים".

רשת ב'

08.05 „סעו לשלום".
09.05 „ביקור בית", עם רבקה מיכאלי.
10.10 „כל צבעי הרשת" — מגזין יומי.
12.10 „גל פתוח" — חדשות ופזמונים.
13.00 „בחצי היום".
14.06 „יש ענין", עם גבי גזית.
15.10 „סעו לשלום" — מנחה: גדעון הוד.
16.05 „שירים ושערים".
17.10 „יומן כלכלה".
17.30 „על מספרים ואנשים" — מגזין המשק והחברה.
18.06 „מסיבת עתונאים" — עורך ומנחה: יצחק גולן.
18.45 היום בספורט.
19.00 „היום הזה".
19.35 „עם ישראל" — מוסף לענינים יהודיים בעולם.
20.05 „אומר בשבחין" — פיוטים ופרקי חזנות ספרדיים.
22.05 „תזמורות כלי־נשיפה", והפעם: „כבקשתך".
23.05 „צלצול שלישי" — שבועון לאומנויות בשידור חי.

רשת ג'

14.00 „לי ולך — שיר וברכה".
15.05 „חדש, חדיש ומחודש", עם שוש עטרי.
16.05 „מוסיקה לענין".
17.05 „הצגה יומית" — עם אורלי מורג.
18.06 „מצעד הפזמונים הלועזיים".
21.05 „ארום עתיק" — שירים שלא נס ליחם, עם מרים אלון.
23.05 „הלילה הוא שירים".

גלי צה"ל

06.00 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור.
06.10 צלילי בוקר — שירים עבריים.
06.30 האוניברסיטה המשודרת יצאה לפגרה ולכן במשך שבוע זה לא תשודר.
07.07 שבע אפס שבע — עם מיכאל רק.
08.05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית.
09.05 נכון לעכשיו, עם רפי רשף.
11.05 טעם של פעם, עם אורלי יניב.
12.05 להיט לתאבון.
13.05 בסיגנון ישראלי, עם אלי ישראלי.
15.05 מה יש — עם ארז טל.
16.05 ארבע אחר הצהריים — שירים עבריים.
16.55 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור.
17.00 יומן גלי־צה"ל.
17.30 כוונת — מגאזין גלי־צה"ל לעניני צבא ובטחון.
17.50 יומן ספורט.
18.05 רדיו ספורט.
19.05 „רדיו במקום", עם דני קרפל.
20.05 „רחוק מן העין" שירי עמים.
21.00 מבט לחדשות.
21.30 האוניברסיטה המשודרת יצאה לפגרה ולכן במשך שבוע זה לא תשודר.
22.05 על הדבש ועל הכיפאק — שירים שהתחבר'ה אוהבים.
23.05 „שעת ערבית" — צביקה שפירא משוחח עם ד"ר נדיר יונס מכפר ערה.
00.05 ציפורי לילה נהרדה, עם דני קרפל.
02.05 לא רוצים לישון.
05.05 צלילי בוקר.

שני רדיו

13.1.1986

קול המוסיקה

06.02 „צלילי בוקר"
07.07 „בוקר טוב": בויס: פתיחה מס' 9, בלה מג'ור, הנדל: סונטה מס' 4, בלה מינור, לחליל וגיטרה
07.30 „שחרית מוסיקלית": היידן: סימפוניה מס' 48, בדו מג'ור, „מריה תרזה" יוסף ריינברגר: תשיעיה במי במול מג'ור, לחליל, אבוב, קלרנית, קרן, בסון, כנור, ויולה, צ'לו וקונטרבס, סיבליוס: סוויטה „מיניון" לשני חלילים ותז' כלי־קשת, ברהמס: קונצ'רטו בלה מינור, לכנור, צ'לו ותז'.
09.30 „קונצרט בוקר": בטהובן: חמישיית כלי־קשת, בדו מג'ור, סליירי: קונצ'רטו בדו מג'ור לפיאנופורטה ותז', דבוז'ק: סרנדה במי מג'ור לכלי־קשת, סטרווינסקי: קונצ'רטו ברה, לכנור ותז', פרוקופייב: סימפוניה מס' 3, בדו מינור
11.57 „מגישים שיר"
12.05 „מאוצר הסרטיה" — קונצרט מיצירות באך בכנסיית דורמיציון לטובת ילדים אוטיסטים (חלק א'): טוקטה ופוגה בפה מג'ור, רי"ב 540, טריו סונטה מס' 5, בדו מג'ור רי"ב 529, שומאן: אנדנטה עם וריאציות
13.00 „קונצרט צהרים" — גריג: סונטה בלה מג'ור, לצ'לו ופסנתר, מוצרט: קונצ'רטו בדו מג'ור, לפסנתר ותז', ק' 476 שוברט: „רג השמך" שוברט: חמישיה בלה מג'ור, „רג השמך" שומאן: קטע קונצרט ל־4 קרנות ותז'
15.00 „מילון מוסיקלי"
15.05 „מוסיקה ויזה" „קיה" לקלרנית סולו ולשבעה כלים, „מנטור"

יהודה עמיחי – „בגוף ראשון" (רשת ב', 23.05)

לארבעה זמרים, לחליל, טרומבון וצ'לו, „קרתה" לגיטרה סולו, מיה שמידט: „סוף השנה" לפי טקסט של שרה קירש
16.00 „קונצרט מנחה": ברוקנר: מוטט „גרדואלה", בטהובן: סונטה מס' 29, בסי במול מג'ור, „פסנתר הפטישים", ראבל: „אמא אווזה", מוסיקה לבאלט, מאהלר: סימפוניה מס' 4, בסול מג'ור
18.30 „קונצרט מהקלטות התז' הסימפ' ר"ש: מוצרט: סימפוניה מס' 35, ברה מג'ור („הפנר"), ק' 385, סטרווינסקי: סימפוניות של כלי־נשיפה, יקותיאל שורה: מוסיקה לכלי־קשת עם חוף, קבלבסקי: קונצ' מס' 3 לפסנתר ותז', רחמנינוב: 4 מומנטים מוסיקליים
20.05 „ערב טוב" — ליסט: אגדה — „פרנסיסקוס מאסיזי — הדרשה לצפורים"
20.27 „מגישים שיר"
20.30 „מאולמי הקונצרטים בעולם": ברטוק: מוסיקה לכלי מיתר, כלי הקשה וצ'לסטה, סטרווינסקי: תמונות באלט, רחמנינוב: סימפוניה כוראלית „הפעמונים" בן חיים: סנטינה, סם רפלינג: מתוך אלבום אמריקני, לך מילה: אימפרוביזציה וסקרצו
22.25 „מילון מוסיקלי"
22.30 „מן המקורות" קולות וצלילים מבורגונדיה
23.00 „רפי פסנתר": באך: פרטיטה מס' 1, בסי במול מג'ור, היידן: אריאטה ווריאציות במי במול מג'ור, מוצרט: אדג'ו בדו מינור, ק' 546 ופוגה בדו מינור, ק' 426.

רשת א'

07.30 „היו שירים" — פזמונים ישנים ואהובים בעריכת אפרים דייל
08.05 „חוגה", עם בני הגדל
09.05 „השיר לא תם" — שירים עבריים
09.30 „מפגש" — מגזין
10.30 „רדיו קל"
11.10 השידור היומי לבתיה"ס „ספור אני שומע", והפעם: „ספור על ילדה שמנה" — מאת מאיה ינון
11.30 „השכלה ודעת לכל" „משה מנטיפיורי"
12.05 „פעמי המזרח"
14.06 „לבת ולבן ולכל המתעניין" — תכניות לילדים: א. „ספר חבקוקי" — מאת טובה הרשקוביץ; ב. „הארי שוש בסערה" — מאת יוסי מרגלית; ג. „מחליקיים של כסף" — מאת מרי מייפס־דודג'; ד. „ספר השבוע" — והפעם: „קופסת הברולח" — מאת רות יהדית
15.00 לילדים הגדולים: „המשך ישנאל" — „שעשועון בשידור חי"
15.25 „הכדור עגול" — ספורט לנוער, עם דני דבורין
15.53 „מאוצר הספרים"
16.05 „דודידרמה"
17.12 „מגישים שיר"
17.20 „האוניברסיטה הפתוחה" — „הטלאי הצהוב" והפעם: „היישוב היהודי בארץ־ישראל בתקופת השואה" — ד"ר דינה פורת
18.06 „מינחת ערב" — משדר יומי
18.45 פרקי היום בתנ"ך
19.05 „עיונים בפרשת השבוע"
19.30 שידורים לעולים
22.05 „קשר לילי"

רשת ב'

08.05 „סעו לשלום"
09.05 „ביקור בית", עם רבקה מיכאלי
10.10 „כל צבעי הרשת" — מגזין יומי
12.10 „גל פתוח" — חדשות ופזמונים
13.00 א"ז — „בחצי היום" — חדשות ופזמונים
14.06 „יש ענין", עם גבי גזית
15.10 „סעו לשלום" — מנחה: גדעון הוד
16.05 „שירים ושערים"
17.10 „יומן כלכלה"
17.30 „על מספרים ואנשים" — מגזין המשק והחברה
18.06 „שעה חפשית" — מגזין שבועי לעניני חנוך
18.45 היום בספורט
19.00 „היום הזה"
19.35 „דין ודברים" — מגזין לעניני חוק ומשפט
20.05 „מצעד הזמירות"
22.05 „פינת הג'אז"
23.05 „בגוף ראשון", (ש.ח.) והפעם עם יהודה עמיחי
00.10 „הרי ארצי מולדתי" — שירים עבריים.

רשת ג'

14.06 „לי ולך — שיר וברכה"
15.05 „חדש, חדיש ומחודש" עם שוש עטרי
16.05 „מוסיקה לענין"
17.05 „הצגה יומית", עם יגאל רביד
18.06 „אתם זוכרים את השירים"
20.05 „קצת אחרת" — [illegible] עם אורלי מורג
22.05 „משלנו" — שירים עבריים
23.05 „הלילה הוא שירים"

גלי צה"ל

06.00 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור
06.30 האוניברסיטה המשודרת יצאה לפגרה ולכן במשך שבוע זה לא תשודר
07.07 שבע אפס שבע
08.05 בוקר טוב ישראל
09.05 נכון לעכשיו, עם רפי רשף
11.05 טעם של פעם, עם אורלי יניב
12.05 להיט לתאבון
13.05 בסיגנון ישראלי
15.05 מה יש, עם ארז טל
16.05 ארבע אחרי הצהריים
16.55 באופן מילולי
17.00 יומן גלי־צה"ל
17.30 משהו עולמי — מגאזין גלי־צה"ל לעניני חוץ
17.50 יומן ספורט
18.05 שעה קלה על כלכלה
19.05 „רדיו במקום", עם דני קרפל
20.05 „משלנו" מצעד הפזמונים העבריים
21.00 מבט לחדשות
21.30 האוניברסיטה המשודרת יצאה לפגרה ולכן במשך שבוע זה לא תשודר
22.05 על הדבש ועל הכיפאק
23.05 קריאת כיוון — תוכנית שבועית על ספרים וקוראים
23.50 [illegible]
00.05 ציפורי לילה
02.05 לא רוצים לישון
05.05 צלילי בוקר.

שלישי רדיו

14.1.1986

קול המוסיקה

06.02 „צלילי בוקר".
07.07 „בוקר טוב": שומאן: 6 אטיודים בצורת קנון.
07.30 „שחרית מוסיקלית": הנדל: טריו סונטה מס' 5, בסול מינור, היידן: סימפוניה מס' 41, בדו מג'ור, בטהובן: 2 שירים: „אדלאידה" ו„שיר השלווה", פרנק: פרלוד, אריה ופינאלה.
09.30 „קונצרט בוקר": באך: קנטטה מס' 45, מוצרט: סימפוניה מס' 29, בלה מג'ור, ק' 186 א', ברהמס: 4 דואטים לאלט ובריטון, שוברט: סונטה בדו מינור, לפסנתר, ד' 958.
11.57 „מגישים שיר".
12.05 „מוסיקה קמרית": דז'אבואראי: וריאציות על שיר הונגרי, ברהמס: רביעיית פסנתר מס' 3, בדו מינור.
13.00 „קונצרט צהרים": רוסיני: האיטליה באלג'יר — מבחר, וולף: סרנאדה איטלקית, וולף: „ספר השירים האיטלקי", מבחר, מנדלסון: סימפוניה מס' 4, בלה מג'ור, „האיטלקית".
15.00 „מילון מוסיקלי".
15.05 „ממרף התקליטיה".
16.00 „קונצרט מנחה": סיבליוס: סימפוניה מס' 7, מנדלסון: קונצ'רטו כפול, ווהן וויליאמס: פנטסיה על נושא מאת טליס, דה פאייה: קונצ'רטו לצ'מבלו, ליסט: סימפונית דנטה.
18.30 „אתנחתא" — בשידור חוזר: יאיר קלס (כנור), ויקטור דרביאנקו (פסנתר): באך: סונטה בסול מג'ור, אייבס: סונטה מס' 4, שוברט: רונדו בלה מג'ור, ד' 574, ברהמס: סונטה, מס' 3, ברה מינור.

שומאן – שחרית מוסיקלית (קול המוסיקה, 07.00)

20.05 „ערב טוב": בטהובן: דואו לקלרנית ובסון, בדו מג'ור: מנדלסון: הפתיחה „עתליה".
20.27 „מגישים שיר".
20.30 „מאולמי הקונצרטים שלנו": דימיטרי פטקוביבס: בטהובן: סימפוניה מס' 2, ברה מג'ור; שוסטקוביץ': סימפוניה מס' 14, לסופרן, בס ותז'.
22.25 „מילון מוסיקלי".
22.30 „פעם ועוד" — אלמיידה פראדו: אקספלורה 74, ל־4 קבוצות כליות.
23.00 „דור למאראם ביזה" — סידרה שניה. „פגישה עם קאמי סן־סאנס" (ש.ח.)

רשת א'

07.30 „היו שירים" — פזמונים ישנים ואהובים.
08.05 „חוגה", עם בני הגדל.
09.05 „השיר לא תם" — שירים עבריים.
09.30 „מפגש" — מגזין בשידור חי.
10.30 „רדיו קל".
11.10 השידור היומי לבתיה"ס, שידור לחנוך המיוחד.
11.30 „השכלה ודעת לכל": „קהילות ישראל", והפעם: „רומניה".
12.05 „פעמי המזרח" — מצעד פזמונים מזרחיים.
14.06 „לבת ולבן ולכל המתעניין" — תכניות לילדים: א. „טוב לי בקנוף" — סידרת ספורים לקטנים מאת ברורית וולפ; ב. „מחליקיים של כסף" — מאת מרי מייפס־דודג'; ג. „מעשה כלולי ה..." — מאת דבורה עומר; לילדים הגדולים: „חתול בשק" — ילקוט כלי־בו.
12.25 „השכלה ודעת לכל" — „מרהבא" — שעורים בערבית.
15.55 „ספר חדש".
16.05 „ספר [illegible]".
17.12 „מגישים שיר".
17.20 „האוניברסיטה הפתוחה": „ארץ־ישראל בתקופה הצלבנית", פרופ' ב"ז קידר.
18.06 „מינחת ערב" — משדר יומי.
18.47 פרקי היום בתנ"ך.
19.05 „שעור בתלמוד".
19.30 שידורים לעולים.
22.05 „שנינו ביחד וכל אחד לחוד" — עורך ומנחה: יובב כץ.

רשת ב'

08.05 „סעו לשלום". 09.05 „ביקור בית", עם רבקה מיכאלי.
10.10 „כל צבעי הרשת" — מגזין יומי.
12.10 „גל פתוח" — חדשות ופזמונים.
13.00 „בחצי היום".
14.06 „יש ענין", עם גבי גזית.
15.10 „סעו לשלום" — מנחה: גדעון הוד.
16.05 „שירים ושערים".
17.10 „יומן כלכלה".
17.30 „על מספרים ואנשים" — מגזין המשק והחברה.
18.06 „אצבע על הדופק" — שבועון בעניני בריאות ורפואה.
18.45 היום בספורט.
19.00 „היום הזה".
19.35 „עולם חדש" - מגזין חדשותי לעניני האדם וסביבתו.
20.05 פרקי חזנות „בבקשתך" — מזמור שיר.
22.05 „עור מעם אחת", והפעם: „הספינה טבעה פתאום" — 45 שנה לאסון „פאטריה" — תסריט חדש.
23.05 „קפה ראשי" — חידונים מגוונים עם שמוליק רוזן.

רשת ג'

14.06 „לי ולך — שיר וברכה".
15.05 „חדש, חדיש ומחודש", עם שוש עטרי.
16.05 „מוסיקה לענין".
17.05 „הצגה יומית", עם יגאל רביד.
18.06 „מקום בכנרת" — מצעד הפזמונים הישראליים.
21.05 „ארום עתיק" — שירים שלא נס ליחם, עם מיכל גזית.
23.05 „פניני ג'אז", עם לאה ליאור.

גלי צה"ל

06.00 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור.
06.10 צלילי בוקר — שירים עבריים.
07.07 שבע אפס שבע — עם איתן ליפשיץ.
08.05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית.
09.05 נכון לעכשיו, עם רפי רשף.
11.05 טעם של פעם, עם אורלי יניב.
12.05 להיט לתאבון.
13.05 בסגנון ישראלי — עם אלי ישראלי.
15.05 מה יש, עם ארז טל.
16.05 ארבע אחרי הצהריים — שירים עבריים.
16.55 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור.
17.00 יומן גלי־צה"ל.
17.30 כוונת — מגאזין גלי־צה"ל לעניני צבא ובטחון.
17.50 יומן ספורט.
18.05 שעה קלה על כלכלה, עם שמואל נחושתן.
18.35 כוכב הערב.
19.05 „רדיו במקום", עם דני קרפל.
20.05 „לא רק רוק".
21.00 מבט לחדשות.
22.05 על הדבש ועל הכיפאק — שירים שהתחבר'ה אוהבים.
23.05 אהבה קלאסית, עם פנחס עידן.
00.05 ציפורי לילה, עם יובל מסקין.
02.05 לא רוצים לישון.
05.05 צלילי בוקר.

רביעי רדיו

15.1.1986

קול המוסיקה

06.02 צלילי בוקר
07.07 בוקר טוב: הנדל: קונצ'רטו מס' 1, בסי במול מג'ור, לאבוב ותז'. היידן: אריטה עם ואריאציות
07.30 שחרית מוסיקלית: היידן: קונצ'רטו לאבוב בדו, דבוז'ק: חמישיית הפסנתר, בלה מג'ור, צ'ייקובסקי: סימפונית מאנפרד
09.30 קונצרט בוקר: שוברט: באביב, דביסי: האביב, סוויטה סימפונית, היידן: עונות השנה, גירסה מקוצרת של האורטוריה
11.57 מגישים שיר
12.05 אמנים באולפן — מירי ארלשטיין (חליל) סונטה קדם (פסנתר): באך: סונטה מס' 7, בסול מינור. דופלר: פנטסיה פסטורלית הונגרית, פולנק: סונטה: אורה רותם־פסנתר: ראובן נר: פתחי עולם (השמעת בכורה)
13.00 קונצרט צהרים: היידן: סימפוניה מס' 48, בדו מג'ור, מריה תרזה, יוזף ריינברגר: תשיעיה במי במול מג'ור, סיבליוס: סוויטה „מיניון" לשני חלילים ותז' כלי קשת, ברהמס: קונצ'רטו בלה מינור, לכנור, צ'לו ותז'
15.00 מילון מוסיקלי
15.05 מוסיקה כאן ועכשיו: דניאל גלאי: ילד טוב של העולם הבא. רלף שיפי: הברית
16.00 קונצרט מנחה: פולנק: סונטה לקרן, חצוצרה וטרומבון, קורט וייל: אופרה בגרוש, מאהלר: סימפוניה מס' 6, בלה מינור
18.30 מאולמי הקונצרטים בעולם — הללו את ה' כל גויים, רי"ב 230, פרטיטה מס' 3, בלה מינור, רי"ב 827, בוא ישו, רי"ב 229, פרטיטה

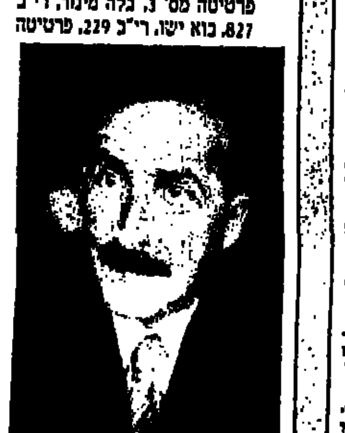

סטפן צווייג – „העולם של אתמול" (גל"צ, 23.05)

מס' 4, ברה מג'ור, רי"ב 828, ישו שמחתי, רי"ב 227
20.05 עשה לך רב — 1. באך הרמוני לומר באיטליה
20.57 מגישים שיר
21.00 אופרה של יום רביעי: אוברה פרה דיאוולו
22.55 מילון מוסיקלי
23.00 צלילי ליל: ויואלדי: קונצ'רטו לחלילית סופרנינו, בלה מינור. מיוחס להיידן: פרטיטות שדה בסי במול מג'ור, רחמנינוב: מומנט מוסיקלי, מס. 3 בסי מינור, פאייה: האהבה המכושפת.

רשת א'

07.30 היו שירים — פזמונים ישנים ואהובים
08.05 חוגה, עם בני הגדל
09.05 השיר לא תם — שירים עבריים
09.30 מפגש — מגזין בשידור חי
10.30 רדיו קל
11.10 השידור היומי לבתיה"ס: ואלה תולדות — סידרת תכניות בנושאים יהודיים
11.30 השכלה ודעת לכל: משה מונטיפיורי
12.05 פעמי המזרח
14.06 לבת ולבן ולכל המתעניין — תכניות לילדים: [illegible]
15.00 [illegible] — עם מומחים באולפן
15.55 מאוצר הספרים — סקירה על ספרי ילדים
16.05 [illegible]
17.12 מגישים שיר
17.20 האוניברסיטה הפתוחה: ארץ־ישראל בתקופה הצלבנית
18.06 מינחת ערב — משדר יומי
18.47 פרקי היום בתנ"ך
19.05 סיכום ההלכה היומית
19.30 שידורים לעולים
22.05 חבר מאותו כוכב — תכנית היכרויות רדיופונית בשידור חי.

רשת ב'

08.05 סעו לשלום
09.05 ביקור בית, עם רבקה מיכאלי
10.10 כל צבעי הרשת — מגזין יומי
12.10 גל פתוח — חדשות ופזמונים
13.00 בחצי היום
14.06 יש ענין — עם גבי גזית
15.10 סעו לשלום — מנחה: גדעון הוד
16.05 שירים ושערים
17.10 יומן כלכלה
17.30 על מספרים ואנשים — מגזין המשק והחברה
18.06 זרקור — עורך ומנחה: יצחק גולן
18.45 היום בספורט
19.00 היום הזה
19.35 מוסף לעניני צבא ובטחון
20.05 ניחוחי חציר, והפעם: עם הזמר והמלחין אמיר גינת
21.05 שיר לדרך
21.30 העברת משחק כדורסל בין מכבי תל־אביב לבין קבוצה שידור חי מבלגיה — דרך אולפן תל־אביב
23.30 שירים עבריים
00.10 הרי ארצי מולדתי — שירים עבריים.

רשת ג'

14.06 לי ולך שיר וברכה
15.05 חדש, חדיש ומחודש, עם שוש עטרי
16.05 מוסיקה לענין
17.05 הצגה יומית, עם אורלי מורג
18.06 היה היו — מצעד להיטים ישנים
20.05 עם כל הנשמה, עם מעה מיוד
22.05 משלנו — שירים עבריים
23.05 הלילה הוא שירים.

גלי צה"ל

06.00 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור
06.10 צלילי בוקר — שירים עבריים
06.30 האוניברסיטה המשודרת יצאה לפגרה ולכן במשך שבוע זה לא תשודר.
07.07 שבע אפס שבע, עם ערי טלבור
08.05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית
09.05 נכון לעכשיו, עם רפי רשף
11.05 טעם של פעם, עם אורלי יניב
12.05 להיט לתאבון
13.15 בסגנון ישראלי, עם אלי ישראלי
15.05 מה יש, עם ארז טל
16.05 ארבע אחר הצהרים — שירים עבריים
16.55 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור
17.00 יומן גלי צה"ל
18.05 שלוש ארבע לעבודה
19.05 רדיו במקום, עם דני קרפל
20.05 מצעד הפזמונים הלועזיים
21.00 מבט לחדשות
21.30 האוניברסיטה המשודרת יצאה לפגרה ולכן במשך שבוע זה לא תשודר.
22.05 על הדבש ועל הכיפאק — שירים שהתחבר'ה אוהבים
23.05 העולם של אתמול — כבואת אירופה של ראשית המאה, דרך סיפרו של סטפן צווייג „העולם של אתמול". (ש.ח.)
00.05 ציפורי לילה, עם קובי מירן
02.05 לא רוצים לישון
05.05 צלילי בוקר.

חמישי רדיו

16.1.1985

קול המוסיקה

06.02 „צלילי בוקר"
07.07 „בוקר טוב": ויואלדי: קונצ'רטו ל־2 כנורות וקונטינואו, מרצ'לו: קונצ'רטו ברה מינור לאבוב וכלי־קשת.
07.30 „שחרית מוסיקלית": בריטן: מחולות חצר מתוך האופרה „גלוריאנה", היידן: קונצ'רטו לצ'לו מס' 1, בדו מג'ור, בטהובן: פנטסיה בדו מינור, לפסנתר, מקה' ותז', סיבליוס: סימפוניה מס' 2, ברה מג'ור.
09.30 „קונצרט בוקר": מנדלסון, 6 דואטים ל־2 זמרות סופרן, בטהובן: סרנדה לכנור, ויולה וצ'לו, דיוק שיפר: חמישיה לפסנתר וכלי־קשת, וילה לובוס: בכיאנס בראזיליירס, מס' 5, לסופרן וצ'לו, שפוהר: רביעיה כפולה ברה מינור, רימסקי קורסקוב: חמישיה לחליל, קלרנית, קרן, בסון ופסנתר.
11.57 „מגישים שיר".
12.05 „מאוצר הסרטיה": 1. ארנר קראפ־אורגן קונצרט מיצירות באך מכנסיית דורמיציון (חלק ב'): פרלוד ופוגה בלה מינור, 2 מבואות כוראליים, רי"ב 657, 659, פסקאליה ופוגה בדו מינור, — רי"ב 582; 2. לידיה מורדקוביץ' (כנור) אלן סטרנפילד (פסנתר): ראבל: סונטה לכנור ופסנתר.
13.00 „קונצרט צהרים": הנדל: טריו סונטה מס' 5, בסול מינור, היידן: סימפוניה מס' 41, בדו מג'ור, בטהובן: 2 שירים: „אדלאידה" ו„שיר השלווה", פרנק: פרלוד, אריה ופינאלה.

חנוך לוין – „האשה היהודיה במחזותיו" (רשת א', 15.30)

15.00 „מילון מוסיקלי"
15.05 „מפגשים מוסיקליים"
16.00 „אתנחתא" — רביעיית ירושלים התרשה: שוסטקוביץ': רביעייה מס' 8, רס דקעה, רביעייה מס' 3, ברהמס: רביעייה בלה מינור, אופ' 51, מס' 2.
17.30 „קונצרט מנחה": צ'ייקובסקי: „זכרונות מפירנצה" ששיה, מבחר שירי נאפוליטניים, ליסט: שנות נדודים, השנה השנייה — איטליה, ביזה: „רומא" סוויטה.
20.05 „ערב טוב": באך: קונצ'רטו במי מג'ור, לכנור ותז'.
20.27 „מגישים שיר".
20.30 „מהקלטות התז' הסימפ' ר"ש: פאול בדחיים: „חזונו של נביא", קנטטה, רחמנינוב: קונצ'רטו מס' 2 לפסנתר ותז', מנדלסון „ליל ולפורגיס הראשון", רספיגי: „אורני רומא".
22.55 „מילון מוסיקלי".
23.00 „זמר הזהב" — אמנים גדולים בהקלטות הסטוריות: הפסנתרן וילהלם קמפף, שופן: סונטה מס' 3, בסי מינור, פרוקופייב: קונצ'רטו מס' 3, לפסנתר ותז', שופן: מזורקה בלה מינור.

רשת א'

07.30 „היו שירים" — פזמונים ישנים ואהובים.
08.05 „חוגה", עם בני הגדל.
09.05 „השיר לא תם" — שירים עבריים.
09.30 „מפגש" — מגזין בשידור חי.
10.30 „רדיו קל".
11.10 השידור היומי לבתיה"ס: „דיקוני ספר", והפעם: „יומניה" — מאת [illegible].
11.30 „השכלה ודעת לכל" „משה מונטיפיורי".
12.05 „פור ולבונה".
14.06 „לבת ולבן ולכל המתעניין" — תכניות לילדים: א) „טוב לכתוב" — עידוד המאזינים הצעירים לכתיבה יוצרת; ב) „מעשה בלולי ה..." — מאת דבורה עומר.
14.45 לילדים הגדולים: „חתולקט" — מבחר מתוכניות „חתול בשק"
15.25 עוריה אלון מספר על נוף הארץ
15.30 „קתדרא" — במת רדיו. והפעם: ד"ר שושנה וייץ — „סטריאוטיפ האשה היהודיה במחזותיו של חנוך לוין".
15.53 „ספר חדש".
16.05 „צורת המזרח־התיכון".
17.12 „מגישים שיר".
17.20 „האוניברסיטה הפתוחה": „צרפתית למתחילים".
18.06 „מינחת ערב" — משדר יומי.
18.47 פרקי היום בתנ"ך.
19.05 „שיעור בתניא".
19.30 שידורים לעולים.
22.05 „הליכות באספמיה" — בעריכת דלית אורמיאן ויובב כץ.

רשת ב'

08.05 „סעו לשלום".
09.05 „ביקור בית" — עם רבקה מיכאלי.
10.10 „כל צבעי הרשת" — מגזין יומי.
12.10 „גל פתוח" — חדשות ופזמונים.
13.00 א"ז — „בחצי היום" — חדשות ופזמונים.
14.06 „יש ענין", עם גבי גזית.
15.10 „סעו לשלום" — מנחה: גדעון הוד.
16.05 „שירים ושערים".
17.10 „יומן כלכלה".
17.30 „על מספרים ואנשים" — מגזין המשק והחברה.
18.06 „יש שאלות", עם יצחק אלון.
18.51 הים בספורט.
19.00 „היום הזה".
19.35 „השבוע בכנסת".
20.05 „שורשים" — מגזין לעניני פולקלור ועדות.
21.30 העברת משחק כדורסל של כדורסל בין מכבי תל־אביב לבין קבוצה — שידור חי מבלגיה.
23.30 „בינינו לבין עצמנו" — שיחות עם מאזינים בשידור חי, מנחה: רעיה גניאל.

רשת ג'

14.06 „לי ולך — שיר וברכה"
15.05 „חדש, חדיש ומחודש", עם שוש עטרי.
16.05 „מוסיקה לענין".
17.05 „הצגה יומית", עם יגאל רביד
18.06 „קולנוע" — שבועון פופ.
20.05 „מופע רוק", עם דליה כהן.
22.05 „משלנו" — שירים עבריים.
23.05 „הלילה הוא שירים".

גלי צה"ל

06.00 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור.
06.10 צלילי בוקר — שירים עבריים.
06.30 אוניברסיטה משודרת: אלברט איינשטיין יצירות בכל מחיר. מרצה: פרופ' יוסף אגסי.
07.07 שבע אפס שבע, עם צביקה שפירא.
08.05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית.
09.05 נכון לעכשיו, עם רז שילת.
11.05 טעם של פעם, עם אורלי יניב.
12.05 להיט לתאבון.
13.05 בסגנון ישראלי, עם אלי ישראלי.
15.05 מה יש, עם ארז טל.
16.05 ארבע אחר הצהריים — שירים עבריים.
16.55 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור.
17.00 יומן גלי־צה"ל.
17.30 כוונת — מגאזין גלי צה"ל לעניני צבא וביטחון.
17.50 יומן ספורט.
18.05 שעה קלה על כלכלה.
18.35 כוכב הערב.
19.05 „רדיו במקום", עם דני קרפל.
20.05 „רוק ישראלי".
21.00 מבט לחדשות.
21.30 אוניברסיטה משודרת: אלברט איינשטיין יצירות בכל מחיר.
22.05 על הדבש ועל הכיפאק — שירים שהתחבר'ה אוהבים.
23.05 מצעד הקלאסי, עם דובי לניר ואריאל כהן.
00.05 ציפורי לילה, עם רוני חורין.
02.05 לא רוצים לישון.
05.05 צלילי בוקר.

תשבצים

אגוזן 116

(מ) – כתיב מלא.

אפקי:

1. רכוש נטוש בתחום הנוסטלגיה (4, 4). 6. מה שנשאר מתקיעת כף לנכרי (3). 7. „השמים נקרעים" מעומס תפרים (4, 5). 8. תואר לשקוי מפרי צעיר (4). 10. לא מדיר רגליו מן הספון (6). 13. שמענו שהסופר הרוסי זימן את בת משפחתו בספרו (6). 15. ניר עבודה שלם מאות אחת (4). 19. מה שאפרים צבר זה לא מציאותי (5, 4). 20. ידוע מן השדה (3). 21. איזה רוח יוצא מצמד ברברנים בחדרו! (4, 4).

אנכי:

1. אלה שרואים לנקמה על מעשהו בלילה עם צפור (5). 2. תרכובת כזו עלולה להוות עבורי אסון (5). 3. מה שיש בהן בסוף ההצגה (4). 4. האי שיש לו אפנה (6) (כ"ח). 5. לפני המשחק הוא מחפש את השער (5). 6. גלי למשטרה על מעשהו המכוער של בנו המלך (4). 9. תן עיניך בבהמות (3). 11. תן עיניך בבהמות (3). 12. בכלי צר גנוז תמר אורגטי (4, 2). 13. אחד מאבותינו ראה בעיני רוחו ישוב כזה (5). 14. שאינו ניתן אלא מן הכרם (4). 16. ישוב שלא נמסור לעולם (2, 3). 17. קיבוץ צעיר מאוד אך כולו יכולת (5) (עפ"י יואל דרום). 18. איך מתקשר מטוס כזה לעדת חסידים? בחלק ממנו (4).

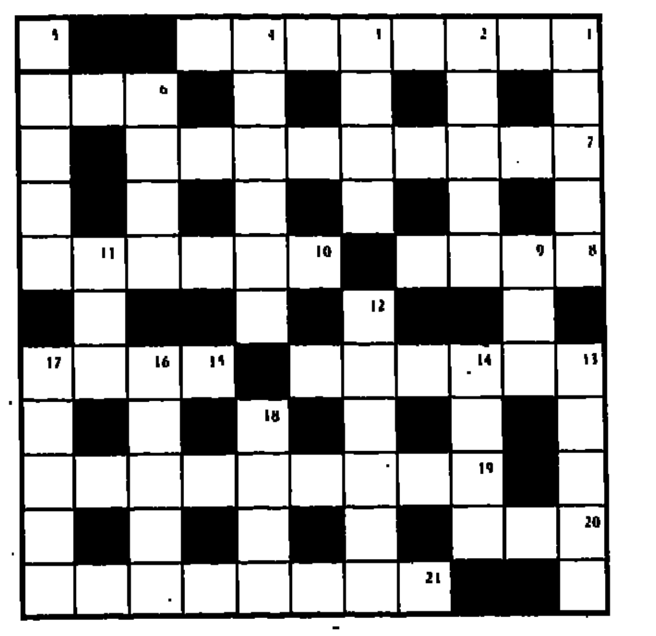

תשבץ רגיל 116

אפקי:

1. תכונות השייכות לארצות רחוקות בעקר טרופיות. דברים זרים במשיכתם. 6. ידוע, מובן. 7. פילוסוף סיני. 8. אור מוחזר נחולף. 10. אגרונום יהודי שייסד וניהל מטעם יק"א את החוות לדוגמה ברוסיה הדרומית, בסאראביה, ארגנטינה וברזיל ש"פ: עקיבא יעקב. 13. שמה הגרמני של ורוצלב שבפולניה. 15. אפוריזם. 19. חמר סימום. 20. מטבע קטנה. 21. מרמטכ"ל צה"ל.

אנכי:

1. עיר במרכז בלגיה (פרבר של בריסל). 2. יצירה מוסיקלית. 3. מין תנור אפיה. 4. הנימפה שהפכה לדוב בגלל אהבת זאוס אליה ונקבעה בין כוכבי הדוב. 5. הגדול באיי סונדה הקטנים. 6. כלי נשיפה בתזמורת. 9. נתח. 11. קבוץ בארץ. 12. עלום. 13. פרופ' לכימיה אורגנית שהיה מנהלו של „מכון וייצמן" וראש אגף מחקר ותכנון של משרד הבטחון 1948. 14. רשת. 16. (תחילית) זמן (ימנית). 17. שייך או עוסק בקבוצת אוכלוסיה על פי מצבה הכלכלי או החברתי. 18. יובש.

פתרונות:

אגוזן 113

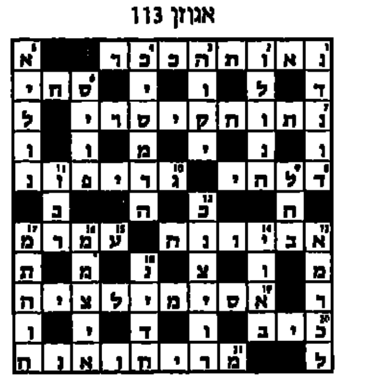

תשבץ 113

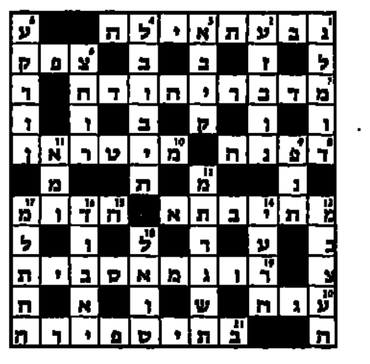

אמיר בן אור

ברידג'

גביע ונציה

במקביל לאליפות העולם הפתוחה (גביע ברמודה) נערכת אליפות העולם לנשים (גביע ונציה). לתחרות זו מעפילות הנבחרות לאחר תחרויות איזוריות. אירופה שולחת שתי נבחרות את אלופת אירופה ואת סגניתה, האלופה עולה אוטומטית לשלבים הסופיים של התחרות בעוד הסגנית נאלצת להתחרות על הזכות לעלות לשלבים אלו. (אלופת אירופה) עלתה ישירות, בעוד ש(סיימה ראשונה) נאלצה להתמודד בשלבים המוקדמים. שתי הנבחרות נפגשו בשלבים הסופיים, ולפניכם יד ממפגש זה:

מחלק: מערב פגיעים: צפון – דרום

ההכרזה:

מערב	צפון	מזרח	דרום
קאוויארד	סמית	שבאליי	דיוויס
—	1 קלאב	כפל	3 קלאב
3 ספייד	—	4 ספייד	—
—	—		

חדר סגור

מערב	צפון	מזרח	דרום
הורטון	סאול	לאנדי	פינט
—	1 קלאב	—	4 קלאב
4 ספייד	—	—	—

צפון: ♠J105 ♥KQ7 ♦J96 ♣AK104

מערב: ♠K9864 ♥9843 ♦A84 ♣J

מזרח: ♠AQ73 ♥A652 ♦K1073 ♣3

דרום: ♠2 ♥J10 ♦Q52 ♣Q987653

בחדר הפתוח הובילה האנגליה ניקולה סמית במלך קלאב והמשיכה בספייד, הכרוז זכה בלקיחה, משכה את שאר השליטים, המשיכה באלוף הארט והארט קטן, ניקולה זכתה במלך ובמלכה הארט, עתה המצב ברור, לכרוז ישנה מפסידה בדיאמונד, בעייתו של הכרוז הינה למקם את המלכה והנסיך דיאמונד, ברור לכרוז שבידי צפון A K בקלאב, K Q בהארט ועתה הבעייה היא מצב הדיאמונדים. המתנגדים לעומת זאת יודעים מתוך מונחים קלפי הדיאמונד ובעייתם היא כיצד לא למכור לכרוז את החוזה. הקלף היחידי המבטיח את הינו הנסיך דיאמונד, וניקולה שיחקה את הנסיך דיאמונד, לכרוז בשלב זה במעט ברור שהמלכה דיאמונד בידי דרום (צפון לא פתח 1 בלי שליט) ואילו גם המלכה היתה בידו היה פותח כן) והכרוז זכתה עם המלך בדומם והמשיכה בעשירית דיאמונד (בתקווה שדרום לא תכסה את העשירית במלכה) במידה ודרום תשחק את המלכה הרי ישנו סיכוי נוסף שבידי צפון 9 J בלבד בדיאמונד ואז ה־9 תחפה וה־8 תנובה) דרום כיסתה עם המלכה, ה־9 דיאמונד לא נפלה והחוזה הוכשל (האם גם אתם הייתם חוזרים בנסיך דיאמונד?), בחדר השני נתקע הכרוז כשצפון חזר בדיאמונד קטן, הכרוז שיחקה את השלישית מהדומם, דרום את המלכה, משכה זכה בלקיחה וביצעה עקיפה על הנסיך דיאמונד.

ארנונה שמאי

חידות

תשבץ סכומים 116

עליך לרשום בכל משבצת ריקה, ספרה מבין הספרות 1 עד 9 ועד בכלל, באופן שסכום הספרות יהיה הסכום המופיע בגוף התשבץ. סכום הרשום מעל לאלכסון מתייחס לספרות שיש לרשום מימין לסכום וסכום הרשום מתחת לאלכסון מתייחס לספרות שיש לרשום מתחתיו.

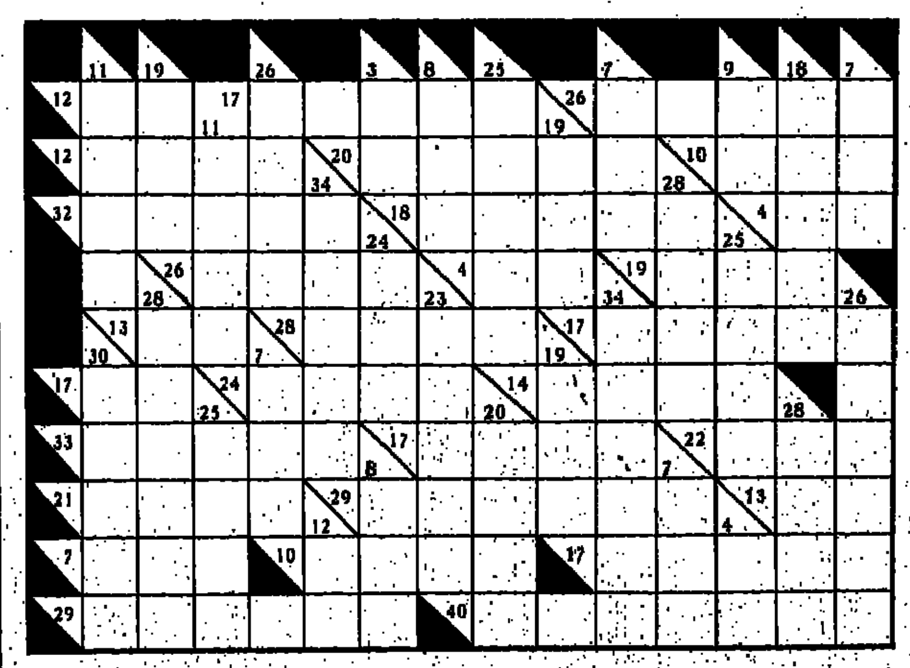

[illegible]

מתתיהו ורנה עופר

פופ

להיכן מתקדמת „ספינת הכוכבים"?

יין טוב, אומרים, משתבח עם השנים. להקות רוק ותיקות, לא תמיד. כך זה במקרה של להקת „ספינת הכוכבים". להקה שהחליפה כבר פעמיים את שמה: תחילה היתה „מטוסו של ג'פרסון" ואחר־כך „ספינת הכוכבים של ג'פרסון". עכשיו השמיטה גם את הג'פרסון משמה ויחד עם קיצור השם, יצאו מן ההרכב שני שמות מתוך השלושה המזוהים ביותר עם הלהקה: פול קנטנר ומרטי באלין. השם השלישי, הזמרת גרייס סליק, עדיין בהרכב, מה שמאפשר למעריצים להמשיך להתייחס להרכב הזה כאל המשך מסוים של הלהקה המקורית.

התקליט החדש של הלהקה נקרא "Knee deep in the hoopla", ציטוט מתוך שיר בשם „בנינו את העיר הזאת" שכתב עבור הלהקה ברני טאופין, התמלילן הקבוע של אלטון ג'ון. טאופין הביא לספינת הכוכבים המזדקנת הזאת את המקום הראשון במצעד הפזמונים האמריקני, לראשונה בקריירה הארוכה של גרייס סליק. היא, צריך לציין למען הדיוק ההיסטורי, לא היתה חברה בהרכב המקורי ובתקליט הבכורה „מטוסו של ג'פרסון ממריא", שיצא בשנת 1966. באותו תקליט שרה זמרת בשם סיגנה אנדרסון, אלמונית כיום, שעזבה את הלהקה בעקבות הריונה, מאז ועד עתה, גרייס סליק שומרת על מקומה בהרכב, היא, אגב, היתה מוכנה ברצון לשנות את שם הלהקה, אבל חברת התקליטים מתנגדת. לשם „ספינת הכוכבים", עם או בלי ג'פרסון, יש עדיין קסם. הקהל שלה מורכב בעיקר מילדי שנות ה־60 שגדלו על שירים כמו „מישהו לאהוב" ו„ארנב לבן" שנגעו באהבה חופשית, סמים, ואחר־כך גם בוייטנאם והתנגדות לממסד. אבל מי שהביא את „בנינו את העיר הזאת" למקום הראשון באמריקה, היו ילדיהם של אותם ילדי־פרחים, מה שאומר, לפי גרייס סליק, שהלהקה טרם אמרה את המלה האחרונה ויש לה עוד מה להציע. יתכן. אבל התקליט החדש מציג הרכב רוק אמריקני טיפוסי, שכמותו יש רבים.

הגיטריסט של הלהקה, קרייג צ'אקוו, משך אותה בלי בושה אל הרוק־הכבד. צ'אקוו, אגב, הצטרף אל הלהקה בשנת 1974, בהיותו בן 18 בלבד. שאר חברי הלהקה הם פיט סירס הבאסיסט, אנגלי במוצאו, דוני בלדווין המתופף; כריס תומאס הסולן וכמובן, גרייס סליק המתחלקת אתו בשירה. גרייס, בת 46 היא יותר מזמרת. היא בעצם סמל הלהקה ואם תרצו, סמל של שנות ה־60. אגב, פול קנטנר הוא אביה של צ'יינה בת ה־14, בתה של גרייס.

גרייס סליק — „ספינת הכוכבים"

עזיבתו, או פיטוריו מן הלהקה, נבעו על רקע רצונו לחזות הבוס הבלעדי. כך, על כל פנים, מציגה זאת חברתו לשעבר ואם בתו.

„ספינת הכוכבים" של אמצע שנות ה־80 נשמעת חיוורת, כאשר משווים אותה לראשית דרכה. אז, בסוף שנות ה־60, היה בה קסם מיוחד, מרדני, למרות הדימוי הזה, ידעה הלהקה גם לעשות מוסיקה טובה, שירים רכים. המעריצים של הלהקה, המעריצים האמיתיים, יצרפו גם את התקליט החדש לאוסף, אף על פי שאינו מן הטובים שעשתה. הם ינגנו אותו, אחר־כך יורידו וישימו במקומו את אחד מתקליטיה הראשונים. אולי אפילו את תקליט האוסף שלה שבמקום „מיטב הלהיטים" נקרא דווקא „הכי גרוע מכוכבים של ג'פרסון". לגבי מעריצים רבים, הלהקה הזאת שייכת לתקופה מסוימת ומיוחדת מאוד בהיסטוריה של הרוק וכל נסיון לשווק אותה אחרת, פשוט לא יתקבל על הדעת.

עומר

מחברות הקולנוע

מי מפחד מהשכן ממול

מספיק

ישנן ארצות כמו בריטניה וגרמניה בהן פורחים סרטי האימה. בארץ הם לא־כל־כך מבוקשים, ועד שמגיע אלינו מעדן שכזה הוא לרוב פארודיה על סרט אימה. גם „מי מפחד מהשכן ממול" משתייך לקטגוריה הזו, שבוחשת בסרטי האימה עתיקי־היומין עד בלי די, וזה אומר סרט מלא באנשי זאב, גבר יפה־תואר שבעצם הוא ערפד נורא, גופות נמסות, נשרפות והופכות לאפר, ויפהפיות שהופכות לערפדיות סקסיות. אף שהסרט הוא רק על גבול הפארודיה, והנושא הרי כל־כך לעוס ולא מחדש דבר, ראוי לציין שהוא אינו מתייחס אל עצמו ברצינות מרובה – וגם זו מעלה בימינו.

מסע העסקים של אבא

טוב מאוד

סוף סוף סרט יוגוסלבי חדש ומרענן. הבמאי הצעיר אמיר קוסטוריצה עשה קומדיה אנושית, שמסתכלת בהומור, אירוניה דקה, סלחנות ואיפוק, על חולשות אנוש, ומתייחסת בכבוד לרגעים, קטנים כגדולים, שבחיים. העלילה מתרחשת בסארייבו של שנות ה־50, בתקופה בה התנתק טיטו מההשפעה הסטליניסטית, והסרט מסופר דרך עיניו של ילד חכם, בן שש, הצופה בפני משפחתו ובאביו שנשלח „לחינוך מחדש" (במחנה הסגר), בשל דעותיו הפוליטיות הלא מקובלות. קוסטוריצה חושף פיסת מציאות ראליסטית, פסיפס אנושי חי, נושם וחביב של דמויות, ואף שאהבת האדם ניכרת בסרטו, אין הוא גולש לסנטימנטליות־יתר. גם המחאה הפוליטית היא מרומזת שבמרומזות.

מפרץ אלמו

טוב

אם מייקל צ'ימינו ב„שנת הדרקון" מגלה גישה גזענית נגד מלוכסני־העיניים שפשטו על אמא־אמריקה, עמיתו הצרפתי לואי מאל עושה ההיפך ב„מפרץ אלמו".

הוייטנאמי הוצג תמיד בסטריאוטיפ של כיבוש אומלל, או, חיה טורפת ב„דמעות של שתיקה", בסרטו האמריקני של מאל יש פליטים וייטנאמים שמנסים להתאקלם בטקסס, מעוז הקו־קלוס־קלן. פעם שנאו שם כושים, עכשיו מתעבים שם וייטנאמים. דין, צעיר וייטנאמי שאפתן שרוצה להתקדם בחיים, מועסק במפעל הדיג של גלורי (איימי מאדיגן). לגלורי יש חבר קנאי וגזעני (אד הריס) שיעשה הכל כדי לגרש את הוייטנאמים שמשתלטים על הפרנסה שלו, עד לסוף האלים. הדרמה המהוקצעת והמעולה של מאל נוסקת מעלה לשיאים רגשיים, היא מתפתחת כמו שירי קאנטרי עם אקדוחנים.

● במשאל שערך ארכיון הסרטים הישראלי של סינמטק ירושלים בקרב מבקרי הקולנוע בארץ, קבעו הללו את עשרת הסרטים הטובים של כל הזמנים: „אזרח קיין" של אורסון וולס, „שמונה וחצי" של פליני, „פוטיומקין" של סרגיי אייזנשטיין, „שבעת הסמוראים" של קורסאווה, „חלון אחורי" של היצ'קוק, „אוגטסו מונוגטרי" של מיצ'וגושי, „במהלך הזמן" של וים ונדרס, „הגנרל" של באסטר קיטון, „חוקי המשחק" של ז'אן רנואר, „זמנים מודרניים" של צ'פלין, ו„ילדי גן עדן" של מרסל קרנה.

סיפורה של מרי

כמעט מספיק

אמריקה אוהבת סרטים המבוססים על סיפורים מהחיים. כייחוד כאלה המבוססים על סיפורי הצלחה. עתה מקבלות הנשים את חלקן בשטח „הסופר־הומניות", ומרי היא מצליחנית שעלתה מהאשפתות, או, יותר נכון, הרימה ראש מחויה האומללים עם בעלה השוביניסט והאכזר.

אפשר היה לשמוח בזה אלמלא היה הסרט עשוי מיני טלאים וקרעים של דרמה בכיינית וסיפור־מתח, עם מוסר־השכל בצדו, נוסח „כל אנשי הנשיא" – כי מרי אינה רק אשה טובה שעלתה בסולם ההצלחה וקיבלה תפקיד בכיר בממשל של מדינת טנסי אלא גם אשת־חיל שגילתה שחיתויות ועמדה בגבורה מול פוליטיקאים מנוולים.

סיסי ספייסק, שמקבלת בשנים האחרונות את כל התפקידים של האמא־אדמה השורשית והמוסרית, נראית ומשחקת בכל [illegible].

יעל ישראל

חדשים בשטח

להב משונן

סכין־ציידים ארוכת הלהב של „להב משונן" היא זו שנתנה סיבה למותחן שמשולב בדרמה רומנטית עם כמה קצינות בית־משפט בסגנון סדרות הטלוויזיה האמריקניות. נושא: „סניגורים". מישהו רצח את אשתו העשירה של עורך עיתון ידוע (ג'ף בריג'ס). הוא נעצר באשמת רצח אשתו, ופרקליטיו שוכרים לו סניגורית מצליחה (גלן קלוז) שהיא במקרה גם גרושה צעירה. נאה. העורך החלקלק והאלגנטי מפעיל את מיטב קסמיו, והסניגורית מתאהבת בקליינט שלה ומנסה לזכות אותו בכל דרך. למרות שכל העדויות מוכיחות שהוא הרוצח. במהלך הסרט יש סצנות מיטה, התרגשויות קנאה, בגידות והתלבטויות נוסח „דאלאס" וכמה דיונים משפטיים זוהרים ומבריקים, שכמותם יש רק בסרטים. מאחר וזהו מותחן העומד על חודו של הלהב המשונן, לא נגלה לכם מיהו הרוצח המתועב.

מטרה

דרמת מתח־ריגול של הבמאי האמריקני הוותיק ארתור פן, חובר מסרטי המתח „חקירה באפלה" ו„בוני וקלייד". עלילת הסרט קונוונציונלית למדי ומוכרת מסרטים אחרים: אשתו של אקס־מרגל מהסי.איי.אי, נחטפת בעת טיול באירופה. המרגל (ג'ין הקמן) ובנו המרדן (מאט דילון) יוצאים ממסתורם בדאלאס לפאריס ומשם לברלין, עיר המרגלים – כדי למצוא את האם. כמו פאזל, הם חושפים פיסת מידע אחר פיסת מידע ונקלעים למרדפי יריות, ומגלים מזימות ותרמיות בצמרת הביון המקומית. העלילה המרכזית של פן שימשה אותו לעיגון נושא בו הוא אוהב לטפל: יחסי הורים־בנים, וגם ב„מטרה" מגלה הבן שבעצם יש לו אבא נפלא [illegible]. יופי להם, אבל לא בליבך לנו, כי „מטרה" אינו מסרטיו המובחרים של פן.

ערפדי החלל

„ערפדי החלל" הם כלל וכלל לא הערפדים המסורתיים שאנו מכירים מסרטי דרקולה, אלא רק ואריאציית־מדע בדיונית. הסרט נראה כמו [illegible] ואין זה פלא, כי הוא מזכיר עשרות סרטי מדע בדיוני ובפרט את „פלישת חוטפי הגופות" משנת 1955 ששפילברג, בסרט כמו „גרמלינס" עשה מכל העניין פארודיה. אך הבמאי טובי הופר, והמפיקים גולן־גלובוס, מתיימרים ברצינות תהומית לחזון האפוקליפטי, אודות יצורים מכוכב אחר שמשתלטים על לונדון ויונקים את כוח־החיים מבני תמותה אומללים, עד שהללו מצטמקים כמו בלון קשיש ובבת אחת הופכים לזומבים. [illegible] הפעלולים [illegible] אינם מהמשובחים ועדרי הזומבים המבוהלים שצועדים בהמוניהם ברחובות לונדון השרופה נראים כמו בובות מלאכותיות.

קומנדו

שוב אנו זוכים לצפות בשרירים האדירים של אחד ארנולד שוורצנגר. [illegible]

לילות לבנים

לא מספיק

עוד יבול מהגל האנטי־סובייטי שמרחף מעל שמי אמריקה. הפעם זהו סרט עטור כוכבים ושמות מפורסמים שאסף הבמאי טיילור הקפורד. העלילה בשלה יחד רקדן רוסי שערק למערב ונתפס בברה"מ (מיכאל בארישניקוב), שם הוא פוגש ברקדן כושי שהתאכזב מהמערב וערק לסיביר (גרגורי היינס). על פי הסרט כל הרוסים אכזריים וכל האמריקנים הם נופת צופים. והסרט נראה כמו אוסף מקרי של ז'אנרים: דרמה, מתח וריגול, מחזמר וריקוד. לא כל־כך מתחבר, וגם העלילה לא מצטיינת בהיגיון יתר. ואם האמריקנים מתעקשים ללחום ברוסים בכל דרך שהיא – שלפחות יעשו את זה בדרך אינטליגנטית.

שחמט

קרבות ותחרויות

קספרוב וצ'יבורדאנידזה – החזקים ביותר

אלוף העולם בשחמט גארי קספרוב ואלופת העולם בין הנשים מאיה צ'יבורדאנידזה מובילים בראש רשימות מד הכושר („רייטינג ליסטה") המעודכנות לראשון בינואר 1986. ברשימת הגברים מוליך קספרוב עם 2720 נקודות בהקדימו את אנאטולי קרפוב – 2700, יאן טימן (הולנד), רפאל ואגניאן (בריה"מ) וארתור יוסופוב (בריה"מ) – 2645 כ"א, ויקטור קורצ'נוי – 2635, אלכסנדר בלייאבסקי (בריה"מ), ורוברט היבנר (מערב־גרמניה) – 2625 כ"א, אנטוני מאיילס (אנגליה), לאיוש פורטיש (הונגריה) ובוריס ספאסקי (צרפת) – 2610 כ"א. ברשימת הנשים מובילה צ'יבורדאנידזה עם 2455 נקודות והיא מקדימה את פיא קרמלינג (שבדיה) וזוזא פולגאר (הונגריה) – 2400 כ"א, נונה גאפרינדאשבילי (אלופת העולם לשעבר מבריה"מ) 2350, אירינה לויטינה (בריה"מ) – 2340, נאנה אלכסנדריה ונאנה יוסיליאני (שתיהן מבריה"מ) – 2310 כ"א, אלונה אחמילובסקאיה (בריה"מ) – 2305.

קספרוב היה חייב להודיע עד יום שני האחרון (6.1) אם יתמודד עם קרפוב בדו־קרב גומלין או לא. הפיד"א מאיימת לשלול את תוארו, אלוף העולם, אם לא יתייצב לדו־קרב גומלין - כפי שהודיע.

קורצ'נוי ניצח בבריסל

ויקטור קורצ'נוי, שביקר כשבוע שעבר בישראל, זכה ערב ביקורו, ב־29 בדצמבר, במקום ראשון בתחרות שנערכה בבריסל שבבלגיה. קורצ'נוי צבר 11 נקודות ב־13 משחקים בהקדימו את בוריס ספאסקי – 10.5, יאן דר ויל (הולנד) – 9, סאקס (הונגריה) -- 8.5, נאן (אנגליה) – 8, יהודה גרינפלד (ישראל) -- 7, גארסיה פאלרמו (ארגנטינה) וז'וז'ה פולגאר (הונגריה) – 6.5 כ"א, ספילמן (אנגליה) וקואטלי (לבנוני, המייצג את צרפת) – 6 כ"א, הודג'סון (אנגליה) – 4.5, ובשלושת המקומות האחרונים סיימו שחמטאים בלגים.

במקום שני משחקים סימולטניים כמתוכנן, ערך קורצ'נוי רק משחק סימולטני אחד בעת ביקורו האחרון בארץ. בבאר־שבע התמודד עם 28 שחמטאים. הוא ניצח 24. הפסיד אחד נגד גדי מרקוביץ וסיים בתיקו עם מלכה שוורץ(!), משה פיירניק ואריה טננבאום.

תחבולות

לבן: סעיד (איחוד נסיכויות הנפט)
שחור: סיסניגה (מקסיקו)
התחרות הבינאזורית, מקסיקו 1985

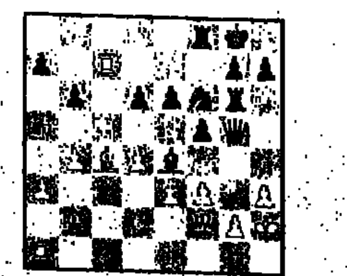

מערך הכלים של השחור מקנה לו עדיפות. כאן החליט האמן הבינלאומי המקסיקני להקריב וכך המשך המשחק: 26... [illegible]. כדאי היה להקדים ולשחק את המסע המונע [illegible]. אילו היה מצב זה מתקבל לאחר [illegible], ניתן היה לשחק עתה [illegible]; והלבן בצרות. 28... [illegible] השחור היה שומר על סיכוייו לאחר 28... [illegible] ומאיים 29... [illegible]; לאחר המשגה האחרון צפתה לסיסניגה הפתעה. 29. [illegible] תחבולה מרשימה 30... [illegible] קבל סיום של רצים שוני צבע הערוגה. כיוון שהלבן זכה רגלי אחד, הוא ישאר עם יתרון של רגלי במצב שצריך להספיק לשחור כדי לקיים בתיקו. אבל... [illegible] באלכסון הגדול. 47. [illegible] משגה מכריע. הדרך לתיקו היא 47... [illegible] אבל לאחר 49... [illegible] אין כל דרך לנצחון. [illegible] והשחור עבר על הזמן. הקיצב, אך המצב הוא אבוד.

אבי אמיר

בעיות וסיומים

בעיות השבוע

משחק מהנה של שינויי־מטים בין המעמד, ההתעיה התימאטית והפתרון העניקו למחבר הסובייטי הנודע מקום בצמרת הדו"ח ההונגרי (5260).

היוצר הגרמני מנסה ב־5261 לקבוע שיא בניטרול קצינים מפריעים.

5260. ר: דומברובסקיס
פרס 2, „שאקלט" 1983

מט בשני מסעים 7+13

5261. ג: בווינג
דו־קרב שווייץ־בוואריה 1983־84

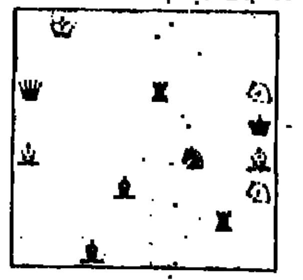

מט־עזר בשני מסעים 5+7

א) דיאגרמה ב) מח5 אל ו3

פתרונות – אל העורך, הרב צירלסון 36, ת"א 62302.

שוודיה – ישראל 65:91

בשיעור זה, מאכזב מבחינתנו, נסתיים הדו־קרב הידידותי עם שוודיה שנערך על־פני שתי מחלקות: תלת־מסעיות (שפט הבריטי נורמן מקלאוד) – 36:42; מט־עזר בשני מסעים (שפט ההונגרי נאורני באקשי) – 29:49. המחבר המצטיין היה השוודי קייל וידלרט שצבר 20 נקודות. בשתי המחלקות לפני הישראלים יוסי רטר [illegible] 15 כל־אחד. פרטים אלה ושתי היצירות המצטיינות שלפנינו המציא לנו הקפטן הישראלי לאירוע תיאודור טאובר.

יוסי רטר
דו־קרב ישראל־שוודיה 1984־85
מקום ראשון

מט בשלושה מסעים 11+12

הנושא (התלשה הנוצרת עקב מסע הראשון של השחור מנוצלת רק במסע המט) משולב עם לצ'וי מרובע.

התעיה: 1. [illegible]

פתרון: 1. [illegible]

ס. לויד
דו־קרב ישראל־שוודיה 1984־85
מקום ראשון

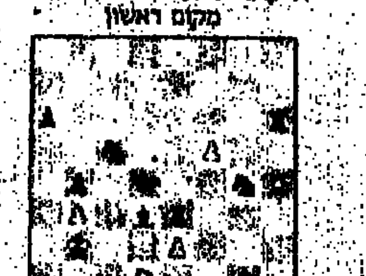

מט־עזר בשני מסעים 6+10

הנושא: כלי שחור מגיר כלי שחור אחר המסע וגורם אגב כך לכבילות הראשון: [illegible]

יוחנן אפק

קיבוץ המעפיל 40 שנות התישבות

קיבוץ טוב באמצע הדרך

40 שנה לעלייתו של המעפיל על הקרקע ● כ־700 נפש ● דור הבנים נרתם בעול הקיבוץ ● „מבחינה כלכלית - קיבוץ סולידי: לא משתוללים" ● יש על מה להתגאות ויש גם צרות ● דרך ארוכה של שגשוג ומשברים

מאת אבי בניהו

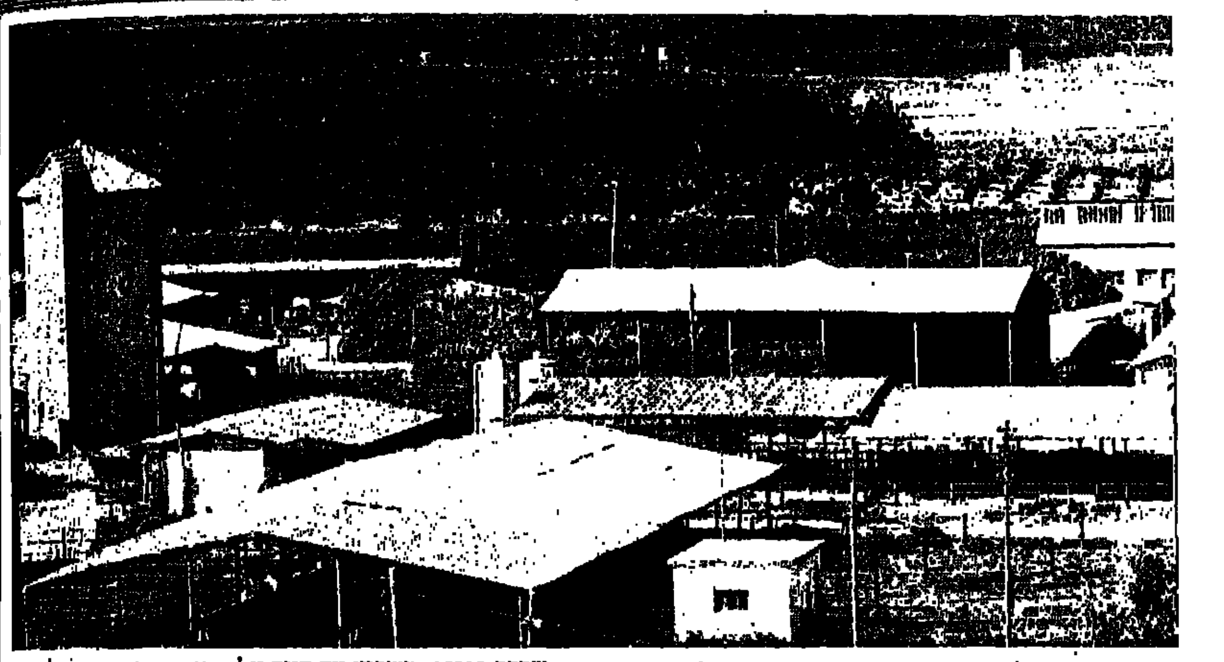

„קיבוץ טוב באמצע, קיבוץ השומר על עצמו ואינו שואף תמיד לשיאים. קיבוץ שלא מידרדר בהיסח הדעת וגם אינו מנסה להמריא בנסיקה חסרת אחריות — כזהו קיבוץ ‚המעפיל', כפי שניסו מזכירי הקיבוץ לתארו במשפט קצר אחד.

קיבוץ המעפיל, החוגג בימים אלה 40 שנה לעלייתו על הקרקע באדמות צפון עמק חפר, מוכר מאוד בציבור הרחב: קבוצות הכדורעף שלו, שלישיית המעפיל ותעשיית הגרביים המקומית — אלה ועוד נשאו בגאוה את שמו של הקיבוץ למרחקים.

המבקר בימים אלה ימי חג ב„המעפיל' רואה לפניו קיבוץ גאה בהישגיו, משק המשלב חקלאות מתקדמת עם תעשיה במגמת התפתחות, אוכלוסיה מגוונת מאוד. ארבעה דורות חיים בצוותא, חברים ותיקים וצעירים נושאים יחדיו בעול העשייה, ולא פחות חשוב — קיבוץ מוריק, מדשאות רחבות, פינות־חמד ושכונות יפהפיות.

אוכלוסיה מגוונת

בתום ארבעים השנים הראשונות חיים כיום ב„המעפיל' כ־700 נפש. פער דמוגרפי, שהביא ל„מחסור' בבנים גילאי שכבת 35־45, משפיע עד היום על הקיבוץ, שמשקיע כל העת מאמצי קליטה בלתי נלאים במגמה להרחיב את המעגל.

ב„המעפיל' חיים כיום כ־330 חברות, חברים ומועמדים, יחד עם 135 ילדיהם שבחברת הילדים. 50 בני הקיבוץ מתחנכים במוסד החינוכי „מעיין", המשותף ל„המעפיל', לעין־החורש ולהבות חביבה השכנים. כ־20 בנות ובנים נמצאים כעת במסלול השרות בצה"ל, ויחד אתם עוד 40 חברי גרעין „קמה" — גרעין פרטי, שהתקבצו ב„המעפיל' מפנימיות חקלאיות מכף־שמן ועיירות. כמה חברים מ„המעפיל' שהתגייסו ונרתמו להדרכת הגרעין, מצפים יחד עם הקיבוץ כולו לסיום מסלול הנח"ל ולקליטה של חברי גרעין „קמה" בקיבוץ.

ב„המעפיל' מתחנכים גם 18 חניכים של חברת נוער, אחת מני

(המשך בעמוד 30)

זר ברכות
לדגל יום חגכם

עלו והצליחו!

„דורם"
רמת הכובש

לקבוץ המעפיל ומפעלו מצפה

בחגכם ה־40
שפע ברכות ואיחולים
להמשך פורה ומשגשג

„חריט"
רוזן את לבני
בית מלאכה לעיבוד שבבי
חולון, רח' הפלר 6, טלפון 804867

לקבוץ המעפיל ביום חגו

ברכותינו להמשך
יצירה פורה
שגשוג ושתוף פעולה

קבוץ ברקאי

לקבוץ המעפיל
החוגג ארבעים
שנות התיישבות

ברכת
קבוץ מענית

לקבוץ המעפיל ומפעליו

בחגכם
שלוחות מיטב הברכות
להמשך היצירה,
השגשוג וההתפתחות

מפעל פלסטופיל
קבוץ הזורע

לקבוץ המעפיל ביום חגו

שאו ברכותינו ואיחולינו
להמשך היצירה
ושתוף הפעולה

קיבוץ
להבות־חביבה

לבית המעפיל בחגו

ברכת שכנים
לשנים טובות של
יצירה, שותפות ורעות

מאחל
בית עין החורש

לקבוץ המעפיל ומפעליו

בחגכם
שלוחות מיטב הברכות
והאיחולים

„פלגל"
קבוץ חפציבה

לקבוץ המעפיל

ברכת שכנים נאמנה
מבית גן שמואל

קבוץ גן שמואל

קיבוץ המעפיל 40 שנות התישבות

דפוס טמפו פרדס־חנה
חייג לטלפון 065-79305 ונציגנו יופיע אצלכם
ביצוע כל סוגי עבודות דפוס:
אופסט ובלט, כריכה, צילום ושטנצים
לקבוץ המעפיל בחג ה־40
ברכה ממשה וצוות העובדים

לקיבוץ המעפיל ומפעליו
בחגכם ה־40 ברכות לבביות ומיטב האיחולים
ד. בורלא ושות'
שירות להשבחת מים
הוד השרון, ת.ד. 174, טל' 052-21094
ספקי ציוד, שירות כימיקלים
לריכוך ● סינון ● דמינרליזציה ● ברכת השחיה ● דודי הקיטור ● ומגדלי הקירור

לקבוץ המעפיל
בחג ה־40
מיטב הברכות ואיחולי הצלחה
ליוֹגב
מוסך ש. סגל ובניו בע"מ
וצוות העובדים
עפולה עילית
ת.ד 1030 ● טל. 065-90949

לחברי קיבוץ המעפיל
בחגכם ה־40 שפע ברכות, חן ויופי
עזרא כדיר — חומרי קוסמטיקה
תל־אביב, בזל 36 (בחצר) טל' 464531 - 463696

לקיבוץ המעפיל ומפעל „מצפה"
בחגכם ה־40
שפע ברכות ואיחולים
בפיתות, קידום, והידוק הקשרים
הכובש
כבישה חמה לכל ענפי התעשיה
חולון, אזור התעשיה, רחוב היובל 5 ● ת.ד. 51
טלפון: 808929/30

לקיבוץ המעפיל בחגו
שלוחות מיטב הברכות
ברק עדני בע"מ — מפעלי מתכת
חדרה, אזור התעשיה, תחנת הרכבת, טל. 063-22394

לחברי קיבוץ המעפיל
בחגכם ה־40
ברכת חברים
להמשך היצירה
וההישגים
תנובה מרכז
ת.ד. 7083 תל־אביב

לחברי קיבוץ המעפיל
ומפעל „מצפה"
בחגכם ה־40
מיטב הברכות והאיחולים
אריז
חברה להפצת מוצרי אריזה
(1970) בע"מ
המפיצים הבלעדיים למוצרי קרגל סטנדרטיים
סרטים דבקים מתוצרת „דביק"
„סטרץ" מתוצרת פלסטופיל
וכל הקשור בסימון וסגירת אריזה
תל־אביב רחוב בר־יוחאי 4
טלפונים: 831181-4 (4 קווים). ת.ד. 5267

לקבוץ המעפיל
בחג ה־40
שלוחות מיטב הברכות
טבזון בע"מ
חדרה, רח' דוד שמעוני,
טל. 31145, 063-30417

למצפה וטנה ולקבוץ המעפיל
ברכות לשגשוג
והמשך ההתקדמות
חיים גולדמן
גולד־כם בע"מ

לקיבוץ המעפיל ומפעליו
בחגכם ה־40
ברכות לבביות ומיטב האיחולים
להמשך ההצלחה, השגשוג והפיתוח
SIEMENS ניסקו
יבוא חשמל ואלקטרוניקה בע"מ
תל־אביב ● חזקיהו המלך 6 ● טל' 835158
ניצן את פרידברג
מוצרי חשמל בסיטונות
תל־אביב ● סלמה 54 ● טל' 831493

לחברי קיבוץ המעפיל
בחגכם ה־40
ברכת חברים
להמשך היצירה וההישגים
תנובה אקספורט
אגודה חקלאית שתופית מרכזית לשיווק
תוצרת משקי העובדים העבריים בע"מ
רח' לינקולן 17 ● ת.ד. 20059 ● תל־אביב טל 283211

לחברי קיבוץ המעפיל
בחגכם ה־40
מיטב הברכות והאיחולים
עץ הזית
יצרני שמנים
סבונים ודטרגנטים
פתח־תקוה, קרית־אריה, ת.ד. 193, טל' 9227171

לקיבוץ המעפיל ומפעלו „מצפה"
בחגכם ה־40
שפע ברכות ואיחולים
פלורא בע"מ
צבעים וכימיקלים לתעשיית הפלסטיק
תל־אביב, העמל 17, טל. 822635 - 822716

לקיבוץ המעפיל ומפעלו „תגה"
בחגכם ה־40
ברכות לבביות
להמשך פורה ומשגשג
והידוק הקשרים המשותפים
כלל־טקס
שיווק מוצרי כותנה בע"מ
תל־אביב, לילינבלום 44, טל. 614731/4

לקבוץ המעפיל ומפעלו „מצפה"
בחגכם ה־40
ברכותינו להמשך פורה ומשגשג
עלו והצליחו ויישר כח
א. בן נון תעשיות בע"מ
תכנון וייצור תבניות למוצרי פלסטיק
הזרקה, ניפוח, יציקת לחץ, אלקטרוארוזיה C.N.C
רח' המרכבה 26, אזור התעשיה חולון, 58859
טל' 03-804649 ● טלקס 341667

קיבוץ טוב (המשך מעמוד 28)

(המשך מעמוד 28)

רבות, שנקלטו בקיבוץ, חברת הנוער, כיום בכיתה י"ב, מתחנכת יחד עם בני הקיבוץ במוסד „מעיין".

בנוסף לכל אלה חיים ב„המעפיל" גם עשרה הורים לחברים, עשרה תושבים זמניים (מורים, גננות, אחיות) ו־25 מתנדבים — נושא, הנמצא כל העת בתהליך של הצטמצמות בהתאם להחלטה לבטל כליל את נוכחות המתנדבים.

משק חקלאי מפותח

על המשק, החקלאות, התעשייה ועל קיבוץ „המעפיל" בימים של אילוצים תקציביים והידוק החגורה — ביקשנו לשמוע מפי מרכז המשק, אבישי קרפובסקי. קרפובסקי, כדאי להזכיר, בנוסף לתפקידו, הוא גם הקפטין של קבוצת הכדורעף של „המעפיל", שעליה עוד יסופר להלן.

„ב„המעפיל" איתרנו את הבעיות די מהר יחסית, עוד לפני קיבוצים אחרים", מספר לנו אבישי, „כבר בתשמ"ד צמצמנו את כל ההשקעות והורדנו את רמת החיים של החברים באופן ניכר. באותה שנה כבר לא נסעו אצלנו לחוץ־לארץ. בתקציב אחזקת האדם לא השתוללנו ונהגנו על־פי ההמלצות של הקיבוץ הארצי. הייתי אומר, כי ניתן למקם את הקיבוץ שלנו במקום טוב באמצע „הסקלה" הכלכלית של קיבוצי השומר־הצעיר. תמיד נחשבנו לקיבוץ סולידי מבחינת ההתנהגות הכלכלית. נוהגים בריסון, לא משתוללים", אומר אבישי.

למרות המצב הקשה השורר בחקלאות, לא ממהרים ב„המעפיל" לצמצם או לחסל ענפים. צוות הכותנאים המקומי שוקד על 1900 הדונם של „הזהב הלבן" מזני „פימה" ו„אקלה". גם מטע האבוקדו המכיל את כל הזנים — יש. הרפת, המכילה 340 פרות חולבות, מייצרת חלב מעבר למכסות שנקבעו, חלב באיכות מעולה. צוות הרפתנים הקבוע והמסור שומר על רפת המעפיל שהיא כיום אחת הרפתות הטובות בשרון. ישנו גם לול לרביה כבדה, המייצר מיליון וארבע מאות אלף ביצים בשנה.

בקיבוץ „המעפיל" יש עדיין פרדס של 250 דונם, הנותנים רווח נאה. „כעת אנו מחזיקים בפרדס יחידת גודל, והקיבוץ מסוגל לקחת על עצמו את נושא הקטיף, ללא עבודה שכירה", מרגיש אבישי.

גם בדגה שלחו אנשי „המעפיל" את ידם. כ־400 דונמים של בריכות דגים משייטים להם להנאתם, עד שיעלו ברשת, אלפי אמנונים, דגי כסיף, בורים וקרפיונים.

וכיצד לא נזכיר את המכוורת לייצור דבש? 850 כוורות, המפוזרות בכל האזור, נותנות בעונת האביב דבש הדרים טהור. ענף קטן ורווחי מאוד.

אבישי לא שוכח להזכיר לנו גם את ששת חברי המעפיל העובדים במפעלים השונים של מפעלי „גרנות". בכל סוגי העבודות והתפקידים. ויש גם שלושה חברים בקואופרטיב של עמק־חפר.

בולט בהם אריה באואר (לייבלה, כפי כלו). כבר 30 שנה מכירים בכל הסביבה את לייבלה בן ה־74, שחרף שנותיו הוא ממשיך עדיין להוביל את הוולבו שלו בין הקיבוצים בשירות הקואופרטיב. לייבלה, סיפור מקומי.

גרביים מכל הסוגים

במפעל תג"ה (תעשיית גרביים המעפיל) מייצרים כיום את כל סוגי הגרביים שקיימים. במפעל, שהכנסותיו מהוות כ־30% מסך כל הכנסות הקיבוץ, עובדים מדי יום 50 חברי המעפיל. מרביתם חברים ותיקים. למרות האוכלוסיה הוותיקה יחסית, שמחזיקה את תג"ה, ערך יום העבודה הוא גבוה מאוד ו־30 שנות קיומו של תג"ה והתוצרת הטובה, הוציאו למפעל זה שם טוב ומוניטין רב, שנרכש בעמל לא מעט. תוצרת הגרביים משווקת בעיקר לצה"ל ולמערכת הבטחון בכללה, וכן לרשתות השיווק הגדולות (המחסן הבין־קיבוצי, המשביר, שק"ם ועוד). בשנת תשמ"ד עבר משבר על תג"ה: כתוצאה מההחלטה במערכת הבטחון שלא לרכוש גרביים, ירדו המכירות של תג"ה, אולם בשנה האחרונה חזר בו הצבא מהסיסמה „תותחים במקום גרביים" — והרעה חלפה.

מפעל נוסף הנמצא בצמיחה ופיתוח מואץ הוא מ.צ.פ.ה. (מפעל לצינורות פלסטים המעפיל). זהו המפעל הראשון בארץ שהחל לייצר צנרת פלסטית למערכות מים חמים וקרים. במשך הזמן פותחה המערכת, וכיום מצפ"ה הוא המפעל היחיד, המייצר את כל סוגי הצנרת הפלסטית למים חמים, צנרת קשיחה וגמישה, — וכן צנרת פלסטית למערכות אוויר דחוס. מחלקת ההזרקה במפעל מייצרת בעיקר אריזות עבור תעשיית המזון בארץ ועוד מוצרי הזרקה רבים.

לאחרונה נכנס המפעל לפרויקט חדשני בתחום האריזות מחומרים פלסטיים מתקדמים. כשעיקר הייצור מיועד לייצוא. הפרויקט החדש הזה אמור להגדיל בהרבה את תפוקת המפעל והוא בעל פוטנציאל מצוין לפיתוחים נוספים בעתיד.

לסיום הפרק המשקי של המעפיל ביום חגו ה־40, אומר אבישי: „הקיבוץ היה שותף לכל מערכת הקיצוצים והוא שמר בהקפדה על החלטותיו. אצל החברים קיימת מודעות חזקה לכורח המציאות. המודעות הזאת מסייעת לממסד הקיבוצי לנווט את המשק בצורה זהירה ומבוקרת.

קיבוץ קולט

כדי לשוחח על קיבוץ המעפיל בשנתו ה־40, על הבעיות המקומיות ועל המשימות והאתגרים לעתיד, הוזמנתי אל שני המזכירים, שושנה לוי — בת הקיבוץ, מורה למוסיקה במקצועה שזו שנתה הראשונה בכהונתה כמזכירת הקיבוץ, ושלמה שאלתיאל, חניך השומר הצעיר מבולגריה, שעלה ל„המעפיל". שאלתיאל ריכז את מוסד „המעיין" ובמשך כל שנותיו בקיבוץ עסק בעיקר בחינוך ובהוראה. כעת הוא משמש כמזכיר שני וחלקי בקיבוץ. על מאמצי הקליטה ושיבת הבנים הביתה, סיפרה שושנה:

„המזכירות והקיבוץ מודעים לכך, שחייבים להרחיב את מעגל גילאי 20־35. קיים אצלנו פער דמוגרפי, שנובע מקליטה נמוכה לפני 20 שנה. הבנים שלנו בצבא הם הניצנים הראשונים של דור שלישי בקיבוץ שלנו: בינם לבין קודמיהם נולדו מעט מאוד ילדים. זה כשנתיים עושים מאמץ ניכר לכיוון הקליטה; אימצנו גרעין („קמה") שהוא לבנה ראשונה בבניין שאנו מנסים להקים. אנו רואים את הגרעין הזה כהתחלה ומנסים תוספות־קליטה מכל כיוון מתאים. כיוון אחד הוא, בין השאר, חידוש הקשר עם בנים שעזבו בשעתו ואשר שוהים עתה בארץ או בחו"ל. ב„המעפיל" מקימים עתה ועדה מיוחדת שנועדה ליצור קשר עם בנים עוזבים. הדגש הפעם הוא שאיפה לבסס את יחסי הגומלין בין הקיבוץ לבניו בסגנון אחר. הבנים אוהבים את המקום; הם באים לבקר בחשק רב, ויש מקום להשקיע בהם ולבוא לקראתם כדי שישובו ל„המעפיל".

כמו כן אנו מנסים גם לקלוט גרעינים קטנים, בוגרי אולפני קליטה ועוד", מציינת שושנה.

לחברי קיבוץ המעפיל

שאו ברכותינו הנאמנות
להמשך פורה ומשגשג

קיבוץ העו

לקיבוץ המעפיל ומפעליו
בחגכם ה־40 מיטב הברכות והאיחולים

גרינוולד יהודה „יצור בע"מ
חידוש וליפוף עוגנים • דינמו • אלטרנטורים • מתנעים בנדיקס
תל־אביב.
יצחק שדה 34
טלפונים:
331056, 338361

מצפה

פתרונות מתקדמים בצנרת.

CPVC צנרת פלסטית קשיחה למים חמים וקרים

לירנקס צנרת פלסטית גמישה למים חמים וקרים

המפעל: מצפה — קיבוץ המעפיל ד.נ. חפר 38945 טל' [illegible]

לקבוץ המעפיל ומפעלו „תגה

בחגכם ה־40
מיטב הברכות והאיחולים
להמשך פורה, ההצלחה וההישגים

ר. דטנר

תל־אביב, יצחק שדה 16, ת.ד. 9096 ת"א
טלפון: 379664

ב"ה
לתגה ובית המעפיל

בחגכם ה־40
שפע ברכות ואיחולים
והמשך פורה ומשגשג
עלו והצליחו ויישר כח

חוטי קיסריה בע"מ
ב"ב, מודיעין 13, טל' 873171/2

משבר של עזיבות

לפני כשנה עזבו את המעפיל כ־20 חברים, ביניהם משפחות שלמות. משבר פקד את הקיבוץ. מרבית המשפחות עזבו בגלל דבקותם בלינה המשפחתית. במשאל שנערך בקיבוץ לפני שנתיים התברר, כי 63% מכלל חברי הקיבוץ תומכים בלינה משפחתית. אולם בגלל המצב הכלכלי הוחלט בינתיים, שלא לשנות את נוהגי הלינה, והחברים ממושמעים ונוהגים על פי ההחלטה.

„עמידתו של הקיבוץ על עקרונותיו והשמירה על ההחלטות, עלו ל„המעפיל" מחיר כבד מאוד. עם העזיבות הרבות לא השתנתה האווירה בעניין החינוך המשותף, למרות הכאב הקשה והפגיעה שנפגענו", אומרת שושנה.

בקיבוץ המעפיל מספרים לי כי הולכים עכשיו לבחון מחדש את כל נושא תרומתה של שנת החופשה לבן הקיבוץ לאחר הצבא. ועדת בנים מיוחדת אמורה להגיש הצעות חדשות. „לא בטוח כלל, על פי הנסיון שנרכש, ששנת החופש אכן מחזירה את הבנים לקיבוץ", אומרת שושנה.

משלמה שאלתיאל ביקשנו לשמוע על מאפייני המקום והאנשים. שלמה בחר להתמקד בנושא שכבת הוותיקים ובחילופי הדורות במשק. „בקיבוץ „המעפיל" חילוף המשמרות בין הדורות היה בעייתי, כמו בכל מקום אחר. אולם מעבר לכך היה זה תהליך שנעשה בצורה יפה ובריאה ואפילו מהר מדי לדעת חלק מהאנשים.

„הצעירים גילו אחריות ונטלו על עצמם את אחריות העשייה: לא היתה בריחה מעול. הוותיקים לא עמדו על קוצו של יוד והגיעו למסקנה, כי לאחר שייסדו את הקיבוץ והקימו משפחות ומשק מפואר — האחריות על העשייה עוברת לבנים. לעומת זאת, הצעירים לא נדחפו. היה זה בבחינת „לידה ללא דם". גם כיום יש דלת פתוחה לפני כל ותיק, הרוצה להמשיך ולפעול בוועדות. אין שום מגבלה", מציין שלמה.

בני שכבת הוותיקים — 50 פלוס — של „המעפיל", הקימו לעצמם מועדון חברתי. אחת לשבוע מתכנסים בו עשרות חברים ומתקיימת בו פעילות שוטפת מעוררת קנאה. על המלאכה והיוזמה מופקדים מגדל שריל, חוה ומנחם מגן.

„הבנה, ליברליות ופתיחות — מאפיינים כל השנים את קיבוץ „המעפיל" — טוענים חלק מהחברים. ואכן, יש פתיחות גדולה לעיסוקים של חברים לתחביבים, לקריירה מקצועית, להשכלה, לאמנים, לצלמים ולספורטאים", מסכם שלמה.

קיבוץ של מוסיקאים

ב„המעפיל" אוהבים לעסוק במוסיקה. סמלי הוא שמזכירת הקיבוץ, שושנה לוי, היא מורה למוסיקה. חוץ מ„שלישיית המעפיל" (עירית סנרגר, אהוד שחם ורן שרון), שמאחוריהם כבר שני תקליטונים ושלושה תקליטים אריכי נגן, פועלת בקיבוץ גם תזמורת קאמרית קלסית, על טהרת חברי הקיבוץ בניצוחה של חיה ארבל. תזמורת זו, שנוטלים בה חלק חברים רבים, היא פרי טיפוח של חינוך מוסיקלי רב־שנים, שהחל בו שאול גולדוופר ז"ל. מקהלה מקומית מנעימה זמר בערבי חג ומועד.

על שלישיית המעפיל אומרים בקיבוץ: אנו אוהבים אותם מאוד. השלישייה הנודעת עדיין פעילה וכל חבריה עובדים שבוע כמעט מלא בענפי המשק ומקבלים יום בשבוע לחזרות. השלישייה הופיעה בכל חלקי הארץ וגם בחו"ל. יש גם שלישיית פופ ועוד הרכבים שונים בתחום המוסיקה.

בחלון הראווה של המעפיל עומדת קבוצת הכדורעף, ששנים רבות תפסה את המקום הראשון בצמרת הליגה הלאומית, שלמה המזכיר, מספר, שעוד לפני שהקיבוץ עלה על הקרקע, כבר היה שמואל מרן שחקן בהפועל חדרה דווקא בכדורגל; קיבוץ ספורטיבי.

את קבוצת הכדורעף ייסד בזמנו צבי סינטו ז"ל — ספורטאי למופת, מחנך ספורטיבי שלאט ובעקשנות טיפח ב„המעפיל" דור של כדורעפנים תוצרת־בית.

מתחת לעצים בקיבוץ המעפיל מותחים חבל — ומשחקים. בכל מקום ניתן למצוא „פרחי כדורעף" קטנים. מחלה קיבוצית כזאת. שחקני המעפיל, שקבוצתם כעת בנסיגת־מה, משתתפים גם בסגל הלאומי של ישראל. אליעזר בגן, שחקן כדורעף מצטיין, נמצא כעת בשנת חופשה מהקיבוץ והוא משחק באיטליה. ב„המעפיל" ביקשו לציין את העובדה שלמרות הישגי הקבוצה, אין עדיין אולם ספורט בבית. הם מבקשים להודות לשכנים בעין־החורש שנירבו את האולם החדש שבנו, עבור משחקי־הבית של המעפיל.

בימים אלה נערכים ב„המעפיל" דיונים לקראת ועידת הקיבוץ הארצי. „לא הולכים לעשות מהפכה. אבל מנסים לעורר יותר חברים לעשייה קיבוצית ופוליטית", אומר שלמה.

מה עוד לא אמרנו על „המעפיל"? קיבוץ טוב באמצע הדרך. „נסיון שלא נכשל", אמר שלמה בדברי ברכה שנשא בערב החגיגי לציון 40 שנה לקיבוץ. „המציאות יפה מכל חלום", אמרו אחרים.

„המעפיל" עומד בעת על פרשת דרכים לכיוון 40 השנים הנוספות. מאמצי קליטה, חיי יום־יום בעשייה ובסיפוק, דור רביעי מגיח מלולי התינוקות.

הוא שאמרנו, המציאות יפה מהחלום.

ימים ראשונים

2.11.1945 — היום עלינו על הקרקע שבעין־חפר. גל של התלהבות הציף את הקיבוץ. לפני שנתיים איש לא היה מאמין, כי כוחות נעורים כאלה טמונים בחברים שעברו כל כך הרבה. סבלו ונחלו כשלונות בחיים החברתיים והכלכליים. אין זאת, כי אם יש בכוח מפעל גדול לעורר אנשים, להלהיבם ולהניעם למעשים נועזים. מי יתן וכוח זה, שנתגלה בימים נסערים אלה, יעמוד לנו גם במעשנו האפור היום־יומי.

1.1.1946 — חודשיים עברו מאז עלייתנו על הקרקע. חרשנו וזרענו את הארמות. הקימונו 3 צריפים ושיפצנו את בנין הבאר הקיים. הוקמה סככה לזורעים ובכלים כימיים מעמודי אקליפטוס ופחים. הוקמה מקלחת ארעית. אם כי ידוע כבר, כי הנקודה תוקם בגבעה אחרת, מכיוון שבמקום עליו אנו יושבים כיום, אין מספיק שטח לפיתוח המחנה.

2.1.1946 — הבקשה שלנו לקשר את הנקודה לרשת הטלפונים נדחתה מחמת מחסור בחומרים. אבן־זהר מהוועד־הפועל של ההסתדרות ביקש העתק מפנייתנו והבטיח לטפל בעניין זה בירושלים. אין לתלות תקוות רבות בסידור מהיר של הטלפון.

4.1.1946 — בישיבה עם המחלקה לכלכלה של הקיבוץ הארצי נדונו הסעיפים:

א) תעסוקת החברים בנקודה;

ב) שכר עבודה לקיבוץ עין־החורש עבור הטרקטור שעבד אצלנו;

ג) השגת טנדר משומש מהצבא;

5.1.1946 — מזכירות הקיבוץ הארצי החליטה שהגרעין האנגלי המשלים אותנו, יעבור אלינו תוך שבוע ימים.

8.1.1946 — המחלקה לתיכנון של הסוכנות היהודית קבעה את תיכנון המשק שלנו בהתאם לגורל שטחי הקרקע אשר ברשותנו: מטעים: פרי הדר — 150 ד', בננות — 50 ד', כרם — 50 ד', סובטרופיים — 50 ד'. גידולי שדה: ירקות אביב — 755 ד', ירקות סתיו — 75 ד', שטח המחנה — 150 ד', ועוד 300 ד' מספוא ופלחה. כל שטחי הקרקע כולל המחנה — 900 דונם.

10.1.1946 — בהמלצת המרכז החקלאי יש לנו סיכוי להשיג טנדר משומש מהצבא במחיר של 300 לא"י.

11.1.1946 — קודחי הבאר הגיעו לאבני גיר. יש צורך להתייעץ עם מומחים. אולי נתקלנו במעיין שופע מים.

פנינו ל„אגד" להאריך, לפחות פעם אחת ביום, את הקו מעין־החורש אלינו. הקשר היחידי שלנו עם העולם החיצון הוא בעזרת זוג פרידות.

13.1.1946 — בית החרושת „אשדית־דימור" של גבעת־חיים מוכן להעסיק אותנו במשך חודשיים, אם נביא אישור ממועצת פועלי חדרה ולשכת העבודה שלה.

„קיבלנו רשיון מקצין מחוז נתניה לקניית 20 שקי מלט.

14.1.1946 — הזמנו עוד זוג פרדות במחיר 45־50 לא"י. עליהן להגיע ארצה מדרום־אפריקה בעוד חודשיים שלושה.

16.1.1946 — הגשנו לאישור הסוכנות היהודית את תוכנית ההשקעות לשנת [illegible] המסתכמת ב־48,415 לא"י.

27.1.1946 — אושרה תחנת נוטרים בנקודה. התחנה תהיה מורכבת מקורפורל (רב־טוראי) אחד ושני נוטרים. הרב־טוראי יהיה לעת עתה על חשבון גבעת־חיים. היא תהיה מצוידת ב־10 רובים ואקדחי־רקיטות.

28.1.1946 — הסוסה בשביל שומר השדות נמצאת בבסור מנחם ותגיע באחד הימים אלינו.

נסיון שלא נכשל

דברים במסיבת חג ה־40, מאת שלמה שאלתיאל — מזכיר הקיבוץ

חלפו 40 שנה מאז עלו ראשוני המעפיל על גבעה זו וטמנו בקרקע של היישוב החדש מגילה, ובה הבטחה: „ניצמד אל כברת ארץ זו, נפרה אותה בעמלנו והיא תניב לנו יבולה, ותהא זו תשובתנו למזימות החנק. על אדמה זו הננו מקימים בית קבע — לנו, למגינינו. לכל אלה החותרים אלינו ללא ליאות וללא רתיעה, לבנינו, אחרינו עד עולם".

אותו מעשה־בראשית, תלוש, גרר אחריו מסכת חיים ארוכה ומרשימה, המקיפה עולם ומלואו. שאיפות וחלומות, נעותם נתקלו בסלעי המציאות הקשים ונהפכו, בכוח הרצון וההתמדה של מייסדים וממשיכי דרכם — לערבונות מציאות. נדבך אחר נדבך נבנה וקם היישוב הלז של הקיבוץ הארצי השומר הצעיר. לא הכל זוכים לחוג עמנו את שנת ה־40 להתיישבות. אנו נזכור את כל אלה שעמלו יחד עמנו ולא הגיעו לרגע מאושר זה.

40 שנה. אין זה פרק ארוך. אך גם לא קצר אינני. הכל תלוי, כמובן, במעשים. זה ארבעה עשורים מנסים אנו לבנות חברה המבוססת על ערכים גבוהים ועל השקפת עולם מתקדמת: חברה המקיימת בפועל — קיבוץ גלויות; חברה המפתחת כפר יהודי בעל משק מודרני וחינוך עצמאי, בתנאי משק קפיטליסטי עוין והרסני. צוותא רב־גילית, המטפחת כמידת יכולתה פעילות תרבותית, קהילה אוטונומית, הדבקה בהשתייכותה התנועתית.

סוף מעשה במחשבה תחילה

כל אלה שזורים במסכת [illegible]

[illegible]

בתהליך גיבוש ההחלטות, בנשיאה בעול ובאחריות לביצוע.

הקיבוץ זקוק לכל חבריו וכל אחד ואחד מחבריו נזקק לקיבוץ. לא בלבד שקיבוצנו יוכל לתפקד מאה מונים טוב יותר, אם תתרחב הכתף הנושאת בעול הפעולות, גם הרגשתם של חברים רבים תשתפר בשובם למעורבות ופעילות — והרי הם ראויים לכך.

אם יהיה זה בלבד החידוש של שנת ה־40 — דיינו!

עמידה בשני מבחנים

חברים יקרים. חלפו 40 שנה של „נסיון שלא נכשל" ליצור יש מאין; 40 שנה. בהן נמנו שלב אחר שלב, משק וחברה, דפוסי חיים ונוף חדש. בניין ואדם; 40 שנה של קביעת עובדות קונסטרוקטיביות בבחינת: אנחנו כאן, על המפה, בארץ חפר. עוד אוהל ועוד צריף, עוד שביל סלול, עוד מבנה ומגדל, עוד משפחה ועוד תינוק, גן וחברת ילדים; 40 שנה של עליות ומורדות, שגשוג ומשברים. על רקע 40 השנים הגורליות ביותר בהסטוריה המודרנית של עם ישראל — בחן עמד בשני מבחנים אדירים: האם ימשיך להתקיים כעם גם לאחר המכה הנוראה, שהוכה על־ידי הנאציזם; האם יוכל להקים מדינה ריבונית לאחר הגלות הממושכת, בכוחותיו הדלים ולנוכח שלטון עליון הסגר ומי והתנגדות העולם הערבי.

קיבוץ המעפיל, על כל השכבות שבו, זכה להוסיף את תרומתו הצנועה למאבקו המוצלח של עמנו בשני המבחנים גם יחד. עצם העלייה להתיישבות בשנת 1945, חודשים ספורים לאחר תום המלחמה הנוראה, כמו סימלה את ההתחדשות ואת כוח הצמיחה של עם ישראל. זאת ועוד, חברי קיבוץ רבים חתרו והגיעו [illegible] בדרך המעפילים מאירופה הכלה אל אדמת המעפיל [illegible] על זכותם לעלות ולבנות קיבוץ ומדינה.

ואכן, קיבוצנו השתלב בכל המערכות על הקמת המדינה ובנייתה.

* במלחמת השחרור, כאשר נלחמתם של כמה עשרות חברים וחברות כאן קבעה את גבולה של המדינה [illegible]

[illegible]